SCRIERI * Traduceri * 6
de Pr. Prof. DUMITRU STĂNILOAE

PALADIE

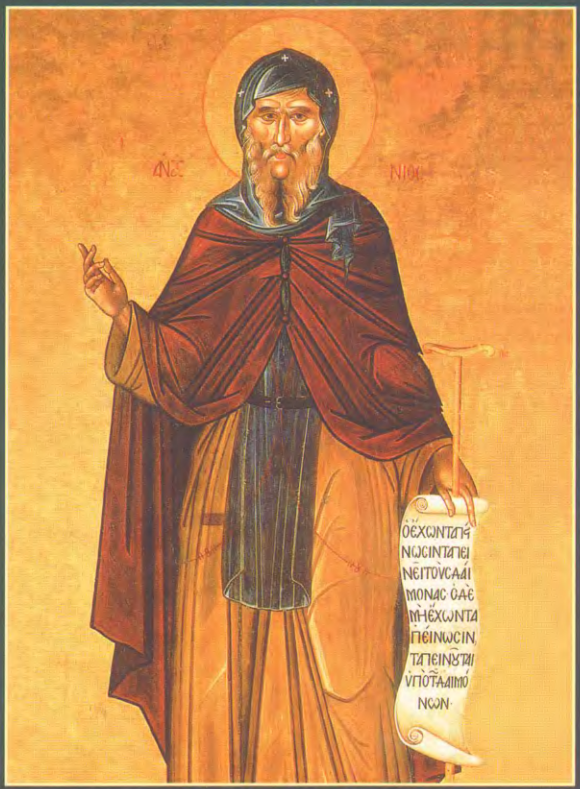

ISTORIA LAUSIACĂ
(LAVSAICON)

Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române

PALADIE

ISTORIA LAUSIACĂ

(LAVSAICON)

CARTE TIPĂRITĂ CU BINECUVÂNTAREA
PREA FERICITULUI PĂRINTE

TEOCTIST

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Traducere, introducere şi note de
Preotul Prof. Dr. DUMITRU STĂNILOAE

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
2007

© - 2007

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

ISBN-13 978-973-616-085-1

PRECUVÂNTARE

Între cărţile ziditoare de suflet – cu o largă circulaţie atât la noi cât şi la alte popoare ortodoxe – *Istoria Lausiacă* (sau *Lavsaicon*), scrisă de Paladie (364-425), episcop al Elenopolisului din Bitinia, ocupă un loc aparte. Nu este întâmplător că tot Părintele profesor Dumitru Stăniloae, care a dăruit Bisericii noastre *Filocalia* în limba română, ne-a oferit şi versiunea de faţă a acestei cărţi, scrisă la începutul secolului V şi considerată de specialişti cel mai însemnat document pentru cunoaşterea monahismului răsăritean timpuriu.

Autorul acestei cărţi, ucenic al lui Evagrie Ponticul şi prieten al Sfântului Ioan Gură de Aur, a cunoscut el însuşi copleşitoarea experienţă a înstrăinării de lume, de ispitele ei vătămătoare, pentru a urma calea desăvârşirii în Hristos, prin nevoinţe de-patimicurăţitoare, năzuind a se folosi din pildele monahilor din pustiile Egiptului, Palestinei, Siriei, Mesopotamiei. În toate aceste oaze duhovniceşti binecuvântate, Paladie s-a aflat neîncetat în preajma unor Părinţi îmbunătăţiţi, observându-i, ascultându-i şi consemnându-le vieţuirea exemplară şi poveţele lor pline de sfinţenie. Desigur, n-a fost intenţia lui să alcătuiască o lucrare savantă, ci doar să tezaurizeze, pentru folosul spiritual al multora, roadele unor îndelungate strădanii duhovniceşti ale iubitorilor de Hristos pe care i-a întâlnit.

Totuşi, sub înfăţişarea unor istorisiri pline de miez duhovnicesc, Paladie – ca şi alţi autori de lucrări asemănătoare, aparţinând aceleiaşi epoci – a reuşit să zugrăvească chipul unei spiritualităţi filocalice, care va defini permanent fiinţa Ortodoxiei. Astfel, dacă celor rămaşi în lume pustia li se va descoperi totdeauna ca un tărâm al singurătăţii, al ostenelilor ascetice, al uitării de sine – deci, oarecum, al morţii –, pentru cel însetat numai de Dumnezeu, pustia se va preface treptat într-un loc al învierii spirituale, un loc în care începe, deja, şi restaurarea armoniei paradisiace dintre om şi fire.

Aşadar, Părinţii pustiei au trăit, fiecare în parte, bucuria neînchipuită a aflării, nu a unei "văi a morţii", ci a locului în care se împlineşte minunata făgăduinţă a lui Dumnezeu: "în pustie... voi vorbi inimii" (Osea 2, 16). Deşertul rămâne, în continuare, şi locul de crâncenă încleştare între monah şi puterile demonice, asmuţite cu predilecţie asupra celor care caută izbăvirea de patimi

şi de moartea veşnică în renunţarea necondiţionată la tot ceea ce poate despărţi de Dumnezeu. "Războaiele" acestea nu sunt, însă, decât prilejuri de vindecare şi de întărire spirituală pentru cei ce s-au încredinţat numai purtării de grijă a lui Dumnezeu.

Prin asemenea "fapte de desăvârşire", spune Paladie, "toţi aceştii iubitori de Hristos s-au silit să se unească cu Dumnezeu" (p. 14). Din această comuniune neîntreruptă au izvorât totdeauna şi puterea, dar şi binecuvântările care au însoţit vieţile personalităţilor ascetice prezentate în paginile care urmează.

Dar nevoinţele purificatoare nu au sens decât dacă, prin ele, iubirii de sine îi ia locul iubirea nefăţarnică a aproapelui.

Aşa se explică de ce, în loc să întâlnim necomunicativitate sau indiferenţă la cei ce s-au dedicat unei vieţi de aspră înfrânare, descoperim în gesturile şi cuvintele lor o uimitoare delicateţe, o adâncă sensibilitate în faţa suferinţei celorlalţi. Este îndeajuns, pentru a ilustra acest adevăr, să parcurgem relatările despre Pior, Paisie şi Isaia, Veniamin ("noul Iov"), Inochentie, Efrem din Edesa şi mulţi alţii.

Aşadar, socotim că publicarea *Istoriei Lausiace* – ca şi a altor cărţi de evlavie ortodoxă – acum, în vremuri de răcire a iubirii multora faţă de Hristos (Matei 24, 12), are menirea de a ne aminti că vitalitatea şi perenitatea Ortodoxiei au fost întotdeauna susţinute prin râvna sfântă a tuturor acelor creştini care au ştiut să răspundă cu sinceritate chemării dumnezeieşti la desăvârşire (Matei 19, 21). Totodată, nădăjduim că aceste pilduitoare biografii, care au călăuzit şi luminat viaţa duhovnicească a atâtor generaţii de credincioşi ortodocşi, vor oferi, multora dintre fiii şi fiicele Bisericii noastre dreptmăritoare, acele necesare şi viabile modele de vieţuire în Hristos, de care avem atâta nevoie astăzi.

ARHIEPISCOP AL BUCUREŞTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ŞI DOBROGEI,
LOCŢIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ŞI
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

INTRODUCERE

Scrierea ce urmează îl are ca autor pe Paladie. Ea se numeşte *Istoria Lausiacă*, fiind cunoscută în lumea monahală românească şi sub titlul de *Lavsaicon*. "Istoria" lui Paladie a ajuns în lumea noastră călugărească printr-o veche traducere, din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, de când datează şi traducerea scrierilor greceşti care, mai târziu, au fost tipărite în limba greacă sub titlul de *Filocalia*.

Paladie a alcătuit scrierea la rugămintea unui postelnic al împăratului bizantin Teodosie II, cu numele Lausus, între anii 419-420; de aici, titlul de *Istoria Lausiacă*.

Acest Paladie s-a născut în Galatia, în anul 363 sau 364 şi pare a fi avut o pregătire clasică. S-a făcut monah prin 386 şi a vieţuit la început în această calitate (stare) în Palestina, poate în lavra Duca (cap. 48 din această scriere). Se nevoieşte apoi trei ani alături de un ascet, numit Inochentie, în Muntele Măslinilor (cap. 44). În timpul vieţuirii de acolo i-a întâlnit pe Rufin şi pe Melania cea Bătrână.

Probabil că la îndemnul acestora s-a decis să meargă în Egipt, pentru a cunoaşte monahismul de acolo. După ce a rămas un an în Alexandria, lângă preotul Isidor, care pare să-l fi introdus în modul de viaţă al pustnicilor egipteni, s-a retras în "Singurătate", aproape de Alexandria, unde s-a nevoit sub îndrumarea pustnicului Dorotei.

În 390 se duce în Nitria, apoi în pustia Chiliilor, unde a vieţuit nouă ani. În Chilii s-a nevoit mai întâi împreună cu Macarie Alexandrinul (*Istoria Lausiacă*, 18), apoi cu Evagrie Ponticul. Acesta va avea o influenţă profundă asupra lui Paladie (*Istoria Lausiacă*, 38).

În 399, anul morţii lui Evagrie, Paladie se îmbolnăveşte şi, la sfatul medicilor, se întoarce în Palestina.

Aci a vieţuit alături de Poseidon, la Bethleem (*op. cit.*, 36). Pe la anul 400 devine episcop de Eleonopole, în Bitinia. În 403 ia parte la Sinodul din Chercia (lângă Calcedon), convocat de Teofil de Alexandria, oponentul Sf. Ioan Gură de Aur. La acest Sinod, Sf. Ioan Gură de Aur a fost condamnat, iar lui Paladie i s-a reproşat influenţa origenistă.

Când Sf. Ioan Gură de Aur a fost exilat în 404, Paladie a plecat la Roma pentru a-l apăra în faţa Papei Inochentie I. Când se întoarce în Constantinopol, în 406, a fost arestat şi exilat de împăratul Arcadie în Egipt. Aici va vieţui întâi în Siene, apoi la Antinoe, lângă Tebaida.

Abia după încetarea opoziţiei faţă de Sf. Ioan Gură de Aur, Paladie lasă Egiptul şi se întoarce în ţara sa, în Galatia. Acolo pare a fi slujit împreună cu un preot, pe nume Filorani (*Istoria Lausiacă*, 45). Devine apoi curând episcop de Aspura (Socrate, *Hist. ecclesiastica*, VII, 36). În această perioadă a scris *Istoria Lausiacă*. Nu i se cunoaşte anul morţii[1].

1. Datele acestea sunt luate din *Introducerea* la *Historia Lausiaca*, text publicat de G.I.M. Barthelink în ed. Lorenzi Valla, 1974, după care am făcut prezenta traducere. Introducerea din ediţia menţionată este scrisă de Christine Mohrman (*op. cit.*, p. XII-XIV).

În introducerea la textul publicat de Barthelink, Christine Mohrman arată că textului mai scurt, scris de Paladie, i s-a adăugat altul, scris la anul 400 de arhidiaconul Timotei de Alexandria, despre vizita unui grup de şapte monahi la asceţii din Egipt, în anul 394-395, text intitulat: *Historia Monachorum.* Aceste texte s-au unificat la 50 de ani după ce şi-a scris Paladie textul său[2].

Unele manuscrise redau textul scurt al lui Paladie cu unele adaosuri din *Historia Monachorum.* Dar şi manuscrisele care redau numai textul scurt al lui Paladie, sau textul lui combinat cu cel din *Historia Monachorum,* se diferenţiază între ele, deoarece acela care le copiau mai făceau unele adaptări, potrivit cu aplicarea conţinutului acestor texte la viaţa lor de nevoinţe.

Textul tradus de noi este cel publicat de Barthelink, având unele adaosuri din *Historia Monachorum,* şi a fost publicat prima dată de Cuthbert Butler sub titlul *The Lausiac History of Palladius,* I, Cambridge, 1898, şi II, 1908. Am folosit în note şi bogatele comentarii ale lui Barthelink.

În introducere, Christine Mohrman redă pe scurt conţinutul diferitelor capitole ale cărţii, diferenţele dintre ele, care reflectă sentimentele diferite cu care Paladie a experiat trăirea monahilor şi a altor nevoitori din diferite ţări. Nu redăm aceste observaţii, deşi sunt de o mare fineţe, ci îi lăsăm pe cititori să observe ei înşişi calitatea şi varietatea caracterizărilor diferitelor personalităţi ascetice din perioada străveche a Bisericii, făcute de Paladie.

2. Introd. cit., p. IX-XII.

Vrem să remarcăm doar un lucru: În felul de-a interpreta viața asceților din acea perioadă, Paladie nu reproduce doar modul de-a vedea această viață de către Evagrie. Învățătura despre patimi și despre purificarea de ele este o învățătură generală a spiritualității creștine. Propriu-zis, nu se vede nicăieri în text vreo influență origenistă, venită lui Paladie prin Evagrie.

În laudele aduse de Paladie, în scrierea sa, lui Evagrie și în declarația că acela i-a fost învățător, ca și în prezentarea unui episod din viața lui Origen, nu se remarcă o aprobare a celor două erezii ale lui Origen: preexistența sufletului și apocatastaza (restaurarea tuturor). Aceasta, poate, în urma reproșului de origenism ce i s-a făcut la 414 de către episcopul Teofil al Alexandriei.

Dacă totuși îi amintește pe aceștia în scrierea lui, este poate pentru că ei încă nu fuseseră condamnați, fapt întâmplat abia la Sinodul V Ecumenic, în anul 553; dar poate și faptului că scrierea lui Origen *De principiis*, în care afirmă acele teorii, nu se mai copia în limba greacă, dar i se copiau celelalte, de cuprins corect. Și, de asemenea, scrierile lui Evagrie începuseră să fie publicate "curățate" de teoriile origeniste. (A se vedea nota noastră despre Evagrie, în *Filocalia rom.*, vol. I, p. 35).

În ceea ce privește influența lui Evagrie asupra spiritualității pustnicilor din Egipt, e de remarcat că aceia își definiseră spiritualitatea prin nevoințele lor. Nu Evagrie i-a dus la această spiritualitate a lor, ci mai degrabă ei l-au influențat într-un anumit grad pe acesta. Sau, chiar dacă Evagrie a adus în scrisul lui mai multe precizări ale doctrinei despre patimi și despre purificarea de

ele în asceza monahală, acest lucru nu trebuie legat de teoria origenistă despre preexistența sufletului și despre apocatastază, ci se încadrează în năzuința creștină de luptă împotriva pornirilor păcătoase.

S-ar putea vedea în descrierea nevoințelor celor mai multe persoane prezentate în *Lavsaicon* accentuarea ajutorului dat de ele săracilor și bolnavilor, ceea ce arată că scrierea e stăpânită de un duh contrar origenismului, care e dominat în mod principal de voința anihilării trupului.

În această scriere se pune preț tot așa de mare pe slujirea oamenilor, ca și pe slăbirea patimilor prin înfrânare. Prin ambele se urmăresc desființarea egoismului și sfințenia chiar prin eforturile cerute trupului, deci și o sfințire a trupului prin înfrânare și prin slujirea neîncetată a altora, sau prin iubirea lor, prin care se caută ușurarea suferințelor trupești.

Monahismul nostru de azi poate învăța prin aceasta mult din scrierea lui Paladie, adică din veacurile primare ale creștinismului, sau ale începutului lui. Iar Paladie, care alcătuiește această scriere, deci și Evagrie, declarat învățătorul lui, prețuiesc și ei această importanță acordată sfințirii trupului, sau ajutorării lui când e în suferință.

Înfrânarea trupului de la plăceri și lucrarea altruistă a binelui prin el se unesc în sfințenia ce i-o pot aduce. Nu poate exercita cineva iubirea față de alții dacă nu se înfrânează. Căci iubirea e culmea tuturor virtuților; și ea se arată față de omul întreg. Amândouă acestea implică o putere și o prețuire a trupului. În acest sens, poate, și Evagrie, și Paladie au învățat multe de la pustnicii și

nevoitorii între care au trăit. Iar aceasta l-a făcut probabil pe Evagrie să aprobe copierea scrierilor lui fără teoriile origeniste, şi pe Paladie, să nu le mai menţioneze în scrierile lui.

Chiar recunoaşterea minunilor săvârşite prin trupurile persoanelor descrise, datorită marii lor înfrânări şi iubirii de oameni a acelora – minuni pe care Christine Mohrman le socoteşte năluciri – arată importanţa şi sfinţenia trupului, recunoscută de Paladie, ca şi de Evagrie.

Preotul Prof. Dr. DUMITRU STĂNILOAE

PALADIE

ISTORIA LAUSIACĂ

(LAVSAICON)

Mulţi au lăsat lumii scrieri numeroase şi felurite, după felurimea timpurilor: unele, din insuflarea harului de sus, de la Dumnezeu, spre zidirea şi asigurarea celor ce urmau cu credinţă dogmelor Mântuitorului; altele, dimpotrivă, mânate de gândul păcătos de a plăcea oamenilor care s-au predat mângâierilor aduse de plăcerile materiale şi de slava deşartă; şi, iarăşi, altele, stârnite de lucrarea nebunească a demonului, duşman al binelui, spre ataţarea oamenilor cu mintea prea uşoară la cugetări contrare sfintei şi neprihănitei vieţuiri a Bisericii universale.

Astfel, din respect pentru porunca înaltei tale înţelegeri, mult iubitorule de învăţătură, m-am hotărât şi eu, care mă aflu în al treizeci şi treilea an de convieţuire cu fraţii trăitori ai vieţii monahale şi în al douăzecilea de episcopie şi în al cincizeci şi şaselea de viaţă în general, să-ţi înfăţişez în cartea de faţă ţie, care doreşti să afli, cele ce le-am văzut la acei părinţi, bărbaţi şi femei, şi le-am auzit despre ei, cu care m-am întâlnit în pustia Egiptului, în Libia, Tebaida şi Siieni (unde vieţuiau şi monahii numiţi tabenisioţi), apoi în Mesopotamia, în Palestina şi Siria şi în părţile Apusului, în Roma şi Campania şi în jurul acestora.

Scopul meu a fost ca tu, având în ea o culegere de sfinte şi mântuitoare pilde pentru suflet şi un leac de neuitat, să poţi alunga de la tine orice formă de ataţare ce se naşte din pofta neraţională, din lenevie şi descurajare în clipele unor trebuinţe, orice şovăială şi slăbiciune a voinţei,

mânia şi tulburarea, tristeţea şi frica neintemeiată, ispitele lumii, ca să poţi înainta pe calea evlaviei, însufleţit de o dorinţă nestinsă; şi să te faci o călăuză pentru tine şi pentru cei ce vieţuiesc ca tine şi sunt supuşi ţie şi împăraţilor prea evlavioşi, prin aceste fapte de desăvârşire, prin care toţi aceşti iubitori de Hristos s-au silit să se unească cu Dumnezeu; şi, pe lângă aceasta, să aştepţi în fiecare zi despărţirea sufletului, după cum s-a scris: "Bine este să mă despart de trup şi să fiu cu Hristos" (Filip. 1, 23) şi: "Pregăteşte spre ieşire lucrurile tale şi te pregăteşte pentru ţarina ta" (Pilde 24, 27).

Căci cel ce se gândeşte mereu la moarte, că va veni în mod necesar şi nu va lipsi, nu va face păcate mari. Acela nu va strâmba conţinutul învăţăturilor şi nu va respinge cu dispreţ simplitatea şi lipsa de podoabă a cuvintelor.

Căci nu e un scop al învăţăturii dumnezeieşti exprimarea rafinată, ci convingerea minţii despre adevărul exprimat prin cuvintele: "Deschide gura cuvântului dumnezeiesc" (Înţ. Sir. 6, 36); şi iarăşi: "Nu rămâne surd la istorisirea celor întâmplate altora, căci şi ei au învăţat de la părinţi" (Is. Sir. 8, 9).

Eu, deci, omule prea iubitor de învăţătură, urmând în parte acestei spuse, am cercetat mulţi sfinţi. Şi nu m-am lăsat condus de curiozitate. Ci făcând un drum (de două ori) de treizeci de zile şi străbătând cu ajutorul lui Dumnezeu pe jos toată ţara romanilor, am nesocotit orice oboseală a călătoriei pentru a întâlni un om iubitor de Dumnezeu, ca să câştig de la el ceea ce nu aveam.

Căci dacă Pavel, care m-a întrecut mult în vieţuire, cunoştinţă, conştiinţă şi credinţă, a făcut călătoriile de la Tars până în Iudeea pentru a se întâlni cu Petru, Iacob şi Ioan, şi povesteşte cu laudă, dispreţuind osteneala sa, pentru a încuraja pe cei stăpâniţi de oboseală şi lenevie, spunând: "M-am suit la Ierusalim ca să-l văd pe Chefa" (Gal. 1, 18), nemulţumindu-se cu faima virtuţii lui, ci dorind să-l şi vadă

(pe acela), cu cât mai mult nu trebuia să fac aceasta eu, cel dator cu atâția talanți, nu ca să-i folosesc pe aceia, ci pe mine însumi?

Căci și cei ce au descris viețile Părinților, a lui Avraam și a celor următori, Moise și Ilie și Ioan, nu le-au povestit ca să-i laude pe aceia, ci ca să folosească cititorilor.

Acestea deci știindu-le, prea credincioasele slujitor al lui Hristos, Lause, cugetând la tine însuți, rabdă vorbăria noastră, spre slăvirea gândirii tale evlavioase, care e expusă la multe ispite rele, văzute și nevăzute, și se poate liniști numai prin rugăciunea neîncetată și prin grija de propria viețuire.

Căci mulți frați, mândrindu-se cu osteneli și cu fapte de milostenie și lăudându-se cu necăsătoria și cu fecioria și cu cugetarea la sfintele cuvinte și încrezându-se în nevoințele lor, n-au ajuns la nepătimire, bolind de dorința unei activități cu chip de evlavie, din care se naște pornirea unor fapte contrare binelui, care e maica adevăratei noastre vieți lăuntrice.

Sileste-te deci, rogu-te, să nu mărești bogăția ta (materială). Acest lucru tu l-ai și făcut de altfel, micșorând-o îndestulător prin dărnicii către cei lipsiți, pentru sporirea virtuții ce provine din aceasta. Nu ți-ai înlănțuit libertatea nici printr-o pornire și socotință necugetată, printr-un jurământ plăcut oamenilor, de-a nu mânca sau bea, în dorința de slavă, robindu-ți voința acestui jurământ, cum au făcut unii, prin aceasta căzând apoi în chip jalnic în iubirea de viață, în lenevie și în plăceri, călcându-și astfel jurământul. Rămânând astfel rațional și respingându-le pe acestea prin rațiune, tu nu vei păcătui niciodată.

Astfel e dumnezeiască rațiunea mișcărilor din noi, care alungă cele păgubitoare și primește cele folositoare. Căci, "legea nu e dată pentru cel drept" (1 Tim. 1, 9). Și e mai bine să se bea vin cu rațiune decât să se bea apă cu mândrie. Căci privește la oamenii sfinți, care beau vin în chip rațional (cu măsură), și la oamenii întinați, care beau apă în chip nerațional, și nu vei osândi sau lăuda materia, ci vei

ferici sau vei compătimi cugetarea celor ce se folosesc bine sau rău de materie[3]. Astfel, Iosif odinioară a băut vin în Egipt (Fac. 43, 34), dar nu şi-a păgubit mintea, ci şi-a întărit cugetarea. Şi au băut apă Pitagora şi Diogene şi Platon, şi cu ei Maniheu şi toată ceata filosofilor, care gândeau de capul lor, şi au ajuns la atâta neînfrânare în uşurătatea gândirii lor, că n-au cunoscut pe Dumnezeu şi s-au închinat idolilor. Pe de altă parte, s-au atins de vin şi Petru şi ceilalţi Apostoli, şi de aceea L-au defăimat unii pe Mântuitorul şi Învăţătorul lor pentru împărtăşirea cu el, zicând iudeii: "Pentru ce ucenicii Tăi nu postesc ca cei ai lui Ioan?" (Marcu 2, 18). Iar altă dată, rostind aceleaşi osândiri, au spus ucenicilor: "Învăţătorul vostru mănâncă şi bea cu vameşii şi cu păcătoşii" (Matei 9, 11). Fără îndoială, nu L-au criticat pentru folosirea pâinii şi apei, ci a mâncării şi a vinului. Iar celor ce admirau în chip neraţional băutura apei şi dezaprobau băutura vinului, Mântuitorul le spunea: "A venit Ioan în calea dreptăţii, nici mâncând, nici bând" – se înţelege, carne şi vin, căci fără celelalte nu putea să trălască – "şi zic: are demon. Şi a venit Fiul Omului, mâncând şi bând, şi zic: Iată om care mănâncă şi bea vin, prieten al vameşilor şi al păcătoşilor", pentru că mănâncă şi bea (Matei 11, 18-19).

Deci ce vom face? Nu vom urma nici celor ce hulesc, nici celor ce laudă, ci sau vom posti în chip raţional cu Ioan, chiar de vor zice: "au demon", sau vom bea vin cu înţelepciune, dacă trupul are nevoie, chiar de vor zice: "iată om care mănâncă şi bea vin". Fiindcă nici mâncarea nu este lucru mare, nici înfrânarea, ci credinţa prelungită prin iubire în fapte (Gal. 5, 6). Iar credinţa fiind urmată de toate faptele bune, cel ce mănâncă şi bea e de neosândit pentru credinţa lui. "Fiindcă tot ce nu este din credinţă este păcat"

3. Avem aici înţelegerea dreaptă a raţiunii, care are rostul să cunoască realitatea adevărată, nu să creadă că poate susţine orice.

(Rom. 14, 23)[4]. Dar deoarece tot păcătosul va afirma, mânat de conştiinţa lui strâmbată şi întemeindu-se pe o judecată neraţională, că orice mănâncă sau lucrează o face din credinţă, Mântuitorul a făcut această precizare, zicând: "Din roadele lor îi veţi cunoaşte pe ei" (Matei 7, 16). Iar roada celor ce vieţuiesc cu raţiune şi înţelegere s-a mărturisit de dumnezeiescul Apostol că este "iubirea, şi bucuria, şi pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, credinţa, blândeţea şi înfrânarea" (Gal. 5, 22). Căci însuşi Pavel a spus: "Roada Duhului este aceasta şi aceasta". Iar că cel ce se străduieşte să aibă astfel de roade nu va mânca în chip neraţional, sau fără motiv şi când nu o cere trupul, carne, nici nu va bea vin, nici nu va convieţui cu o conştiinţă rea, a spus-o iarăşi acelaşi Pavel, zicând: "Orice om se luptă, se înfrânează de la toate", reţinându-se când trupul este sănătos de la ceea ce îl îngraşă, iar când e bolnav sau neputincios sau aflat în dureri şi împrejurări grele, folosindu-se de mâncare sau de băuturi ca de nişte leacuri spre vindecarea durerilor. Şi se va reţine de la cele păgubitoare sufletului, de la mânie, pizmă, slavă deşartă, descurajare, de la defăimare şi bănuieli neraţionale, mulţumind pentru toate în Domnul.

Dar după ce am vorbit destul despre aceasta, voi înfăţişa şi alt îndemn iubirii tale de învăţătură. Fugi cu toată puterea de întâlnirea cu oamenii care nu-ţi aduc nici un folos şi care-şi împodobesc faţa în chip nepotrivit, chiar dacă sunt dreptcredincioşi; dar, mai mult, de eretici, care te păgubesc prin prefăcătoria lor, chiar de izbutesc să atragă multă vreme prin politeţea şi zâmbetele lor. Căci deşi nu vei suferi nici o păgubire din purtările lor, în nobleţea ta,

4. Se afirmă în acestea o legătură între raţiunea drept folosită şi credinţă. În credinţa dreaptă este raţiunea adevărată. A nu crede într-un Dumnezeu în Treime, sau al iubirii, înseamnă a nu gândi în mod cu adevărat raţional.

prin însăşi luarea lor în râs de către tine te vei cobori, socotindu-te că te înalţi, fapt care îţi este el însuşi spre pagubă.

Mai mult decât o fereastră de lumină ce-o poţi avea din întâlnirea curată cu bărbaţi şi cu femei, urmăreşte ca prin ei să poţi vedea, ca printr-o carte cu scris subţire, în mod clar inima ta, probând prin comparaţie cu ei slăbiciunea sau negrija ta.

Căci culoarea feţelor ce înfloreşte luminos şi podoaba îmbrăcămintei şi modestia cuvintelor şi frumuseţea gândurilor te vor întări, chiar de te afli într-o stare de slăbiciune. "Îmbrăcămintea omului, călcătura lui şi râsul dinţilor vestesc cele ale lui", precum zice Înţelepciunea (Înţ. Sir. 19, 27).

Începând deci istorisirile, nu voi lăsa necunoscuţi, prin cuvântul meu, nici pe nevoitorii din cetăţi, nici pe cei din sate sau din pustii. Căci nu locul unde vieţuiesc aceştia este ceea ce interesează, ci lucrarea aleasă de ei.

1. Despre Isidor

Când am păşit prima dată în cetatea Alexandriei (în al doilea consulat al marelui împărat Teodosie, care se află acum între îngeri pentru credinţa lui în Hristos)[5], m-am întâlnit în cetate cu minunatul bărbat, împodobit în tot felul prin moravuri şi cunoştinţă, preotul Isidor, care era îngrijitorul comunităţii Bisericii din Alexandria.

Primele nevoinţe ale tinereţii lui se spunea că le-a trăit în pustie. Chilia lui din acel timp am şi văzut-o în muntele Nitria. L-am întâlnit pe acest bătrân la vârsta de şaptezeci de ani. După aceea a mai trăit alţi cincisprezece ani, după care a sfârşit în pace (la 402). Până la moarte n-a purtat pe trup ceva de pânză, afară de un ştergar pe cap[6]. N-a făcut

5. Teodosie I, cel Mare, împărat între 379-393. Anul de care e vorba este 388. (La Barthelink, *op.cit.*, p. 309).

6. Aşa explică autorul amintit şi alţii înainte de el cuvântul *facheolion (ibidem)*.

vreodată baie, n-a mâncat deloc carne. Ființa toată îi era atât de mult plină de har, încât toți cei ce nu-i cunoșteau vieţuirea socoteau că trăiește în chipul cel mai plăcut.

De-aș dori să descriu în parte virtuţile sufletului lui, nu mi-ar ajunge timpul. Era atât de iubitor de oameni și de pace, că și dușmanii necredincioși cinsteau umbra lui pentru bunătatea ei. Și cunoștea atât de mult Sfintele Scripturi și dogmele dumnezeiești, că și la mesele cu frații mintea lui intra în extaz și în deplină liniște duhovnicească. Și, rugat să povestească cele trăite în extaz, zicea: "Am plecat cu mintea departe, răpit de o vedere". L-am văzut și eu de multe ori vărsând lacrimi la trapeză. Și întrebându-l de pricina lacrimilor, l-am auzit zicând: "Mi-e rușine că mănânc o mâncare neraţională (necuvântătoare), eu, care sunt raţional (cuvântător) și trebuie să vieţuiesc în rai pentru puterea ce mi-a dat-o Hristos".

Fiind cunoscut întregului senat din Roma și femeilor mărimilor de acolo, de când a ajuns prima dată acolo cu episcopul Atanasie, apoi cu episcopul Dimitrie[7], și având o bogăţie prisositoare ce întrecea cele trebuincioase, murind n-a scris un testament, n-a lăsat vreun ban sau vreun lucru surorilor lui care erau fecioare, ci le-a încredinţat pe acestea lui Hristos, zicând: "Cel ce v-a dat vouă ființă va avea grijă de viaţa voastră, cum a avut și de mine". Și se afla cu surorile lui o obște de șaptezeci de fecioare.

Fiind eu încă tânăr când l-am întâlnit și rugându-l să mă introducă în viaţa monahală, având eu încă o vârstă tinerească și neavând trebuinţă de cuvinte, ci de nevoinţe trupești, ca o bună călăuză m-a scos din cetate și m-a dus la o distanţă de șase leghe în așa numita pustie.

7. Plecând la Roma în al doilea exil, Sfântul Atanasie a luat cu sine câțiva monahi, între care și pe acest Isidor. Dimitrie a fost episcop în alt oraș din Egipt, discipol al Sf. Atanasie. Isidor a fost la Roma la 340, 388 și 398. La 402, s-a refugiat cu alți patru "frați" la Sf. Ioan Gură de Aur *(Ibidem)*.

2. Despre Dorotei

Acolo m-a predat lui Dorotei, un ascet teban care vieţuia de şaizeci de ani într-o peşteră, şi mi-a poruncit să rămân lângă el trei ani spre îmblânzirea patimilor. Căci îl ştia pe bătrân trăind cu o mare asprime. Dar mi-a cerut ca apoi să mă întorc iarăşi la el pentru învăţătură evanghelică. Dar neputând să împlinesc trei ani, din cauza unei îmbolnăviri, m-am despărţit de acela mai înainte de cei trei ani.

Vieţuirea lui era aspră şi uscată. Toată ziua aduna, în arşiţa pustiei de lângă mare, pietre şi clădea din ele chilii pe care le dăruia celor ce nu puteau să le clădească, isprăvind în fiecare an o chilie. Odată i-am spus: "Ce faci, părinte? La atâta bătrâneţe îţi omori trupul în această arşiţă?". Mi-a răspuns, zicând: "Mă omoară, îl omor". Mânca şase uncii de pâine, foarte puţină legumă (verdeaţă) şi bea foarte puţină apă. Şi martor mi-e Dumnezeu că nu l-am văzut întinzându-şi picioarele sau dormind pe o saltea de paie, sau pe pat, ci toată noaptea, şezând, împletea crengi de palmier pentru a-şi procura de mâncare.

Bănuind că face aceasta numai când eram eu de faţă, m-am asigurat şi de la alţi ucenici care trăiau de sine că din tinereţe avea această vieţuire, nedormind niciodată. Nu dormea, intenţionat, decât dacă, lucrând sau mâncând, i se închideau ochii, venindu-i somnul în aşa fel, că-i cădea şi pâinea din gură din pricina aţipirii în timpul mâncării. Silindu-l eu câteodată să se întindă puţin pe saltea, supărându-se îmi spunea: "De nu poţi să convingi pe îngeri să doarmă, cum poţi convinge pe omul râvnitor?". Într-o zi, la ora nouă (poate la trei, *p.m.*), m-a trimis la fântână să umplu urciorul pentru a bea (apă) la acea oră. Şi mi s-a întâmplat ca, plecând, să văd în fântână un şarpe. Deci n-am mai scos apă, ci m-am întors, spunându-i: "Vom muri, avva, căci am văzut un şarpe în fântână". Iar acela, zâmbind, m-a privit cu atenţie şi clătinând capul mi-a spus: "Dacă soco-

teşte diavolul să se prefacă în orice fiinţă, în şarpe sau viperă, şi să se aşeze în izvoarele apelor, vei rămâne fără să bei niciodată?". Şi ieşind şi atingând prima apă scoasă cu mâna sa, a spus: "Unde se află crucea, nu are putere nici un rău".

3. Despre Potamiena

Acest fericit Isidor întâlnindu-se odată cu Antonie cel de fericită pomenire, mi-a povestit un lucru vrednic de aşternut în scris. Am auzit de la el despre o fată foarte frumoasă din vremea lui Maximian (305), prigonitorul creştinilor[8], numită Potamiena, care era sclava cuiva. Stăpânul ei a încercat prin multe făgăduinţe să o seducă, dar n-a izbutit. Înfuriat, în cele din urmă a predat-o eparhului (prefectului) de Alexandria, ca, din pricina prigonirilor, să o închidă, fiind creştină şi ca hulitoare a împăraţilor, spunându-i acelula, în schimbul unei sume de bani: "De va împlini pofta mea, să o lăsi nepedepsită, dar de va stărui în refuzul ei, porunceşte să fie pedepsită, ca nu cumva rămânând în viaţă să-şi rădă de pofta mea".

Adusă în faţa scaunului de judecată, s-a căutat să i se supună voinţa prin felurite unelte de tortură. Între acestea, judecătorul a poruncit să se aducă şi un mare cazan umplut cu smoală, cu foc arzând sub el. Înfierbântându-se smoala până la clocot, judecătorul i-a propus: "Sau du-te şi te supune voilor stăpânului tău, sau să ştii că voi porunci să te arunce în căldare".

Ea a răspuns, zicând: "Nu fi un judecător care porunceşte să mă supun unor astfel de pofte". Înfuriindu-se acela, a poruncit să fie aruncată în cazan.

8. Maximian, Cezar între 305-311 şi August între 311-313 (*op. cit.*, p. 312).

Dar ea a dat glas, zicând: "Pe capul împăratului tău, de care te temi, dacă socoteşti că trebuie să fiu pedepsită astfel, porunceşte să fiu aruncată în căldare, ca să vezi câtă răbdare îmi va dărui mie Hristos, pe Care tu nu-L cunoşti". Şi scufundată treptat, în timp de o oră, şi-a dat sufletul, ajungând smoala fiartă până la gâtul ei.

4. Despre Didim

Foarte mulţi oameni s-au desăvârşit în Biserica din Alexandria, făcându-se vrednici de pământul celor blânzi. Între ei a fost şi Didim, scriitorul cel lipsit de vedere.

Cu el am avut patru întâlniri în curs de zece ani. S-a sfârşit la vârsta de optzeci de ani.

A rămas fără ochi, precum mi-a spus, la vârsta de patru ani. Pierzând atunci vederea, n-a învăţat nici carte şi n-a avut nici dascăli. A avut ca învăţătoare, puternică prin fire, conştiinţa sa. Acesta a fost înzestrat cu atâta har duhovnicesc, că s-a împlinit cu el de fapt ceea ce s-a scris: "Domnul înţeleptește pe cei orbi" (Ps. 145, 8). El tâlcuia cuvânt cu cuvânt Vechiul şi Noul Testament. Şi s-a ocupat atât de mult cu dogmele şi înfăţişa atât de subţire şi cu atâta putere înţelesul lor, că îi întrecea pe toţi cei mai vechi în cunoştinţă. Silindu-mă (el) odată să fac o rugăciune în chilia lui, şi eu nevrând, mi-a povestit zicând: "Fericitul Antonie a intrat în chilia aceasta, vizitându-mă de trei ori. Şi rugat de mine să facă o rugăciune, îndată şi-a plecat genunchiul în chilie şi nu m-a lăsat să repet cuvântul a doua oară, învăţându-mă ascultarea cu fapta. Deci de voieşti să păşeşti pe urmele vieţuirii lui, ca unul ce eşti monah şi te-ai înstrăinat de lume, pentru virtute, nu te opune".

Mi-a mai povestit şi aceasta: "Gândindu-mă la viaţa lui Iulian, ticălosul împărat prigonitor, şi stând eu într-o zi liniştit, fără să mănânc pâine până seara târziu, stăpânit de

acest gând, am fost cuprins, şezând pe scaun, de somn; şi am văzut în vis nişte cai albi alergând cu călăreţii lor şi vestind: "Spuneţi lui Didim că azi la ora şapte (unu, după amiază), a murit Iulian. Scoală-te deci, au zis, şi mănâncă şi trimite vestea şi episcopului Atanasie, ca să ştie şi el".

Şi mi-am însemnat şi ora, şi luna, şi săptămâna, şi ziua. Şi totul s-a adeverit astfel[9].

5. Despre Alexandra

Mi-a povestit şi despre o tânără cu numele Alexandra, care, părăsind cetatea şi ascunzându-se într-un cavou, primea printr-o deschizătură cele de trebuinţă, neîntâlnindu-se nici cu femei, nici cu bărbaţi vreme de zece ani... În al zecelea an, a adormit pe ascuns, plecând din lume fără să dea vreo ştire cuiva. Deschizând uşa şi intrând înlăuntru, am aflat-o adormită. Spunea despre ea şi de trei ori fericita Melania, despre care voi vorbi mai pe urmă: "(Nici eu) n-am mai văzut-o la faţă, dar am întrebat-o de pricina pentru care s-a închis în cavou. Iar ea mi-a răspuns prin deschizătură, zicând: "Un om şi-a ieşit din minţi pentru mine. Şi ca să nu par că vreau să-l supăr sau să-l defăimez, am ales să intru de vie în mormânt decât să fac să se smintească un suflet făcut după chipul lui Dumnezeu". Iar eu spunându-i: "Cum rabzi să nu te întâlneşti cu nimeni, luptând mereu cu plictiseala?", ea mi-a răspuns: "De dimineaţă şi până la ceasul al nouălea mă rog tot timpul torcând lână; iar în celelalte ore, mă gândesc la sfinţii patriarhi, la proorocii şi la mucenicii şi, mâncând pâinea mea, stăruiesc în aşteptarea sfârşitului cu bună nădejde".

9. Didim cel Orb, scriitor bisericesc, a trăit între anii 313-398. A fost numit de Sf. Atanasie conducătorul şcolii catehetice din Alexandria. În ultimii ani s-au descoperit pe papirusuri diferite opere ale lui (*op. cit.*, p. 313).

6. Despre o fecioară bogată

Nu voi lăsa la o parte din povestirea mea nici pe cei ce-au trăit disprețuind viața (de aici), vieţuind în lauda faptelor bune și spre întărirea celor cu care se întâlneau.

Trăia în Alexandria o fecioară cu chip smerit, cu purtare serioasă, foarte bogată în bani, dar care nu dădea nici un obol vreunui străin, nici vreunei fecioare, nici bisericii, nici vreunui sărac. Cu toate îndemnurile părinților, nu se despărțea de cele materiale. Avea și rude, între care pe fiica unei surori, căreia îi făgăduia ziua și noaptea bunurile ei, căzând din dorința celor cerești.

Căci și acesta este un chip al amăgirii diavolului, care face să se miște lăcomia sub masca iubirii față de rude. De fapt, se știe că nu-i pasă de rudenie, odată ce îndeamnă la uciderea fraților, a mamei sau a tatălui. Chiar când pare că îndeamnă la grija față de rudenii, nu o face din bunăvoință față de ele, ci pentru a obișnui sufletul cu nedreptatea, odată ce cunoaște spusa, că: "cei nedrepți nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu" (1 Cor. 6, 9). Cineva poate să fie mișcat de cugetarea dumnezeiască și să nu-și disprețuiască sufletul când dă mângâiere rudeniilor sale aflate în lipsuri. Dar când cineva își calcă tot sufletul său prin grijă exagerată față de rudenii, cade sub lege, nedând niciun preț sufletului său. De aceea cântă Psalmistul despre cei ce se îngrijesc cu teamă de sufletul lor: "Cine se va sui în muntele Domnului?"; și tot despre aceia se spune: "Și cine va sta în locul cel sfânt al Lui? Cel nevinovat cu mâinile și curat la inimă, cel ce nu și-a luat în deșert sufletul său" (Ps. 23, 3-4). Căci cei ce îl iau în deșert pe acesta sunt cei ce nesocotesc virtuțile sufletului, crezând că el piere împreună cu trupul.

Prea Sfântul Macarie, preotul care se îngrijea de căminul celor bolnavi[10], voind să slăbească lăcomia fecioarei amintite, recurge la fapta următoare: Era el din tinerețe un tăietor de pietre prețioase. Venind la ea, îi spuse: "A venit la mine un om cu pietre prețioase de mare valoare, smaralde și hiacinți, care nu știu de au fost găsiți sau furați. Ele nu pot fi prețuite, fiind mai presus de orice valoare. Dar cel ce le are, le vinde cu câte cincizeci de dinari. De dorești să le ai, poți să-ți asiguri printr-o singură piatră cincizeci de dinari, iar restul pot să fie spre podoabă nepoatei tale". Fecioara fu cucerită de ceea ce i se promitea și căzu la picioarele lui: "Cad la picioarele tale, să nu le ia altcineva". Acela o îndemnă, zicându-i: "Vino până la casa mea și privește-le!". Ea nu răbdă să mai aștepte, ci îi dădu lui cinci sute de dinari, zicând: "Ia-i, precum dorești, căci nu voiesc să văd pe omul care le vinde". Iar el luând cele cinci sute de dinari, îi cheltui pentru trebuințele spitalului.

Trecând timpul, deoarece Macarie se bucura de o mare stimă în Alexandria, ca iubitor de Dumnezeu și foarte milostiv, și ajunsese la vârsta de o sută de ani, conviețuind și noi o vreme cu el, ea s-a sfiit să-i aducă aminte (de bani). În sfârșit, văzându-l odată în biserică, i-a zis: "Te rog, ce poruncești despre pietrele acelea, pentru care ți-am dat cinci sute de dinari?". Iar el îi răspunse, zicând: "Din momentul când mi-ai dat aurul, l-am dat pentru acele pietre, și dacă voiești să vii și să le vezi în spital, unde se află, vino și vezi de-ți plac. Altfel, ia aurul tău". Și ea merse foarte mulțumită.

10. Se vede că Biserica din Alexandria avea un cămin-spital pentru cei bolnavi. Asemenea, și Sf. Vasile cel Mare înființase în Biserica sa bolniță. Se pare că acest lucru era comun Bisericilor de atunci, cum e și acum în cadrul mitropoliilor și chiar al parohiilor din Grecia.

Căminul de săraci avea în camerele de sus femei, iar în cele de jos bărbaţi. Ducând-o înlăuntru pe poartă, îi spuse: "Ce voieşti să vezi mai întâi, hiacinţii sau smaraldele?". Ea îi spuse: "Ceea ce voieşti tu". A dus-o întâi sus, i-a arătat femeile bolnave şi-i spuse: "Iată hiacinţii". Apoi a coborât-o şi jos şi i-a arătat bărbaţii, spunându-i: "Iată smaraldele. Dacă nu-ţi plac, ia-ţi aurul". Mişcată sufleteşte, tânăra ieşi şi plecă foarte întristată pentru că n-a făcut lucrul plăcut lui Dumnezeu. La urmă mulţumi preotului, mai ales după ce fata de care voia să aibă grijă a murit după o căsătorie fără copii.

7. Despre cei din Nitria[11]

După ce m-am întâlnit şi am vieţuit în mănăstirile dimprejurul Alexandriei trei ani, împreună cu vreo două mii de bărbaţi îmbunătăţiţi şi nevoitori, plecând de acolo, am venit în muntele Nitriei. Între muntele acesta şi Alexandria se află un lac numit Maria[12], întins pe vreo şaptezeci de mile. Străbătându-l într-o zi şi jumătate, am ajuns la munte, în partea de mijloc a lui. De la acest munte se întinde pustia cea mare până în Etiopia, în ţara mazichilor[13] şi a Mauritaniei. În acest munte locuiesc bărbaţi ca la cinci mii, cu felurite moduri de vieţuire, fiecare precum poate şi voieşte, trăind pe cât le e cu putinţă câte unul, sau câte doi, sau mai mulţi. În acest munte se serveşte pâinea în şapte feluri, atât lor, cât şi celor vreo şase sute, câţi trăiau retraşi în pustia deplină. După ce am rămas în acest munte un an şi m-am folosit mult de la fericiţii părinţi Arsisie şi Serapion şi

11. Valea Nitriei, la sud-est de Alexandria, are o lungime de treizeci de mile şi o lărgime de trei mile, închisă fiind de două şiruri de munţi, dintre care unul este faimosul munte al Nitriei. În această vale vieţuiau numeroşi asceţi (aut. şi *op. cit.*, p. 309-310).

12. Este lacul Marcotide (aut. şi *op. cit.*, p. 318).

13. Trib războinic care a devastat Valea Schitului în anii 407-408 *(ibid.)*.

am fost pătruns de multe povestiri despre părinți, spuse de ei, am intrat în pustia cea mai dinlăuntru.

În acest munte al Nitriei se înalță o biserică mare, în care se află trei tulpini de palmieri, fiecare având atârnat de ea un bici. Unul este pentru monahii care păcătuiesc, unul pentru hoți, de se ivesc pe acolo, iar altul pentru cei prinși. Astfel toți cei ce păcătuiesc sau sunt dovediți vrednici de certare, primesc loviturile biciului și, primindu-le pe spate, sunt iertați.

Lângă biserică este o casă de oaspeți, în care e primit orice străin care vine, tot timpul, până ce pleacă de bunăvoie, chiar de rămâne doi sau trei ani. O săptămână i se îngăduie să rămână fără să lucreze, în celelalte zile sunt puși să lucreze fie în grădină, fie la cuptorul de pâine, fie în bucătărie. Dacă e vrednic, i se dă vreo carte, dar nu i se îngăduie convorbirea cu celălalt mai mult de o oră[14]. În acest munte se află și doctori și țesători. Se folosește și vin și se și vinde vin. Toți aceștia fac pâinea cu mâinile lor, încât nu atârnă de alții[15]. De la ora a treia, *p.m.*, se aud răspândindu-se din fiecare chilie psalmodieri, care parcă te înalță în rai. Iar în biserică se intră numai sâmbăta și Duminica. În biserică sunt opt preoți. Până ce este în viață întâiul preot, nici un altul nu slujește sau nu vorbește sau nu judecă, ci stau numai toți alături de el în liniște.

Acest Arsisie și mulți alți bătrâni împreună cu el, pe care noi i-am văzut, fuseseră contemporani cu fericitul Antonie († 355). Dintre ei povesteau că l-au cunoscut și pe Amun Nitriotul, al cărui suflet l-a văzut Antonie luat și condus în cer de către înger. Acesta spunea că l-a văzut și pe Pahomie Tabenisiotul[16], bărbat prooroc, arhimandrit (păstor) peste trei mii de frați. Dar despre el vom vorbi mai târziu.

14. Nu se ingădula prea multa vorbire.

15. Poate de aici s-a luat modelul pentru muntele Athos.

16. Întemeietorul monahismului de obște. Arhimandrit, aici, un fel de egumen al mai multor mănăstiri.

8. Despre Amun din Nitria[17]

Spunea de Amun că a vieţuit în acest mod: Fiind orfan, la vârsta tinerească de douăzeci şi doi de ani, a fost căsătorit cu sila cu o femeie, de unchiul său. Şi neputându-se împotrivi silei impuse de unchiul său, a primit să se cunune şi să intre în camera de nuntă şi să suporte toate cele ale nunţii. Dar după ce au ieşit toţi cei ce l-au dus în camera de nuntă şi l-au culcat în pat, ridicându-se Amun şi deschizând uşa, a chemat-o pe fericita lui soţie şi i-a spus: "Vino, doamnă, îţi voi povesti în sfârşit cum stau lucrurile. Nunta pe care am primit-o nu are în ea nimic mai mult. Vom face deci bine dacă de acum fiecare din noi se va culca deosebit, ca să facem plăcere lui Dumnezeu, păzind fiecare neatinsă fecioria". Şi scoţând din sânul lui o cărticică, a citit fetei, care nu cunoştea scrisul, despre persoana Apostolului şi a Mântuitorului, adăugând celei mai mari părţi, din înţelegerea lui, toate temeiurile pentru feciorie şi curăţie în aşa fel, că şi aceea, convinsă de harul lui Dumnezeu, a spus: "Şi eu m-am convins, domnule. Deci ce poruncești acum?". "Poruncesc, zise el, ca fiecare dintre noi să rămână de acum de sine". Dar ea n-a primit, ci a zis: "Să rămânem în aceeaşi casă, dar în paturi deosebite".

Trăind deci cu ea optsprezece ani în aceeaşi casă, în fiecare zi se ocupa cu grădina şi cu arborele care produce balsam (acest arbore african se cultiva ca vita de vie, fiind lucrat şi udat cu multă osteneală). Iar făcându-se seara, făcea rugăciunea în casă şi mânca împreună cu ea; şi după ce făcea rugăciunea de noapte, ieşea iarăşi.

Acestea astfel săvârşindu-se, şi amândoi ajungând la nepătimire, rugăciunile lui Amun arătându-şi puterea, la urmă ea îi spuse: "Am să-ţi spun ceva, domnul meu. De mă

17. Despre Avva Amun şi despre unele întâlniri ale lui cu Antonie a se vedea şi în *Patericul* publicat la Cozia, 1930, p. 36-38.

vei asculta, voi fi convinsă că mă iubeşti în Dumnezeu". Îi zise ei: "Spune-mi ce voieşti". Iar ea îi spuse: "E un lucru drept ca, fiind tu bărbat şi nevoindu-te cu dreptatea, şi eu râvnind să umblu pe aceeaşi cale, să vieţuim fiecare în mod deosebit. Căci nu se cuvine să-ţi ascunzi o astfel de virtute, vieţuind cu mine în curăţie". Iar el, mulţumind lui Dumnezeu, i-a zis ei: "Deci să ai această casă. Iar eu îmi voi face mie altă casă".

Şi ieşind, s-a aşezat în partea cea mai dinlăuntru a muntelui Nitria, în care nu erau încă atunci mănăstiri. Şi-şi făcu lui două mici chilii. Şi trăind alţi douăzeci şi doi de ani în pustie, a murit, mai bine zis a adormit, văzând de două ori pe an pe fericita lui soţie.

Fericitul episcop Atanasie a povestit, în "Viaţa Sfântului Antonie", minunea săvârşită cu acesta, anume că având să treacă el râul Lico, împreună cu ucenicul său Teodor, şi ferindu-se să se dezbrace ca să nu-l vadă cineva gol, a fost trecut dincolo fără vreo barcă de un înger.

Deci acest Amun a vieţuit astfel şi şi-a sfârşit viaţa astfel, că fericitul Antonie a văzut sufletul lui luat de un înger. Acest râu eu l-am trecut cu frică într-o barcă. El este o ramură a marelui Nil.

9. Despre Or[18]

În acest munte al Nitriei a fost un bărbat nevoitor cu numele Or, a cărui virtute a mărturisit-o toată frăţia, dar în mod deosebit monahia lui Dumnezeu Melania[19], care a intrat în munte înainte de mine. Căci eu nu l-am apucat încă în viaţă. Spuneau în povestirile lor că acesta nici n-a mâncat,

18. Despre Avva Or (scris cu W), a se vedea mai multe în *Patericul* citat, p. 240-241.

19. Despre nobila Melania, care a părăsit Roma la 366, vieţuind un timp ca ascetă în Nitria, a se vedea mai multe la Barthelink, *op. cit.*, p. 187.

nici n-a jurat vreodată, nici nu s-a jurat, nici n-a blestemat pe cineva, nici nu i-a vorbit cuiva fără să trebuiască[20].

10. Despre Pamvo

În acest munte a fost şi fericitul Pamvo, învăţătorul episcopului Dioscur şi al fraţilor Amoniu, Eusebie şi Eftimie, şi al lui Origen, nepotul minunatului bărbat Dracontie[21]. Acest Pamvo avea foarte multe daruri bărbăteşti şi virtuţi deosebite. Între ele era şi aceasta: dispreţuia aurul şi argintul, cum o cere cuvântul. Căci mi-a povestit fericita Melania: "Venind eu la început de la Roma la Alexandria, am auzit despre virtutea acestuia. Şi fericitul Isidor, care mi-a povestit despre el, m-a condus la el acolo, în pustie. I-am dat trei sute de litre de argint, rugându-l să se facă părtaş de bogăţia mea. Dar acela, şezând şi împletind ramuri, m-a binecuvântat numai cu glasul lui şi mi-a spus: "Dumnezeu să te răsplătească". Şi spuse iconomului său Origen: "Primeşte-i şi foloseşte-i pentru toată frăţia din Libia şi din insule. Căci aceste mănăstiri sunt mai sărace". I-a poruncit să nu dea nici unuia din Egipt, pentru că ţara era mai bogată. Iar eu, zice, aşteptând să să fiu cinstită şi lăudată de el pentru acest dar şi neauzind nimic de la el, i-am spus: "Cred că ştii, Părinte, ce sumă este trei sute de litre". El însă, fără să ridice capul, îmi răspunse: "Cel căruia i-ai dat n-are nevoie, fiică, să-i numere. Cel ce măsoară munţii cunoaşte cu atât mai mult cantitatea argintului. Dacă mi i-ai dat mie, bine ai

20. Relatarea se află întocmai şi în *Patericul* tradus în româneşte (p. 240), cu mai multe informaţii despre Or.

21. E vorba de un alt Origen decât cunoscutul teolog. Pare să fi fost ucenic al lui Antonie (autor cit., *op. cit.*, p. 323). Vezi ceva mai departe despre el Apoftegmele lui Pamvo, în *Patericul* citat, p. 193-197. Ca monah (cca. 320-390) a fost şi ucenic al lui Amun, devenind apărător al învăţăturii de la Niceea. Sf. Atanasie l-a chemat la Alexandria, probabil pentru a-i combate pe arieni (aut. cit., *op. cit.*, p. 323).

spus. Iar de l-ai dat lui Dumnezeu, Care n-a trecut cu vederea cei doi bănuți, mai bine taci". Așa, zice Melania, a rânduit Domnul, intrând eu în munte. Iar după puțin timp, a adormit omul lui Dumnezeu fără febră, fără să se îmbolnăvească, ci lucrând la un coș; avea șaptezeci de ani. Trimițând după mine când ajunsese la cea din urmă împletitură, având să plece, îmi zise: "Primește acest coș din mâinile mele, ca să-ți aduci aminte de mine. Căci altceva n-am ce să-ți las". Învelindu-i ea trupul în pânză, l-a așezat în mormânt. Și plecând din pustie, a păstrat până la moarte coșul.

Acest Pamvo murind, în ceasul când se sfârșea se zice că i-a spus lui Origen, preotul și iconomul, și lui Amoniu, bărbați vestiți, ca și altor frați: "De când am venit în acest loc al pustiei și mi-am clădit chilia și am viețuit în ea, nu-mi amintesc să fi mâncat "pâine în dar", în afară de (cea făcută de) mâinile mele, și nu m-am căit de vreun cuvânt pe care l-am grăit până în acest ceas. Și totuși plec la Dumnezeu ca unul ce n-am început încă să am adevărata evlavie față de Dumnezeu".

Despre el ne-au dat și Origen și Amoniu mărturie: Întrebat despre un cuvânt scris sau despre altă faptă a nevoinței, niciodată nu răspundea îndată, ci spunea: "Încă n-am aflat". De multe ori treceau și trei luni și nu dădea răspuns, spunând că n-a înțeles încă. De aceea se primeau spusele lui, date după o cugetare după Dumnezeu, ca de la Dumnezeu. Se spune că această virtute, a căutării adevărului în cuvânt, o avea mai mult decât toți (mai mult chiar și decât marele Antonie).

Se povestește această faptă a lui Pamvo: Nevoitorul Pior venind la el, și-a adus cu sine pâinea lui[22]. Și mustrat de el, "pentru ce ai făcut aceasta?", a răspuns: "ca să nu-ți fiu spre povară". Pamvo l-a dat o lecție vorbitoare pe tă-

22. Despre Pior se vorbește în *Patericul* citat, la p. 198-199.

cute. Căci mergând la el după un timp, şi-a frânt pâinea pe care şi-a adus-o cu el. Şi, întrebat, a spus: "Am frânt-o ca să nu te împovărez".

11. Despre Amoniu

Acest Amoniu, pe care l-am arătat ca ucenic al lui Pamvo, dimpreună cu alţi trei fraţi şi două surori ale lui, ajungând la culmea iubirii de Dumnezeu, au plecat în pustie. Şi acelea şi-au făcut un lăcaş al lor, şi ei alt lăcaş, în aşa fel că era o depărtare îndestulătoare între ele. Deoarece bărbatul era peste măsură de iubitor al cuvântului, iar o cetate din apropiere voia să-l aibă episcop, au venit la fericitul Timotei rugându-l să li-l hirotonească ierarh[23]. Acesta le-a spus: "Aduceţi-l la mine şi-l voi hirotoni". Când deci s-au dus la el cu un ajutor şi a văzut acela că a fost prins, i-a rugat şi s-a jurat că nu primeşte hirotonia, nici nu voieşte să iasă din pustie; dar nu l-au ascultat. Atunci, în văzul lor, luând un cuţit şi-a tăiat cu totul urechea stângă, zicându-le: "De acum puteţi fi siguri că îmi este cu neputinţă, legea oprind să fie primit în preoţie unul cu urechea tăiată". Drept urmare, lăsându-l, au plecat şi ducându-se au spus episcopului. Şi acesta le-a spus: "Această lege are putere la iudei. Dar mie de-mi aduceţi şi pe cineva cu nasul tăiat, îl voi hirotoni de se arată vrednic prin purtări". Plecând ei iarăşi la acela, l-au rugat. Dar el s-a jurat lor: "De mă veţi sili, îmi voi tăia şi limba". Lăsându-l deci, au plecat.

Se istorisesc multe fapte minunate ale acestui Amoniu. Când se trezea în el vreo plăcere, nu-şi cruţa trupul, ci, încingând un fier, atingea mădularele lui, încât era întreg acoperit de răni. Din tinereţe şi până la moarte pe masa lui erau

23. Amoniu era unul din cei mai cunoscuţi monahi din Nitria. Fiindcă îşi tăiase o ureche ca să nu fie hirotonit, s-a numit "cel fără ureche". Cei trei fraţi nu sunt pomeniţi în unele manuscrise, fiind susţinători ai lui Origen (aut. şi *op. cit.*, p. 325).

numai mâncăruri crude. Nu mânca nimic trecut prin foc, decât pâine. Învățase pe de rost Scriptura Vechiului și Noului Testament și trecuse de șase sute zece mii de ori prin scrierile bărbaților învățați, Origen și Didim, Pieriu și Ștefan[24], cum mărturisesc despre el părinții pustiei.

Era sfătuitor al fraților din pustie mai mult decât oricare altul. Îi dădea o astfel de întâietate chiar fericitul Evagrie, bărbat purtător de Duh și pătrunzător, care zice: "N-am văzut niciodată un om mai lipsit de patimi".

12. Despre Veniamin

În acest munte al Nitriei a vieţuit optzeci de ani un bărbat numit Veniamin, nevoindu-se la culme[25]. El s-a învrednicit de darul vindecărilor. Oricine, peste care își punea mâna sau pe care îl ungea cu untdelemn după ce-l binecuvânta, se izbăvea de orice boală.

Acest om, învrednicit de o astfel de harismă, înainte cu opt luni de moarte s-a îmbolnăvit de hidropică; și trupul lui s-a umflat așa de mult, că părea ca un altfel de Iov. Luându-ne deci episcopul Dioscur – atunci era preot în muntele Nitria[26] – pe mine și pe fericitul Evagrie, ne-a spus: "Veniți să vedeți un Iov nou, care într-un trup atât de umflat și într-o suferință de nevindecat își arată o mulțumire nemăsurată". Mergând deci, am văzut un trup așa de umflat, că un deget al mâinii lui nu putea fi cuprins de toate celelalte degete.

24. Origen încă nu fusese condamnat de învățătura Bisericii. Pieriu a fost urmașul lui Origen la conducerea Școlii din Alexandria și a murit ca martir în persecuția lui Diocleţian (aut. și *op. cit.*, p. 326-327). Se pare că n-au rămas scrieri de la el.

25. Despre acest Veniamin, în *Patericul* cit., p. 46. A se vedea și în Sozomen, *Historia ecclesiastica*, VI, 29, 9-10.

26. Acest Dioscur a fost episcop de Hermopole; lui i-a succedat Isidor. Amândoi au fost exilați în anul 374, ca aderenți ai Sf. Atanasie (aut. și *op. cit.*, p. 323).

Neputând privi la suferința lui cumplită, ne-am întors privirea. Atunci ne-a spus acel fericit Veniamin: "Rugați-vă, fiilor, ca nu cumva să se îmbolnăvească de hidropică omul meu lăuntric. Căci cel din afară nu mă face nici să mă bucur, nici să pătimesc". De opt luni ședea necurmat într-un jeț care i-a fost făcut tot mai larg, nemaiputând sta pe pat din pricina celorlalte suferințe. Și totuși, în pătimirea aceasta îi tămăduia pe alții.

Am istorit despre această pătimire, ca să nu ne mirăm când le vine o astfel de suferință celor drepți. Iar murind el, au fost scoase tocurile și pragurile ușii ca să poată fi scos trupul din casă.

13. Despre Apoloniu

Un anume Apoloniu după nume, negustor de meserie, după ce a părăsit lumea și s-a așezat în muntele Nitriei, neputând nici învăța vreo meserie, nici să se deprindă cu scrisul, trăind douăzeci de ani în munte, și-a aflat o altă nevoință. Din banii și din ostenelile sale cumpăra din Alexandria tot felul de leacuri și de lucruri trebuincioase și le dădea tuturor fraților bolnavi. El putea fi văzut de dimineața până la ceasul trei după amiază înconjurând mănăstirile și deschizând multe uși ca să vadă de nu zace cineva bolnav. Aducea stafide, siropuri, ouă, aluat de făină, de care au nevoie cei bolnavi, socotind că această slujire îi este lui de cel mai mare folos la bătrânețe. Când a murit, a lăsat bunurile sale unuia asemenea lui, ca să împlinească aceeași slujire. Căci locuind cinci mii de monahi în munte, era trebuință și de această slujire din pricina pustietății locului.

14. Despre Paisie și Isaia

Alți doi nevoitori, pe nume Paisie și Isaia, erau frați, fii ai unui tată negustor, Spanodrom. Murind tatăl lor, aceștia

şi-au împărţit averea ce o aveau, (provenită) din imobile, în preţ de cinci mii de dinari, ca şi cea câştigată din vânzarea hainelor şi a sclavilor. Şi s-au gândit împreună şi s-au sfătuit între ei, zicând: "Spre ce fel de viaţă să pornim, frate? Dacă vom porni spre negustoria pe care a practicat-o tatăl nostru, vom lăsa şi noi altora oboselile noastre. Ba poate vom cădea şi în primejdii ce ne vor veni de la tâlhari şi de la mare. Hai, deci, să păşim spre viaţa monahală, ca să ne folosim de cele ale tatălui nostru şi să nu pierdem nici sufletele noastre". Deci au ales calea vieţii monahale. Dar s-a gândit fiecare în mod deosebit la ea. Căci împărţind banii, fiecare avea ca scop să placă lui Dumnezeu, dar printr-o vieţuire deosebită. Unul a împărţit toate între lăcaşuri de asceţi şi biserici şi închisori, învăţând o modestă meserie din care să-şi câştige pâinea, predându-se nevoinţei şi rugăciunii. Celălalt n-a împărţit nimic, ci şi-a făcut sieşi o mănăstire; şi locuind în ea puţini fraţi, primea pe orice străin, pe orice bolnav, pe orice bătrân, pe orice sărac, dând duminica şi sâmbăta trei (sau patru) mese. Aşa şi-a cheltuit banii lui[27].

Iar murind amândoi, li s-au adus laude diferite, ca unora ce s-au desăvârşit amândoi. Dar unora le-a plăcut unul, altora celălalt. Ivindu-se astfel o sfadă în frăţietate cu privire la lauda lor, au plecat la fericitul Pamvo; şi cerându-i judecata lui, l-au rugat să le arate a cui vieţuire a fost mai preţioasă. Iar el le-a spus lor: "Amândoi sunt desăvârşiţi: unul a arătat lucrarea lui Avraam, celălalt, a lui Ilie". Unii însă au spus: "Cum e cu putinţă să fie deopotrivă?". Ei preţuiau mai mult pe nevoitor şi ziceau: "A făcut lucru evanghelic vânzând tot şi dând săracilor, şi a purtat în fiecare ceas, şi ziua şi noaptea, crucea şi a urmat Mântuitorului, şi a trăit în rugăciune". Ceilalţi răspundeau şi ziceau: "Acesta a arătat ce-

27. Unele mănăstiri, ca şi episcopiile, înfăptuiau în acel timp o operă de caritate.

lor lipsiţi atâta dragoste, că a colindat şi străzile mari şi i-a adunat pe cei necăjiţi; şi şi-a odihnit nu numai sufletul său, ci şi pe al multor altora, îngrijindu-se de bolnavi şi ajutându-i". Le-a spus lor fericitul Pamvo: "Iarăşi vă spun: amândoi sunt deopotrivă. Pe fiecare din voi îl asigur că dacă unul nu se nevoia atât de mult, nu s-ar fi făcut vrednic să fie comparat cu bunătatea celuilalt. Acela, iarăşi, odihnind pe străini, se odihnea împreună cu ei pe sine însuşi, şi deşi părea să poarte greutatea oboselii, avea în acestea şi o odihnă[28]. Dar aşteptaţi ca să primesc şi eu descoperirea de la Dumnezeu. Şi venind după aceasta, veţi afla". Venind deci după câteva zile, l-au rugat iarăşi să le spună. Şi le-a spus lor ca de la Dumnezeu: "I-am văzut pe amândoi stând împreună în rai".

15. Despre Macarie cel Tânăr

Un tânăr oarecare, cu numele Macarie, ca de optsprezece ani, jucându-se cu cei de o vârstă cu el lângă lacul numit Maria, în vreme ce păştea nişte animale, a săvârşit fără voie un omor. Şi nespunând nimănui nimic, a plecat în pustie. Şi a vieţuit în atâta frică de Dumnezeu şi de oameni, că a trăit fără să simtă, trei ani, lipsit de acoperiş în pustie[29]. Iar pământul este fără ploaie celor de acolo, şi aceasta o ştiu toţi, atât cei ce o pot spune cu cuvântul, cât şi cei ce o simt din experienţă. Mai târziu acesta şi-a zidit o chilie.

Şi trăind alţi douăzeci şi cinci de ani în chilie, s-a învrednicit de harul de-a respinge pe draci, bucurându-se de singurătate. Convieţuind mult cu el, l-am întrebat cam ce gândeşte despre păcatul omuciderii. A răspuns că e aşa de de-

28. Cine dă, sie îşi dă. Binele pe care îl faci, pe acela îl ai. Când ai milă de altul, te bucură simţirea milei. Când odihneşti, ajutând prin oboseli pe altul, trăieşti în aceasta totodată odihna proprie.

29. Frica de Dumnezeu pentru omorul fără de voie l-a făcut să nu simtă că trăieşte în pustie, fără acoperiş deasupra capului.

parte de simțirea durerii, încât chiar mulțumește pentru ucidere. Căci uciderea fără voie i s-a făcut prilej de mântuire. Spunea, aducând mărturia din Scripturi, că Moise nu s-ar fi învrednicit de vederea dumnezeiască și n-ar fi ajuns în muntele Sinai – deci de un așa de mare dar și de scrierea Sfintelor Scrieri – dacă n-ar fi fugit din pricina unei uciderи săvârșite în Egipt.

Acestea le spun nu ca să deschid calea spre ucidere, ci arătând că sunt și virtuți născute din împrejurări (deosebite), când cineva nu vine la bine de bunăvoie. Căci unele virtuți sunt alese cu voia, altele se ivesc din diferite împrejurări.

16. Despre Natanail

A fost un altul între cei vechi, cu numele Natanail. Eu nu l-am apucat în viață. Căci a adormit cu cincisprezece ani mai înainte de intrarea mea în muntele Nitriei[30]. Dar m-am întâlnit cu împreună-nevoitorii și cu împreună-viețuitorii cu el. Întrebându-i pe aceștia despre virtutea bărbatului, aceia mi-au arătat și chilia în care nu mai locuia nimeni, deoarece era mai aproape de lume. Căci el și-o clădise când erau rari pustnicii (anahoreții).

Povesteau despre el în mod deosebit că avea multă răbdare în chilia lui, căci nu se abătea de la hotărârea sa. Bătându-și joc de el la început demonul – care îi ia în râs, care își bate joc de toți și îi amăgește pe toți –, i s-a părut că se lenevește și se plictisește în prima chilie. Și plecând, și-a clădit o altă chilie, mai apropiată de sat. După ce a isprăvit de clădit chilia și s-a așezat în ea, la trei sau patru luni, veni demonul noaptea ținând în mână o suliță asemenea călăilor și având chipul unui soldat care vrea să ucidă,

30. Autorul scrierii a intrat în Nitria la 388. Deci Natanail a murit pe la 373.

mişcând sulița. Acestuia îi răspunse Natanail şi-i spuse: "Cine eşti tu, care faci acestea în chilia mea?". I-a răspuns dracul: "Eu sunt cel ce te-am scos din chilia aceea. Am venit să te alung şi din aceasta". Cunoscând deci că vrea să-şi bată joc de el, s-a întors iarăşi în prima chilie.

Şi împlinind în ea treizeci şi şapte de ani, n-a trecut uşa, împotrivindu-se demonului, care atâta s-a luptat, silindu-l să iasă, cât nu se poate povesti. Între altele i s-a întâmplat şi aceasta: Primind vizita a şapte sfinţi episcopi, făcută fie din providenţa dumnezeiască, fie din ispita aceluia, (nici ea) nu l-a abătut de la hotărâre. Căci ieşind episcopii, după ce au făcut rugăciunea, n-a făcut nici măcar un pas ca să-i însoţească. Şi-i spuseră diaconii: "Faci o faptă mândră, avva, neînsoţind pe episcopi". Iar el le răspunse: "Eu am murit domnilor mei episcopi, şi lumii întregi. Fiindcă am un scop ascuns, şi Dumnezeu cunoaşte inima mea, de aceea nu-i însoţesc pe ei". Neizbutind deci demonul în această faptă, luă, nouă luni înainte de moartea pustnicului, chipul unui copil de vreo zece ani care mâna un asin ce purta pâini într-un coş. Şi făcându-se seară adâncă, asinul s-a prefăcut că se răstoarnă aproape de chilie şi copilul a început a striga: "Avva Natanail, ai milă de mine şi dă-mi mâna". Dar el auzind glasul aşa-zisului copil şi deschizând uşa, i-a strigat stând înlăuntru: "Cine eşti şi ce vrei să-ţi fac?". Îi spuse lui: "Sunt îngrijitorul acestuia şi aduc pâini, fiindcă mi-o cere iubirea fratelui care mâine, fiind sâmbătă, trebuie să le aibă ca prescuri. Te rog, nu mă trece cu vederea, ca nu cumva să fiu mâncat de hiene". Căci apăreau multe hiene în locurile acelea. Stând deci mult fericitul Natanail, tulburat în lăuntrul său, cugeta întru sine, zicând: "Oare voi călca porunca dumnezeiască sau hotărârea luată?". La sfârşit, cugetând că e mai bine să nu treacă peste hotărârea ţinută atâţia ani, ruşinând pe diavolul, după ce-a făcut o rugăciune, i-a spus aşa-zisului copil, care îi cerea ajutorul: "Ascultă, copile! Cred în Dumnezeu, Căruia Îi slujesc, că de

ai trebuință, îți va trimite ajutorul Lui, și nici hienele nu-ți vor face vreun rău, nici altcineva. Iar de ești o ispită, Dumnezeu va descoperi acest lucru". Și închizând ușa, a intrat în chilie. Iar demonul, rușinat de înfrângere, a dispărut într-un vânt și în asinii sălbatici ce săreau și fugeau în zgomote ce se topeau.

Aceasta a fost nevoința fericitului Natanail, aceasta viețuirea și aceasta desăvârșirea lui.

17. Despre Macarie Egipteanul

Despre cele privitoare la cei doi Macarie, bărbați pururea pomeniți, fiind multe și greu de crezut, șovăiesc să vorbesc și să scriu ca nu cumva să-mi atrag bănuiala de mincinos. Căci Duhul Sfânt a descoperit că "Domnul pierde pe toți cei ce grăiesc minciună" (Ps. 5, 6). Dar deoarece nu mint, să nu primești cu necredință, binecredinciosule, cele ce le spun. Dintre aceștia doi Macarie, unul era Egiptean după neam, iar celălalt Alexandrin, vânzător de dulciuri.

Întâi voi povesti despre Egiptean, care a trăit nouăzeci de ani. Dintre aceștia a viețuit șaizeci de ani în pustie, unde a intrat când era tânăr, de treizeci de ani. Și s-a învrednicit de atâta dreaptă socoteală, că era numit "tânărul bătrân". De aceea a și propășit repede. La patruzeci de ani a primit harul alungării duhurilor răufăcătoare și al prezicerilor. Și s-a învrednicit de preoție[31].

Cu el se aflau doi ucenici în pustia cea mai dinăuntru, numită Schit[32]. Dintre ei, unul îi era slujitor și se afla aproape de el pentru cei ce veneau spre a fi vindecați. Iar celălalt

31. Primul Macarie se numește Egipteanul poate fiindcă era de națiune coptă și dintr-o regiune rurală, spre deosebire de celălalt, Alexandrinul, care poate era grec, în acel oraș locuind mulți greci. I se atribuie poate pe nedrept unele scrieri (aut. și *op. cit.*, p. 332).

32. Pustia Schitului era la vest de Nil, la vreo 60 de mile la sud de Alexandria. Distanța între Nitria și Schit era de vreo 24 de ore. Unii spun

se nevoia într-o chilie foarte apropiată. Ţaintând vremea şi prevăzând viitorul cu un ochi străvăzător, zise celui ce-i slujea, numit Ioan, ajuns mai târziu preot în locul lui Macarie însuşi: "Ascultă la mine, frate Ioane, şi primeşte cu răbdare îndemnul meu: vei fi ispitit, şi te va ispiti duhul iubirii de arginţi. Aşa am văzut. Şi ştiu că de mă vei asculta cu răbdare, te vei desăvârşi în locul acesta şi vei fi slăvit, şi biciul nu se va apropia de sălaşul tău" (Ps. 90, 10). Dar de nu mă vei asculta, va veni asupra ta sfârşitul lui Ghehazi, de a cărui pătimire vei şi boli (4 Regi 5, 27)". Şi s-a întâmplat că acela n-a ascultat, după adormirea lui Macarie, după alţi cincisprezece sau douăzeci de ani. Şi astfel, pentru că şi-a însuşit din averile săracilor, a suferit de o astfel de formă de lepră, că nu se afla pe trupul lui vreun loc sănătos pe care să-şi poată pune degetul. Acesta era darul proorocesc al lui Macarie.

Despre mâncarea şi băutura lui, e de prisos să povestesc, odată ce nici la cei mai puţin nevoitori nu se putea afla în acele locuri o astfel de negrijă în privinţa mâncării, atât din pricina puţinătăţii celor de trebuinţă, cât şi pentru râvna celor ce locuiau acolo. Voi vorbi despre altă nevoinţă a lui. Astfel, se spunea că era răpit neîncetat din sine (în extaz) şi vieţuia mai multă vreme în Dumnezeu decât în legătura cu lucrurile de sub cer. Despre el se povestesc şi minunile următoare:

Un oarecare bărbat egiptean, îndrăgostindu-se de o femeie, căsătorită cu altul, şi neputând-o atrage, a recurs la un vrăjitor, spunându-i: "Fă-o să mă iubească, sau fă ceva ca să se despartă de bărbatul ei". Şi primind vrăjitorul un preţ îndestulător, s-a folosit de mijloacele lui vrăjitoreşti şi

că Schitul se afla între delta Nilului şi Valea Nitriei (aut. şi *op. cit.*, p. cit.). Se pare că şi-a luat numele de Schit de la micile mănăstiri aflate acolo. Un text extins despre faptele şi apoftegmele acestui Macarie se cuprinde în *Patericul* cit., p. 130-142.

a făcut-o să ia chipul unui cal. Venind bărbatul ei de afară, s-a mirat că a aflat în patul lui un cal. Şi plânge şi se jeleşte şi vorbeşte animalului, dar nu primeşte răspuns. Cheamă pe preoţii din sat. Îi aduce înlăuntru, o arată. Nu află ieşire din această stare. Trei zile ea n-a primit nici iarbă, ca un cal, nici pâine, ca un om, lipsindu-se de amândouă felurile de hrană. La sfârşit, ca să se slăvească Dumnezeu şi să se arate virtutea Sfântului Macarie, i-a venit bărbatului ei gândul să se ducă în pustie. Şi punând pe ea o şa ca pe un cal, o duse în pustie. Apropiindu-se ei, fraţii din preajma chiliei lui Macarie s-au împotrivit bărbatului, zicând: "De ce aduci aici acest cal?". Acela le răspunse: "Ca să se milostivească de ea". Îi spun lui: "Dar ce are?". A răspuns bărbatul: "Era femeia mea şi s-a preschimbat în cal, şi acum e a treia zi de când n-a gustat nimic". Au spus aceasta Sfântului, ce se ruga înlăuntru. Căci îi descoperise Dumnezeu şi se ruga pentru ea. Deci a răspuns Sfântul Macarie fraţilor, spunându-le: "Sunteţi cai voi, care aveţi ochi de cai. Căci aceea este femeie, care n-a fost preschimbată decât pentru ochii celor amăgiţi". Şi a binecuvântat apa şi a vărsat-o peste trupul ei, începând de la cap, însoţind fapta aceasta cu rugăciunea. Şi îndată a făcut-o să se arate tuturor ca femeie. Şi dându-i de mâncare, a făcut-o să mănânce şi a slobozit-o împreună cu bărbatul ei. Şi a plecat (acela) mulţumind Domnului. Şi i-a poruncit zicând: "Să nu părăseşti niciodată Biserica (adică să nu rămâi departe de Sfânta Împărtăşanie). Căci acestea ţi s-au întâmplat pentru că nu te-ai apropiat de Taine cinci săptămâni".

Altă faptă a nevoinţei lui: Săpând timp îndelungat un coridor sub pământ de la chilia lui, lung de o jumătate de stadiu, l-a terminat la capăt cu o peşteră. Şi când prea multe persoane îl tulburau, ieşind pe ascuns din chilia sa, se ducea în peşteră şi nimeni nu-l afla. Şi ne-a povestit unul dintre ucenicii lui răvnitori că mergând el până în peşteră, rostea douăzeci şi patru de rugăciuni, şi la întoarcere la fel.

Despre el ieşise vestea că a sculat un mort pentru a convinge un eretic, care nu recunoştea învierea trupurilor. Şi această veste dăinuia în pustie.

Acestuia i se aduse odată, de către mama lui ce plângea, un tânăr stăpânit de demoni. Era legat de alţi doi tineri. Demonul avea această lucrare. După ce mânca trei părţi dintr-o pâine şi bea un urcior de apă, o mişcare dinlăuntru lepăda mâncările, de parcă se topeau de foc. Căci există şi o ceată de demoni numită foc. Fiindcă sunt deosebiri între demoni, ca şi între oameni, nu de fiinţă, ci de voinţă. Deci acest tânăr neputând fi săturat de ceea ce-i dădea mama lui, mânca şi ceea ce lepăda. Ba de mai multe ori bea şi propria urină. Plângând deci mama lui şi rugând pe Sfânt, acesta îl luă pe tânăr şi se rugă lui Dumnezeu pentru el. Şi după o zi sau două scăzând pătimirea, Sfântul Macarie îi spuse ei: "Cât vrei să mănânce?". Ea răspunse, zicând: "Zece litre de pâine (două kg)". Mustrând-o el, pentru că era mult, după ce s-a rugat pentru el şapte zile cu post, a coborât (dorinţa) la trei litre (trei sferturi de kg), obligându-l să şi lucreze. Şi aşa vindecându-l, l-a dat mamei lui. Dumnezeu a făcut şi această minune prin Macarie. Cu acest nevoitor eu nu m-am întâlnit. Căci a adormit înainte cu un an de a intra eu în pustie.

18. Despre Macarie Alexandrinul[33]

Dar m-am întâlnit cu celălalt Macarie, Alexandrinul, care era preot al aşa-ziselor "Chilii"[34]. La aceste "chilii" am locuit eu nouă ani. Primii trei ani ai mei au fost ultimii ai vieţii lui. Unele din faptele lui le-am văzut, altele le-am auzit

33. Acesta se numea şi "Cităduul" ("Oraşeanul") pentru că locuia în oraşul Alexandria (aut. şi *op. cit.*, p. 55-56).

34. Alt nume pentru Schit. Căci acolo erau o mulţime de chilii (vezi locul citat la nota 32).

de la el, iar altele le-am aflat de la alţii. Nevoinţa lui era aceasta: Dacă auzea ceva folositor vreodată, aceea ducea la desăvârşire. Astfel, auzind de la unii că tabenisioţii mâncau în cele patruzeci de zile ale Postului (numai) nefiert, a socotit să nu supună focului nimic şapte ani şi, afară de legume crude, n-a gustat niciodată legume fierte.

Dobândind această virtute, a auzit iarăşi despre un altul că mânca o litră de pâine; şi frângând o bucată, după ce o punea într-un vas, socotea să mănânce atâta cât putea cuprinde cu mâna. Şi povestea, glumind: "Aş fi luat mai multe bucăţi, dar nu le-am putut aduce pe toate sub vedere. Că un vameş nu mi-a îngăduit". Trei ani a împlinit această nevoinţă, mâncând patru sau cinci uncii de pâine, şi a băut atâta apă şi nici o şesime de (kg) untdelemn pe an".

Altă nevoinţă a lui. Ţinea să învingă somnul şi povestea că nu a intrat sub acoperiş douăzeci de zile, ca să învingă somnul, ziua înfierbântat de arşiţă, iar noaptea îngheţând de frig. Şi adăuga: "De n-aş fi intrat mai repede sub acoperiş şi n-aş fi primit să dorm, mi s-ar fi secat creierul aşa de mult, că mi-aş fi ieşit din mine. Cât mă priveşte pe mine, am învins; dar cât priveşte firea, care-şi are trebuinţele ei, m-a învins somnul".

Stând el odată dimineaţa în chilie, venind o viespe pe piciorul lui, l-a înţepat. Şi durându-l, a strivit-o cu mâna, dar după ce aceea s-a săturat cu sângele lui. Recunoscându-se deci vinovat că s-a răzbunat pe sine, s-a condamnat să rămână în locul mocirlos al Schitului, care este pustie totală, şi să şadă gol şase luni acolo unde viespile şi ţânţarii mănâncă până şi pielea mistreţilor. Astfel trupul său a fost întreg înţepat şi arăta atâtea răni, încât unii socoteau că e bolnav de lepră. Venind după şase luni la chilia lui, fu cunoscut numai după glas că este Macarie.

A dorit odată să intre în cavoul lui Iannes şi Iambres, dintr-o grădină, cum ne-a povestit el însuşi. Acest cavou era

al magilor ce aveau putere pe lângă Faraon[35]. Ca oameni care aveau de mult timp atâta putere, şi-au zidit monumentul din pietre pătrate şi şi-au făcut în el mormântul lor, poleindu-l cu aur. Au săpat şi nişte arbori, locul fiind umed, şi au săpat acolo şi o fântână.

Dar deoarece Sfântul nu cunoştea calea şi urma stelelor, ca unei căi, strălucind pustia ca o mare, a făcut o legătură de trestii şi punea din ea un semn la orice mie de paşi ca să afle drumul la întoarcere. Străbătând deci drumul în nouă zile, s-a apropiat de loc. Dar demonul, care se împotriveşte pururea luptătorilor pentru Hristos, adunând toate trestiile, adormind el la o milă de mormântul din grădină, le-a pus la capul lui. Trezindu-se el, află trestiile lângă el. O îngăduise Dumnezeu şi aceasta, spre o mai mare întărire a lui, ca să nu-şi pună nădejdea în trestii, ci în stâlpul de nor care l-a condus pe Israel patruzeci de ani în pustie.

Spunea: "Şaptezeci de demoni au ieşit în întâmpinarea mea de la mormântul din grădină, strigând şi zburând ca nişte corbi în văzul meu şi zicând: Ce vrei, Macarie? Ce vrei, călugăre? De ce ai venit la locul nostru? Nu poţi rămâne aici!". Le-am răspuns lor: "Voi intra numai, voi vedea şi voi pleca". "Deci intrând, zise, am aflat un mic vas de aramă atârnat de un lanţ de fier peste o fântână".

Erau lucruri consumate de timp şi nemaiavând în ele nimic, pentru că erau secate de soare. Astfel întorcându-se, a venit înapoi vreme de douăzeci de zile. Secând apa pe care o purta cu el şi sfârşindu-se pâinile, a ajuns într-o mare nevoie. Şi când era aproape gata să cadă, i s-a arătat, cum a povestit, o fată îmbrăcată într-o haină albă şi ţinând un urcior cu apă proaspătă. Spunea despre ea că era departe de el ca de un stadiu şi că a mers spre ea trei zile, văzând-o mereu cu urciorul, dar neputând să o ajungă, ca într-un vis.

35. Iannes şi Iambres i s-au împotrivit lui Moise (2 Tim. 3, 8). Erau magi ai lui Faraon (Ieş. 9, 17, 18).

Dar se întărea cu nădejdea că îi va da să bea. După ea s-a arătat o turmă de antilope, dintre care una avea alături de ea un viţel. Căci sunt multe în locurile acelea. Şi, cum spunea, ugerul ei era un izvor de lapte. Venind la ea şi mulgând-o, se sătură. Şi antilopa veni cu el până la chilie, lăsându-se mulsă, dar pe viţel neprimindu-l.

Altă dată, iarăşi, săpând o fântână aproape de nişte mărăcini, a fost muşcat de o viperă veninoasă. Luând-o el cu amândouă mâinile de pe piep, a sfâşiat-o, spunându-i: "Cum ai îndrăznit să vii dacă nu te-a trimis Dumnezeu?".

Avea mai multe chilii în pustie. Una în schit, în partea cea mai dinlăuntru a pustiei depline, una în Libia, una în aşa-numitele "chilii" şi una în muntele Nitriei. Unele dintre ele erau fără ferestre. În ele se spunea că şedea în postul mare, în întuneric. Iar alta era mai îngustă, încât nu putea să-şi întindă picioarele. Şi, iarăşi, alta mai largă, în care se întâlnea cu cei ce-l vizitau.

Acesta a tămăduit o mulţime atât de mare de îndrăciţi, că nu li se poate socoti numărul. Aflându-ne noi acolo, a fost adusă la el o fecioară de neam nobil din Tesalonic, care era paralizată de mulţi ani. Ungând-o douăzeci de zile cu untdelemn sfinţit cu mâinile lui şi rugându-se, a trimis-o sănătoasă în cetatea ei. Iar ea plecând, i-a trimis multe daruri.

Auzind el că tabenisioţii duc o vieţuire înaltă, schimbându-şi hainele şi luând chipul unui lucrător din lume, s-a suit vreme de cincisprezece zile în Tebaida, trecând prin pustie. Şi venind în mănăstirea tabenisioţilor, l-a căutat pe arhimandritul (stareţul) lor, numit Pahomie, bărbat foarte încercat şi având harisma proorociei; dar i-au rămas ascunse cele privitoare la Macarie. Venind acesta la el, i-a zis: "Te rog, primeşte-mă în mănăstirea ta, ca să mă fac monah". Îi zise lui Pahomie: "Ai ajuns la bătrâneţe, şi nu te mai poţi nevoi. Fraţii de aci sunt nevoitori şi nu poţi purta ostenelile lor. Şi te vei sminti, şi vei pleca vorbindu-i de rău". Şi nu l-a primit nici în prima zi, nici în a doua, până în ziua a şaptea.

După ce s-a întărit stăruind în post, i-a spus pe urmă: "Primește-mă, avva, și de nu voi posti și nu voi lucra ca ei, poruncește să fiu dat afară". Pahomie i-a convins atunci pe frați să-l primească. Iar obștea unei singure mănăstiri este de o mie patru sute de bărbați, până astăzi. Deci a intrat în ea. Iar trecând puțină vreme, a venit Postul mare (de patruzeci de zile – al Paștilor) și a văzut pe fiecare nevoindu-se într-un fel sau altul. Unul mânca numai seara, altul, la două seri, altul, la cinci seri. Unul stătea în picioare toată noaptea, iar ziua se așeza. După scufundarea multor smicele de finic în apă[36], Macarie a șezut într-un colț; și până nu s-au împlinit cele patruzeci de zile și nu au venit Paștile, nu s-a atins nici de pâine, nici de apă, n-a încovoiat (plecat) genunchiul, nu s-a întins pe pământ. Nu a luat nimic, afară de puține foi de varză, și aceasta duminica, spre a lăsa părerea că mănâncă. Și dacă trebuia să iasă pentru vreo trebuință a lui, reintra repede și ședea înlăuntru negrăind nimănui, nedeschizându-și gura, ci stând tăcut. Afară de rugăciunea inimii și de lucrarea smicelelor din mâini, nu făcea altceva nimic. Văzându-l deci, toți nevoitorii s-au răsculat împotriva starețului, zicând: "De unde ni l-ai adus pe acest om fără trup, spre judecarea noastră? Scoate-l de aici, sau să știi că vom pleca toți". Auzind (Pahomie) de viețuirea lui, s-a rugat lui Dumnezeu ca să-i descopere cine este. Și i s-a descoperit. Și prinzându-l de mână, l-a dus în lăcașul de rugăciune, unde era altarul, și i-a zis: "Vino, călugăre! Tu ești Macarie, și te-ai ascuns de mine. De mulți ani am dorit să te văd. Îți mulțumesc că i-ai întărit pe fiii mei, ca să nu cugete ceva mare despre nevoințele lor. Pleacă acum la locul tău. Ne-ai zidit destul pe noi. Și roagă-te pentru noi". Cerându-i-se aceasta, a plecat.

36. Credem că e vorba de niște ramuri de finic (sau, cum se spune în *Patericul* tradus, smicele), din care călugării împleteau coșuri pe care le vindeau în oraș, cumpărându-și pâine și alte lucruri de trebuință.

Altădată a povestit iarăşi:

"Toată vieţuirea pe care am dorit-o împlinind-o, am venit la altă dorinţă: Am voit să ţin numai cinci zile mintea nedespărţită de Dumnezeu. Şi luând această hotărâre, am închis chilia şi curtea mea, ca să nu dau vreunui om vreun răspuns, şi am stat aşa începând de luni. Am poruncit deci minţii mele, zicând: 'Nu coborî din ceruri. Îi ai acolo pe îngeri, pe arhangheli, puterile de sus, pe Dumnezeul tuturor. Nu coborî sub cer'[37]. Şi stăruind două zile şi două nopţi, am supărat aşa de mult pe demon, că s-a făcut flacără de foc şi mi-a ars toate cele din chilie, cum a ars şi rogojina de stuf pe care şedeam, încât am socotit că mă arde şi pe mine întreg. În sfârşit, pătruns de frică, m-am despărţit în a treia zi, nemaiputând să-mi ţin mintea neîmprăştiată, ci am coborât la privirea lumii, ca să nu mă cuprindă mândria".

La acest sfânt Macarie m-am dus eu odată, şi l-am aflat în afara chiliei lui, în preajma căreia şedea un preot al satului, al cărui cap întreg era mâncat de boala numită cancer, de i se vedea chiar osul frunţii. Venise deci să fie vindecat. Dar nu a primit să se întâlnească cu el. L-am rugat deci: "Te rog, primeşte-l, ai milă de el şi răspunde-i". Iar el îmi zise: "E nevrednic să fie vindecat. Căci i s-a trimis boala spre învăţătură. Iar de voieşti să fie vindecat, convinge-l să se reţină de la Liturghie. Căci a săvârşit Liturghia desfrânându-se. Şi de aceea este pedepsit. Şi Dumnezeu îl va vindeca". Când i-am spus aceasta celui bolnav, s-a învoit, jurând să nu mai împlinească slujba preoţiei. Atunci l-a primit şi i-a spus: "Crezi că există Dumnezeu?". I-a răspuns: "Da". "N-ai putut

37. Nevoinţele de stăpânire a poftelor şi tulburările trupeşti au un scop mai presus de ele: aflarea liniştii de-a stărui în gândul la Dumnezeu, ba chiar într-o trăire a adâncimii şi bogăţiei Lui spirituale. Acesta e sensul isihiei, care a fost o ţintă permanentă a monahilor din Răsărit. Dumnezeu aduce 'liniştea' sufletului, căci aduce o bucurie a plinătăţii Lui. Cel ce-L are pe Dumnezeu, acela are totul.

să nu-ţi baţi joc de El?". I-a răspuns: "Nu". Îi zise iarăşi: "Dacă recunoşti păcatul tău şi lecţia ce ţi-o dă Dumnezeu pentru aceasta, îndreptează-te de aci înainte". A recunoscut pricina şi s-a legat să nu mai păcătuiască, nici să nu mai liturghisească, ci să îmbrăţişeze starea de mirean. Şi aşa i-a pus mâna pe cap; şi în puţine zile s-a vindecat acela şi i-a crescut părul, şi a plecat tămăduit[38].

Sub văzul meu i s-a adus un copilandru stăpânit de duhul cel rău. Punându-şi o mână pe capul lui şi o alta pe inimă, s-a rugat atât, până l-a făcut să plutească în aer[39]. Umflându-se copilul ca o bute, se inflama atât, că părea întreg bolnav de erizipel. Şi strigând deodată, a început să verse apă prin toţi porii, încât, încetând boala, a revenit iarăşi la măsura lui. L-a încredinţat astfel tatălui. Ungându-l cu untdelemn sfinţit şi stropindu-l cu apă, i-a poruncit să nu se atingă patruzeci de zile de carne, nici de vin. Şi aşa l-a vindecat.

S-au îngrămădit în el odată nişte gânduri de slavă deşartă, că, scoţându-l din chilie, l-au îndemnat să meargă, pe motiv de facere de bine, în cetatea romanilor pentru vindecarea celor bolnavi. Căci lucra în el puternic harul împotriva duhurilor. Şi după ce mult timp nu ascultase, a fost tras deodată cu târle; şi după ce şi-a pus picioarele pe pragul chiliei, le-a lăsat afară, iar el rămânând culcat, a zis: "Trageţi-mă, demoni, şi mă târâţi. Căci eu nu plec pe picioarele mele. De puteţi să mă duceţi astfel, voi pleca". Şi le-a declarat: "Şed aşa până diseară. De nu veţi reuşi să mă scoateţi, nu voi asculta de voi". După ce rămase mult timp aşa căzut, s-a sculat. Făcându-se noapte, iarăşi l-au atacat. Şi umplând un coş cu două litre de nisip şi punându-l pe umeri,

38. Vindecările minunate cer şi din partea celui bolnav căinţa pentru păcat şi hotărârea de-a nu mai păcătui. Puterii ce vine de la Dumnezeu trebuie să i se asocieze puterea ce vine de la cel ce primeşte vindecare. Dumnezeu nu intră în cel ce nu i se deschide.

39. Să nu mai stea doborât la pământ.

a străbătut pustia. S-a întâlnit cu el Teosebie, slujbaș al ordinii, de neam din Antiohia, care-i spuse: "Ce porți, avva? Dă-mi mie povara și nu te chinui". Dar el îi răspunse: "Chinuiesc pe cel ce mă chinuiește. Căci neînfrânat fiind, îmi impune plecarea". Mergând mult, a reintrat în chilie după ce și-a obosit trupul.

Acest sfânt Macarie, care era preot, ne-a mai povestit:

"Mi-am însemnat că în timpul împărtășirii cu Sfintele Taine, niciodată nu i-am dat lui Marcu ascetul sfânta părticică, ci un înger i-o dădea lui din altar. Vedeam numai chipul mâinii celui ce i-o dădea". Marcu acesta era mai tânăr și recita din amintire Scriptura Veche și Nouă. Era copleșitor de blând și mai înțelept ca oricine altul.

Într-una din zile, spre ultima lui bătrânețe, găsind un moment potrivit, m-am dus și m-am așezat în fața ușii lui, pentru a asculta ce spune sau ce face, socotindu-l, așa bătrân cum era, mai presus de om. Era înăuntru, cu totul singur, un om ajuns în jurul a o sută de ani și fără dinți. Dar se lupta cu sine și cu diavolul și zicea: "Ce vrei, bătrâne rău? Iată, te-ai uns și cu untdelemn și ai gustat și vin. Ce mai vrei, bătrâne rău?". Așa se înjura pe sine. Apoi, către diavol: "Nu cumva îți mai sunt dator cu ceva? Nu găsești nimic. Pleacă de la mine!". Și bombănind în sine, zicea: "Pleacă, bătrâne mâncător! Până când voi fi cu tine?".

Ne mai povestea nouă Pafnutie, ucenicul lui, că într-una din zile, o hienă luând puiul ei, care era orb, l-a adus lui Macarie; și lovind cu capul în poarta curții, a ajuns în fața lui, căci se afla afară, și i-a aruncat la picioare puiul ei. Sfântul luându-l și scuipând în ochii lui (ungând cu scuipat ochii lui), s-a rugat, și îndată acela a văzut și, după ce l-a alăptat, mama lui l-a luat și a plecat. A doua zi a adus Sfântului în dar o piele de oaie. Și fericita Melania mi-a spus: "Am primit acea piele de la Macarie". Și ce e de mirare dacă cel ce a îmblânzit leii prin Daniel a dat înțelegere și unei hiene?

Dar spunea că de când s-a botezat, n-a mai scuipat jos. Şi erau şaizeci de ani de când s-a botezat. Era mic de statură, spânatic (spân); numai deasupra buzelor şi la marginea de jos a bărbiei avea câteva fire. Căci din pricina nevoinţei covârşitoare nu-i odrăsleau nici perii din barbă. Am venit la el odată din lenevie şi i-am zis: "Avva, ce să fac? Mă necăjesc gândurile, spunându-mi: Nu faci nimic, pleacă de aici". Şi el îmi spuse: "Spune-le lor: Eu păzesc zidurile pentru Hristos!".

Aceste puţine lucruri ţi le-am arătat din ale Sfântului Macarie.

19. Despre Moise Etioplanul

Un om, numit Moise, de origine etiopian şi negru la piele, era slujitor al unui funcţionar. Din pricina relei purtări şi a hoţiei, l-a dat afară stăpânul său. Se spunea că ajunsese până la ucideri. Şi sunt silit să spun cele rele ale lui, ca să arăt puterea pocăinţei sale. Se povestea astfel că ajunsese în fruntea unei bande de tâlhari, între ale cărei tâlhării apăru şi răzbunarea împotriva unui păstor, care, prin câinii lui, l-a împiedicat de la o faptă de hoţie. Voind să-l ucidă, căuta locul unde se afla acela cu oile. Şi a aflat că e dincolo de Nil. Apa râului era largă, ca de-o milă. Moise ţinând cuţitul în gură şi punându-şi hainele pe cap, a trecut astfel râul. Trecându-l astfel, puţin a lipsit să nu fie văzut de păstor. Căci s-a ascuns în nisip. Junghiind patru berbeci, la alegere, şi legându-i cu o funie, a străbătut râul înapoi. Şi venind într-o curte mică, îi tăie şi, mâncând cea mai bună carne, după ce a băut şase litre din vinul pe care îl cumpărase, s-a depărtat la cincizeci de mile, unde îşi avea banda locul.

Omul acesta fu străpuns mai târziu de atâta părere de rău, datorită unei împrejurări oarecare, că s-a retras într-o mănăstire; şi a înaintat la atâta pocăinţă, că a făcut şi pe

demonul care conlucrase cu el din tinereţe la relele făcute, să vadă în el pe Hristos, prin faptul că şi cei ce au păcătuit împreună cu el, (şi aceia) au venit la pocăinţă prin el.

Astfel, se spune că odată tâlharii aceia au căzut la picioarele lui când şedea în chilie, neştiind cine este. Şi aceştia erau patru. Legându-i pe toţi şi luându-i în spate, ca pe un sac cu paie, i-a adus la biserica fraţilor, zicând: "Deoarece nu-mi este îngăduit să fac rău nimănui, ce porunciţi pentru aceştia?". Şi mărturisindu-se aceia şi cunoscând că acela este Moise, cel ce era vestit şi cunoscut între tâlhari, au slăvit şi ei pe Dumnezeu; şi s-au lepădat şi ei de lume, pentru schimbarea acestuia, cugetând: "Dacă acesta, atât de destoinic şi de priceput în tâlhării, s-a temut de Dumnezeu, pentru ce vom respinge noi mântuirea?".

Acestui Moise i-au adăugat diavolii la vechiul obicei şi pornirea spre neînfrânarea curviei. Era atât de ispitit, cum povestea el însuşi, că puţin i-a trebuit să nu iasă din noua lui hotărâre. Venind deci la marele Isidor cel din Schit, i-a povestit luptele ce le poartă cu ispitele. Isidor i-a zis: "Nu te întrista. Căci sunt începuturile tale care te atacă, folosindu-se de obişnuinţă. Precum câinele obişnuit cu măcelăria nu se desparte de ea, dar de i se închide măcelăria şi nu-i dă nimeni nimic, nu se mai apropie, la fel şi tu, de stărui, demonul descurajându-se, se va depărta de tine". Deci întorcându-se, din ora aceea s-a nevoit şi mai tare, înfrânându-se mai ales de la mâncăruri, nemâncând nimic altceva decât pâine uscată de douăsprezece uncii, lucrând foarte mult şi rostind cinci sute de rugăciuni[40]. Topindu-şi astfel trupul, continua totuşi să ardă şi continua să viseze la plăceri. A

40. Munca nu înseamnă numai a face cele ce ni le-a dat Dumnezeu şi mai potrivite trebuinţelor noastre, ci şi a obosi trupul, sleindu-i puterile care, altfel, caută satisfaceri în plăceri. Mâncarea puţină şi care nu trezeşte plăcere e un alt ajutor la slăbirea acestor puteri. Dar, împreună cu acestea două, trebuie unită rugăciunea, prin care omul se deschide puterii lui Dumnezeu.

mers deci la un alt sfânt şi i-a spus: "Ce să fac, că îmi întunecă cugetarea visele sufletului după obişnuinţa cu plăcerea?". Îi zise acela: "Deoarece n-ai despărţit mintea de năluciriile despre acestea, supune-te în aceasta: predă-te înfrânării şi roagă-te în stare trează, şi te vei elibera repede de aceasta". Auzind el şi acest îndemn, plecând în chilia lui, s-a hotărât să nu mai doarmă toată noaptea şi să nu-şi mai plece genunchiul. Rămânând deci în chilie şase ani, a stat în picioare, în mijlocul chiliei, toate nopţile, rugându-se, fără să închidă ochii. Dar nici aşa n-a putut învinge ispita. Şi-a impus deci sieşi, iarăşi, altă vieţuire. Ieşind nopţile, pleca în chiliile bătrânilor şi ale celor mai nevoitori şi, luând căldările lor pe ascuns, le umplea cu apă. Unii aveau apa la depărtare de două, alţii de cinci mile, alţii la o jumătate de milă. Într-una din nopţi, observând demonul aceasta şi nesuportând-o, când s-a plecat el spre fântână, l-a lovit cu un băţ în spate şi l-a lăsat ca mort, nesimţind nici ce a păţit, nici de la cine. A doua zi venind cineva să scoată apă, l-a aflat zăcând acolo, şi a vestit aceasta marelui Isidor, preotul Schitului. Luându-l deci pe el, l-au adus în biserică. Şi un an întreg a bolit, şi de abia după aceea au ajuns trupul şi sufletul lui în putere. Deci îi spuse lui marele Isidor: "Încetează, Moise, de-a te mai lupta cu demonii şi nu-i mai lovi. Căci sunt nişte măsuri şi ale bărbăţiei celei ce se nevoieşte". Dar el i-a răspuns: "Nu voi înceta până ce nu va înceta în mine nălucirea adusă de demoni"[41]. Îi spuse lui: "În numele lui Iisus Hristos, visele tale au încetat. Primeşte deci cu curaj Sfânta Împărtăşanie. Fă aceasta ca să nu te lauzi că ai biruit patima tu însuţi. Astfel, ai biruit-o spre folosul tău". Şi a plecat iarăşi spre chilia lui. La două luni după

41. Slăbiciunea faţă de patimi vine din obişnuinţa cu ele. Cu cât s-a obişnuit cineva mai mult cu vreo patimă, cu atât scapă mai greu de ea, cu atât are mai puţină putere împotriva el. E o înţeleaptă învăţătură ce ni se dă aici.

acestea, întrebat de Isidor, a spus că n-a mai pătimit nimic. S-a învrednicit de o harismă împotriva demonilor în așa fel, că ne temeam mai tare noi de muște decât acela de demoni.

Aceasta a fost nevoința lui Moise Etiopianul, care a fost numărat și el între părinții cei mari. A adormit la șaptezeci și cinci de ani în Schit, ajuns preot și lăsând după el șaptezeci de ucenici[42].

20. Despre Pavel

Este în Egipt un munte care conduce la pustia Schit și care se numește Fermi. În acest munte viețuiesc nevoindu-se ca la cinci sute de bărbați. Între ei se afla și unul, numit Pavel, care avea următoarea viețuire. Nu se atingea de nici un lucru, de nici o lucrare, nu primea de la cineva altceva decât ceea ce mânca.

Lucrarea și nevoința lui era să se roage neîncetat. Avea întipărite trei sute de rugăciuni. Purta în sânul lui atâtea pietricele, aruncând câte una după fiecare rugăciune.

Acesta venind să-l întâlnească pe Sfântul Macarie, numit 'Orășeanul', îi zise: 'Avva Macarie, sunt necăjit'. Și acela l-a silit să-i spună pentru care pricină. Iar el îi zise: 'Într-un sat oarecare locuiește o fecioară, care se nevoiește de treizeci de ani. Despre ea mi s-a povestit că în afară de sâmbăta și de duminica nu gustă nimic, ci face să treacă tot timpul săptămânilor, în loc să mănânce în cele cinci zile, făcând șapte sute de rugăciuni. Și eu m-am descurajat aflând aceasta, că nu pot trece peste trei sute'.

Îi răspunse lui Sfântul Macarie: 'Eu am șaizeci de ani și fac o sută de rugăciuni, dar lucrând (pentru) cele spre hrană și făcându-mi datoria întâlnirii cu frații. Și cugetul

42. Moise, monah în pustia Schit (pe la 395), a sfârșit ucis de mazici. Dar Paladie nu amintește aceasta (aut. și *op. cit.*, p. 34). Unele momente din viața lui sunt cuprinse și în *Patericul* tipărit în 1939, p. 143-147.

nu mă osândește că nesocotesc aceasta; iar dacă tu, făcând trei sute, ești judecat de conștiință, te vădești că nu le faci în chip curat, sau că, putând să te rogi mai mult, nu te rogi".

21. Despre Evloghie și un invalid

Croniu, preotul Nitriei, mi-a povestit: "Fiind tânăr și fugind din pricina plictiselii din mănăstirea arhimandritului (stareţului meu), rătăcind, am ajuns până la muntele Sfântului Antonie. El se afla între Babilon și Heracleea, în pustia deplină ce ducea spre Marea Roșie, cam la treizeci de mile de râu (de Nil)[43]. Venind deci la mănăstirea lui de lângă râu, la locul numit Cispir, unde se aflau ucenicii lui, Macarie și Amata (care l-au și înmormântat când a adormit), am așteptat cinci zile ca să-l întâlnesc pe Sfântul Antonie. Căci se spunea că venea la mănăstirea aceasta când la zece zile, când la douăzeci, când la cinci zile, când îl aducea Dumnezeu spre binele celor ce veneau în mănăstire. Căci se adunau diferiți frați, având diferite trebuințe. Între aceștia a fost și un anume Evloghie Alexandrinul, monah, și un altul, invalid, care veniseră pentru următoarea pricină:

Evloghie era un om de carte, introdus în studiile culturii generale, care, rănit de dragostea nemuririi, se lepădase de agitația lumii și-și risipise toate averile, ținând pentru sine numai puțini bani, neputând lucra. Plictisindu-se de sine și nevrând să intre în vreo societate, dar nemulțumit și cu singurătatea, a aflat în târg pe un invalid care nu avea nici mâini, nici picioare. Numai limba îi rămăsese neatinsă, pentru a comunica cu trecătorii.

43. Acest munte de lângă Nil e cam la 50 de mile de Memfis. Antonie se retrăsese acolo pentru douăzeci de ani. Babilon e probabil actualul Fustar, pe malul drept al Nilului. Heracleea se afla la sud de Faiyum (aut. și *op. cit.*, p. 345).

Deci Evloghie oprindu-se, privi la el şi se rugă lui Dumnezeu şi se legă în faţa Lui, zicând: "Doamne, în numele Tău îl iau pe acest invalid şi-l voi ajuta până la moarte, ca să mă mântuiesc şi eu pentru aceasta. Dăruieşte-mi răbdare pentru slujirea lui". Şi apropiindu-se de invalid, îi zise: "Voieşti, prietene, să te iau în casa mea şi să te întreţin ajutându-te?". Îi răspunse acela: "Foarte mult". "Deci, zise, aduc un asin să te iau cu mine". Acela s-a învoit. Aducând deci un asin, l-a dus în casă şi se îngrijea de el. Invalidul rămase, îngrijit de acela ca un bolnav, cincisprezece ani, spălat şi slujit de mâinile lui Evloghie şi hrănit potrivit bolii lui. După cincisprezece ani, demonul a intrat în el şi-l făcu să se răscoale împotriva lui Evloghie. Şi a început să verse peste el o mulţime de bârfeli şi de batjocuri, zicând între altele: "Hoţule, ticălosule, ai furat bani străini şi voieşti să te mântuieşti prin mine? Aruncă-mă în piaţă. Vreau carne". I-a adus carne. Dar iarăşi a strigat: "Nu sunt mulţumit. Vreau mulţimi. Vreau să fiu în piaţă. Răule! Du-mă de unde m-ai luat". De parcă ar fi avut mâini şi ar fi strâns pe cineva cu ele, aşa l-a înfuriat demonul. Se duse deci Evloghie la nevoitorii din vecinătate şi le spuse: "Ce să fac?, că acest invalid m-a adus la deznădejde. Să-l arunc? I-am făgăduit lui Dumnezeu şi mă tem. Să nu-l arunc? Dar îmi face zile şi nopţi grele. Deci nu ştiu ce să fac". Iar aceia i-au spus: "Deoarece cel mare încă trăieşte (căci aşa îl numeau pe Antonie), urcă la el. Pune pe invalid într-o corabie şi du-l la mănăstire şi aşteaptă până ce va ieşi din peşteră, şi lasă-i lui hotărârea. Şi ceea ce-ţi va spune, supune-te judecăţii lui. Căci Dumnezeu îţi vorbeşte prin el". Şi a ascultat de ei şi punând pe invalid într-o mică barcă de păstori, a ieşit noaptea din cetate şi l-a dus la mănăstirea ucenicilor lui Antonie. S-a întâmplat că a doua zi, seara târziu, a sosit bătrânul, cum a povestit Croniu, îmbrăcat într-o haină de piele. Venind la mănăstire, avea obiceiul să-l cheme pe Macarie şi să-l întrebe: "Frate Macarie, au venit niscai fraţi aici?". A răspuns: "Da". "Sunt

egipteni sau ierusalimiteni?". Îi dăruise ca semn: "De-i vezi mai lipsiți de interes, spune că sunt egipteni; iar când îi vezi mai cu grijă și mai gânditori, spune că sunt ierusalimiteni". Deci l-a întrebat după obicei: "Frații sunt egipteni sau ierusalimiteni?". A răspuns Macarie și i-a spus:"Sunt amestecați". Când îi spunea: "sunt egipteni", Sfântul Antonie îi zicea: "Pregătește niște linte și le dă să mănânce". Și le făcea o rugăciune și-i slobozea. Iar când spunea: "sunt ierusalimiteni", ședea toată noaptea grăind cu ei cele spre mântuire. Șezând în acea seară – povestește Croniu –, i-a chemat pe toți și nespunându-i nici unul numele, căci era întuneric, strigă și zise de trei ori: "Evloghie, Evloghie, Evloghie!". Acela, studiosul, n-a răspuns, socotind că e alt Evloghie cel strigat. Îi spuse lui (Antonie) iarăși: "Ție îți vorbesc, Evloghie, cel ce ai venit din Alexandria". I-a răspuns Evloghie: "Te rog, ce poruncești?". "Pentru ce ai venit?". Răspunse Evloghie și zise: "Cel ce ți-a descoperit ție numele meu ți-a descoperit și pricina". Îi zise Antonie: "Știu pentru ce ai venit. Dar spune în fața tuturor fraților, ca să audă și ei". Îi spuse Evloghie: "Am aflat pe acest invalid în piață și i-am făgăduit lui Dumnezeu să-l îngrijesc în boala lui, și eu să mă mântuiesc prin el, și el prin mine. Dar deoarece după atâția ani mă tulbură la culme și m-am gândit să-l arunc, am venit la sfințenia ta, ca să mă sfătuiești ce trebuie să fac și să te rogi pentru mine. Căci sunt tare tulburat". Îi spuse Antonie cu voce serioasă și aspră: "Vrei să-l arunci? Dar Cel ce l-a făcut nu-l aruncă. Tu îl arunci? Dumnezeu va scula pe unul mai bun ca tine și-l va aduna". Liniștindu-se, Evloghie încremeni de frică. Iar Antonie, părăsind pe Evloghie, începu să-l biciuiască prin cuvânt pe invalid și să strige la el: "Invalidule, învârtoșatule, nevrednice de pământ și de cer, nu încetezi să lupți împotriva lui Dumnezeu? Nu știi că Hristos este cel ce-ți slujește ție? Cum îndrăznești să spui astfel de lucruri împotriva Lui? Nu pentru Hristos s-a robit acesta în slujirea ta?". Certându-l deci și pe acesta, l-a lă-

sat[44]. Şi după ce le-a vorbit tuturor celorlalţi de trebuinţele lor, se adresă din nou lui Evloghie şi invalidului şi le spuse: "Nu vă depărtaţi de la ceea ce faceţi, plecaţi! Nu vă despărţiţi unul de altul, ci rămâneţi în chilia voastră în care aţi convieţuit atâta vreme. Căci Dumnezeu v-a trimis pe unul la altul. Această ispită v-a venit deoarece amândoi, pentru că mergeţi spre sfârşit, vă veţi învrednici de cununi. Deci să nu faceţi altceva, ca, venind îngerul, să nu vă afle în locul vostru". S-au dus deci cu grabă la chilia lor. Şi după patruzeci de zile, a adormit Evloghie. Iar după alte trei zile a răposat şi invalidul.

Rămânând Croniu o vreme în locurile dimprejurul Tebaidei, a coborât în mănăstirile Alexandriei. Şi s-a întâmplat să ajungă acolo când obştea fraţilor săvârşea pomenirea unuia după patruzeci de zile, iar a celuilalt, după alte trei zile. Aflând aceasta Croniu, s-a minunat. Şi luând Evanghelia şi punând-o în mijlocul frăţietăţii, a povestit ceea ce s-a petrecut, apoi a adăugat: "M-am făcut tălmaci al tuturor acestor cuvinte, fericitul Antonie neştiind greceşte. Iar eu ştiam amândouă limbile şi le-am tâlcuit lor, unora în greceşte, iar lui în egipteană".

Şi această poveste a istorisit-o Croniu:

În noaptea aceea ne-a povestit nouă fericitul Antonie: "Un an întreg m-am rugat să mi se descopere locul drepţilor şi al păcătoşilor. Şi am văzut un uriaş enorm, care ajungea până la nori. Era negru şi avea mâinile întinse până la cer, şi sub el se afla un lac având măsura mării. Şi am văzut suflete zburând ca nişte păsări. Şi cele ce zburau deasupra mâinilor şi capului uriaşului, acelea se mântuiau. Dimpo-

44. În cel ce face binele lucrează Hristos. Deci chiar de e defăimat de cel căruia îi face bine, nu trebuie să înceteze a-i face bine aceluia, căci aceasta ar însemna să se opună lucrării lui Hristos în sine. Dar nici cel căruia i se face bine nu trebuie să hulească pe cel ce-i face bine. Căci îl huleşte pe Hristos însuşi. Aşa judeca Antonie.

trivă, cele ce erau prinse de mâinile lui cădeau în lac. Şi ajunse la mine un glas care zicea: Aceste suflete pe care le vezi zburând mai sus de acela sunt sufletele dreptilor care se mântuiesc în rai. Iar celelalte sunt atrase în iad, urmând voilor trupului şi ţinerii minte a răului"[45].

22. Despre Pavel cel Simplu

Dar Croniu şi, împreună cu el, şi Sfântul Ierax şi alţii mulţi povesteau şi aceasta despre cele ce voi spune. Povesteau că Pavel, un lucrător agricol, copleşitor de nevinovat şi de simplu, s-a căsătorit cu o femeie frumoasă, dar cu purtări rele, care păcătuia de multă vreme fără să se ştie. Venind odată Pavel pe neaşteptate de la câmp, a aflat-o păcătuind cu un altul, providenţa ducându-l pe Pavel spre folosul lui. Zâmbind blând, le grăi şi le spuse: "Bine, bine. De fapt nu mă interesează. Dar în numele lui Iisus, n-o mai vreau cu mine. Du-te, ia-o pe ea şi copiii ei. Căci eu mă duc şi mă fac monah". Şi nespunând nimănui nimic, a trecut pe la mănăstiri şi s-a dus la fericitul Antonie şi a bătut la uşă. Ieşind acela, l-a întrebat: "Ce vrei?". I-a spus: "Vreau să mă fac monah". Antonie i-a răspuns şi i-a zis: "Fiind om bătrân, de şaizeci de ani, nu poţi să te faci monah aici. Ci mergi mai bine în satul tău şi lucrează şi du o viaţă lucrătoare, mulţumind lui Dumnezeu. Căci nu poţi răbda necazurile pustiei". I-a răspuns bătrânul iarăşi şi a zis: "Tot ce mă înveţi voi face". I-a zis lui Antonie: "Ţi-am spus că eşti bătrân şi nu poţi, chiar dacă doreşti, să fii monah. Du-te în viaţa de obşte a mai multor fraţi, care pot ajuta slăbiciunii tale. Eu şed aici singur şi mănânc o dată la cinci zile şi aşa flămânzesc".

45. În bine şi în fericirea raiului se înaintează prin ridicarea cu putere deasupra slăbiciunii răului, care îşi arată slăbiciunea, pe de altă parte, într-o mare putere de ispitire. Şi există ipostasuri în care răul îşi atinge culmea supremă, ca şi voinţa lui de ispitire a altora. Sunt demonii.

Cu aceste cuvinte şi cu altele de felul acesta l-a slobozit pe Pavel. Şi pentru că acesta nu asculta, Antonie închizând uşa, n-a ieşit trei zile din pricina lui, nici pentru cele de trebuinţă. Dar acela n-a plecat. În a patra zi, silindu-l trebuinţa, deschizând, a ieşit şi i-a spus iarăşi: "Pleacă de aici, bătrâne. De ce vrei să mă sileşti? Nu poţi rămâne aici". Îi răspunse Pavel: "Îmi este cu neputinţă să sfârşesc altundeva decât aici". Privindu-l deci Antonie şi văzând că nu purta cu el cele de mâncare, nici pâine, nici apă, şi stăruia a patra zi în post, îşi zise: "Oare nu va muri şi va întuneca sufletul meu?". Şi-l primi. Şi a văzut Antonie în acele zile o vieţuire ca niciodată din tinereţe. Şi împuind frunze (smicele pentru coşniţe), îi zise: "Primeşte-le şi împleteşte-le în funie, ca mine"[46]. Şi a împletit bătrânul până la ceasul al nouălea (trei după amiază) o funie de cincisprezece braţe. Văzându-l Antonie, păru nemulţumit şi zise: "Ai împletit rău; desfă şi împleteşte din nou". Fiind acela postitor şi în vârstă, îi pricinui această muşcătură ca, neputând răbda, bătrânul să plece de la Antonie. Dar el despleti şi împleti din nou crengile, deşi era mai greu acum, pentru că ele slăbiseră. Văzând Antonie că nici n-a bombănit, nici nu s-a descurajat, nici nu s-a plâns, se simţi plăcut surprins.

Şi apunând soarele îi zise: "Voieşti să mâncăm o bucată de pâine?". Îi răspunse Pavel: "Cum socoteşti, Avva". Şi aceasta l-a încovoiat iarăşi pe Antonie, prin faptul că n-a întâmpinat cu multă bucurie vestea mâncării, ci i-a lăsat lui hotărârea. Punând deci masa, aduse pâini. Şi Antonie punând pe ea nişte pesmeţi, fiecare de câte şase uncii, înmuie pentru sine unul, căci erau uscaţi, iar pentru acela trei. Antonie cântă un psalm, pe care îl cunoştea, de douăsprezece ori şi apoi spuse de douăsprezece ori o rugăciune, pentru a-l încerca pe Pavel. Iar acesta se ruga iarăşi cu toată râvna

46. Credem că e vorba de un fel de "împletituri" folosite pentru a face coşniţe, cum se spune în *Pateric* (p. 35).

împreună cu el[47]. "El prefera, socotesc, să trăiască între scorpioni decât cu o femeie desfrânată"[48]. Iar după cele douăsprezece rugăciuni, au şezut să mănânce seara târziu. Mâncând Antonie un pesmet, nu s-a atins de altul. Iar bătrânul mâncând mai încet, avea încă din pesmet. Antonie a aşteptat până ce a isprăvit şi apoi i-a zis: "Mănâncă, tătucă, încă un pesmet". Îi răspunse Pavel: "Dacă mai mănânci sfinţia ta, mănânc şi eu. Dacă sfinţia ta nu mai mănânci, nu mai mănânc nici eu". Îi spuse Antonie: "Mie îmi ajunge, că sunt monah". Îi zise Pavel: "Îmi ajunge şi mie. Căci şi eu vreau să mă fac monah". Antonie se sculă şi făcu iarăşi douăsprezece rugăciuni şi cântă doisprezece psalmi. Apoi dormi puţin din primul somn şi iarăşi se sculă şi cântă psalmii de la miezul nopţii, până la ziuă. Văzându-l pe bătrân urmându-l cu râvnă în vieţuire, îi zise: "De poţi fi aşa în fiecare zi, rămâi cu mine". Îi zise Pavel: "De se va cere ceva mai mult, nu ştiu de voi putea. Acestea pe care le-am văzut le fac uşor". Antonie îi zise în ziua următoare: "Iată, te-ai făcut monah".

Convingându-se Antonie deci, după lunile amintite, că acela are un suflet desăvârşit, fiind foarte simplu şi având harul împreună lucrător, i-a făcut o chilie la o distanţă de trei sau patru mile şi îi zise: "Iată, te-ai făcut monah. Rămâi pe seama ta şi primeşte încercarea demonilor". Şi locuind Pavel astfel un an, s-a învrednicit de har împotriva demonilor şi a bolilor. Între acestea, odată i se aduse lui Antonie un om care era stăpânit de un duh conducător dintre demoni, care vorbea de rău şi cerul. Luând seama la el, Antonie spuse celor ce l-au adus: "Nu este lucrul acesta al meu. Căci nu m-am învrednicit încă de harisma împotriva aces-

47. Toate le făcea Pavel cu smerenie. Smerenia adevărată se arată după ce se fac lucruri sau se săvârşesc înfrânări grele. A arăta smerenie după fapte neinsemnate sau păcătoase, aceasta nu e un lucru mare.

48. Adică să lupte cu demonii şi cu ispitele lor.

tei trepte conducătoare. Ci acest lucru aparţine lui Pavel". Plecând deci Antonie la Pavel, îi duse pe aceia cu sine şi-i zise lui: "Avva Pavel, scoate acest demon din acest om, ca, făcându-se sănătos, să plece la ale sale". Îi zise Pavel: "Şi tu ce faci?". Îi răspunse Antonie: "Nu am timp, căci am alt lucru de făcut". Şi lăsându-l, Antonie a plecat la chilia lui. Ridicându-se deci bătrânul şi făcând o rugăciune lucrătoare[49], se adresă celui ce demonizează pe om: "A spus avva Antonie: Ieşi din om". Iar demonul a strigat cu ocară, zicând: "Nu ies, bătrâne rău". Luând acesta haina lui de pe spate, l-a lovit pe acela, zicând: "Ieşi, a spus avva Antonie". Demonul ocări atunci şi mai tare, şi pe Antonie şi pe el. În sfârşit îi zise: "Ieşi, sau mă duc să spun lui Hristos. Pe Iisus, dacă nu ieşi îndată din acesta, mă duc să spun lui Hristos, şi vai ţie ce-ţi va face". Răspunse iarăşi demonul strigând: "Nu ies". Mâniindu-se atunci Pavel împotriva demonului, ieşi afară din chilie în plină amiază. Pentru egipteni arşiţa este atunci înrudită cu cea din cuptorul din Babilonia. Şi aşezându-se pe o piatră în munte, s-a rugat şi a zis: "Tu vezi, Iisuse Hristoase, Cel răstignit sub Ponţiu Pilat, că nu voi cobori de pe piatră şi nu voi bea până ce voi muri[50] dacă nu vei scoate duhul din om şi nu-l vei elibera pe om". Şi înainte de a sfârşi cuvintele gurii lui, a strigat diavolul zicând: "O, cu ce silă sunt alungat! Simplitatea lui Pavel mă alungă. Şi unde voi pleca?". Şi îndată a ieşit duhul şi s-a prefăcut într-un balaur (şarpe) mare, de şaptezeci de coţi, ce se târî în Marea Roşie, ca să se împlinească spusa: "Aceasta este minunea lui Pavel, care s-a numit cel simplu de toată frăţietatea".

---

49. "Rugăciune lucrătoare" – rugăciune prin care punându-se cineva în legătură reală cu Dumnezeu, primeşte de la El puterea împlinirii celor cerute.

50. Nu vrea să-şi arate puterea în chip vanitos, nici să se sinucidă fără rost, ci alege să moară din iubire pentru a scăpa un om de suferinţă. E ceea ce a făcut Hristos însuşi ca să-i scape pe oameni de moarte.

23. Despre Pahon

Un oarecare Pahon după nume, ajuns spre şaptezeci de ani, vieţuia în Schit. Mi s-a întâmplat că fiind tulburat de pofta femeii, eram chinuit de gânduri şi de năluciri de noapte. Şi ajungând aproape să ies din pustie, alungat de patimă, n-am descoperit lucrul acesta nici vecinilor mei, nici învăţătorului meu Evagrie[51]. Ci în mod tainic pătrunzând în marea pustie, m-am întâlnit în curs de cincisprezece zile în Schit cu părinţii bătrâni din pustie. Între ei, m-am întâlnit şi cu Pahon.

Aflându-l pe el mai curat şi mai nevoitor, am îndrăznit să-i spun lui gândurile mele. Şi acesta îmi spuse: "Să nu te mire acest lucru. Căci nu suferi aceasta din pricina trândăviei. Ţi-o mărturiseşte aceasta şi locul, şi puţinătatea celor de trebuinţă, şi neputinţa întâlnirii cu femeile. Ci aceasta îţi vine mai degrabă din râvnă. Iar războiul curviei este întreit. Uneori ne asaltează trupul prin vigoarea lui; alteori patimile, prin gânduri; iar alteori însuşi diavolul, prin pizmă. Eu am aflat aceasta din multe, luând seama la multe. Iată, mă vezi pe mine om bătrân. Am patruzeci de ani de când mă îngrijesc în această chilie de mântuirea mea. Şi având această vârstă, sunt ispitit până acum". Şi mi-a mărturisit: "Doisprezece ani după al cincizecilea an nu mi-a îngăduit nici o noapte, nici o zi să nu mă asalteze. Bănuind deci că m-a pă-

51. Paladie, care istoriseşte toate cele din această carte, era ucenic al lui Evagrie. Acesta a fost, la rândul lui, un aderent al lui Origen şi condamnat ca atare de Sinodul V Ecumenic la 553. Dar scrisul lui profund şi duhovnicesc a exercitat o mare influenţă asupra misticii monahale, care s-a ferit însă de cele două învăţături origeniste ale lui (preexistenţa sufletului şi restaurarea tuturor). (Vezi: *Filocalia rom.*, vol. I, p. 35). Nici la Paladie, autorul *Lavsaiconului*, nu se poate constata prezenţa acestor învăţături origeniste. Barthelink, a cărui ediţie critică a *Istoriei Lauslace* şi al cărui comentariu l-am folosit, declară că nu se pot afla la Paladie cele două învăţături eretice ale lui Origen, primite şi de Evagrie.

răsit Dumnezeu, şi de aceea sunt stăpânit, am hotărât, fără judecată, mai bine să mor decât să cad în urâţenia patimii trupeşti.

Şi ieşind şi umblând prin pustie, am aflat peştera unei hiene. M-am aşezat ziua gol în această peşteră, ca, ieşind noaptea, să mă mănânce fiarele. Când deci s-a făcut seară, potrivit Scripturii: "Ai pus întuneric şi s-a făcut noapte, când vor umbla toate fiarele pădurii" (Ps. 103, 20), ieşind fiarele, puternice şi flămânde, m-au mirosit de la cap până la picioare de jur împrejur. Dar aşteptând eu să mă mănânce, au plecat de la mine. Şi rămânând jos toată noaptea, n-am fost mâncat. Socotind deci că m-a cruţat Dumnezeu, m-am întors iarăşi la chilie. Înfrânându-se demonul puţine zile, m-a războit iarăşi şi mai tare ca înainte, încât puţin nu a lipsit să mă şi blestem. A luat chipul unei feţişcane etiopiene, pe care o văzusem odată în tinereţe, frumoasă ca un trandafir; şi s-a aşezat pe genunchii mei şi mi-a pricinuit o simţire de parcă m-aş fi unit cu ea. Mâniat, i-am dat o palmă şi s-a făcut nevăzută.

Doi ani n-am putut suporta mirosul urât al mâinii mele. Descurajându-mă şi deznădăjduind, am ieşit rătăcind iarăşi în marea pustie.

Şi aflând o viperă mică şi luând-o, am apropiat-o de părţile mele de ruşine, ca, muşcat de ea, să mor. Şi atingând capul animalului de acele părţi, ca de pricinile ispitei, n-am fost muşcat. Ci am auzit un glas venind în mintea mea: Pleacă, Pahon, luptă-te. De aceea te-am lăsat să fii stăpânit, ca să nu cugeţi că poţi lucru mare prin tine, ci, cunoscându-ţi slăbiciunea, să nu te încrezi în vieţuirea ta, ci să alergi la ajutorul lui Dumnezeu. Convins astfel, m-am întors şi, şezând cu îndrăzneală, nu m-am mai gândit la luptă, rămânând zilele ce-au urmat în pace. Iar duşmanul cunoscând dispreţul meu, nu s-a mai apropiat de mine".

24. Despre Ştefan Libianul

Un oarecare Ştefan, libian de neam, şedea de şaizeci de ani pe coasta Marmaricăi şi Mereotului[52]. Ajuns mare nevoitor şi la multa dreaptă socoteală, s-a învrednicit de harisma că oricine se întâlnea cu el, stăpânit de vreo durere oarecare, se depărta scăpat de durere. Era cunoscut şi fericitului Antonie. A ajuns până în zilele noastre. Dar eu nu l-am întâlnit din pricina distanţei locului. Însă cei din jurul lui Antonie şi Evagrie întâlnindu-se cu mine, mi-au povestit următoarele:

"L-am întâlnit când căzuse într-o boală grea la organele de ruşine, într-un ulcer canceros. L-am aflat îngrijit de un doctor; cu mâinile lucra şi făcea împletituri şi ne vorbea, iar în vreme ce trupul îi era operat, era ca şi când altul era tăiat. În vreme ce i se tăiau acele mădulare, ca nişte peri, stătea ca şi când nu simţea nimic prin covârşirea lucrării dumnezeieşti. În vreme ce noi priveam îndureraţi şi simţeam o mirare că o astfel de viaţă căzuse într-o astfel de pătimire şi sub astfel de operaţii, el ne spunea: "Fiilor, nu vă lăsaţi tulburaţi de un astfel de lucru, căci nimic din cele ce le face Dumnezeu nu le face spre rău, ci cu un scop bun. Poate că au meritat şi mădularele mele această pedeapsă şi le este de folos să dea socoteală aici, în loc de după ieşirea din stadion". Astfel ne-a zidit, mângâindu-ne şi dându-ne curaj. Iar acestea le-am povestit ca să nu ne mirăm când vedem oameni sfinţi căzând în astfel de pătimiri".

25. Despre Valent

Acest Valent era palestinian după neam şi corintean după caracter. Căci corintenilor le atribuia Sfântul Pavel mândria (1 Cor. 8, 1). Acesta intrând în pustie, a locuit cu

52. Marmarica, regiune maritimă între Egipt şi Cirene. Mereotu, parte din Libia vecină cu Egiptul (aut. cit., *op. cit.*, p. 351).

noi mai mulţi ani, ajungând la multă mândrie, căzut sub amăgirea demonilor. Căci amăgindu-l cu încetul, l-au făcut să se creadă atât de mare, că socotea că vorbeau îngerii cu el. Astfel, într-o zi, cum se povestea, când lucrând a lăsat unealta cu care împletea coşul, neaflând-o, demonul i-a procurat o lumină şi a aflat-o. Mândrindu-se cu aceasta, a cugetat lucru mare despre sine şi s-a îngâmfat atât de mult, că disprețuia chiar şi împărtăşirea cu Sfintele Taine. Astfel s-a întâmplat că venind nişte străini, au adus nişte lucruri dulci fraţilor în biserică. Luându-le deci Sf. Macarie, preotul nostru, a trimis fiecăruia din noi puţin din ele în chilie, între care şi lui Valent. Luând Valent ceea ce i s-a trimis, a scuipat-o şi a înjurat, zicând celui ce i-a adus părticica lui: "Du-te şi spune-i lui Macarie: Nu sunt mai prejos de tine, ca să-mi trimiţi tu binecuvântarea". Aflând Macarie că şi-a râs acela de el, a trimis a doua zi să-l cheme şi i-a spus: "Valent, ai râs de mine. Încetează!". Dar acesta a plecat ca şi când n-ar fi auzit îndemnurile aceluia. Convins demonul că l-a câştigat pe Valent la culme cu rătăcirea lui, se duce, ia chipul Mântuitorului şi vine noaptea în forma nălucită a mii de îngeri ce purtau lumini şi o roată de foc, în care părea să fie închipuit Mântuitorul. Şi un înger întâi-stătător zicea: "Lui Hristos îi place purtarea şi curajul vieţii tale şi a venit să te vadă. Ieşi deci din chilie şi să nu faci nimic altceva, ci când îl vei vedea de departe, să te pleci închinându-te, şi apoi intră în chilie". Ieşind deci şi văzând ceata purtătoare de lumini, iar la distanţă de vreun stadiu pe antihrist, căzând i se închină. A doua zi căzu iarăşi în această alureală aşa de mult, că intră în biserică şi, în faţa obştii adunate a fraţilor, spuse: "Eu n-am nevoie de împărtăşanie. Pentru că l-am văzut astăzi pe Hristos". Atunci părinţii, după ce l-au legat în lanţuri pentru un an, l-au vindecat, scăpându-l de închipuirea lui prin rugăciuni şi cu o viaţă nepătimaşă şi lucrătoare, după spusa: "Cele contrare se vindecă prin cele contrare".

Trebuie să amintesc în cărticica mea şi vieţile unor astfel de oameni, spre întărirea cititorilor, căci între pomii curaţi ai raiului se afla şi pomul cunoştinţei binelui şi răului. Deci, dacă cititorii au vreun succes în cele bune, să nu cugete ceva mare pentru virtutea lor. Pentru că de multe ori şi virtutea se face pricină a căderii, când faptele ei nu se săvârşesc cu un scop bun. Căci s-a scris: "Am văzut un drept căzut în dreptatea lui. Căci şi în aceasta stă deşertăciunea" (Eccl. 7, 16).

26. Despre Eron

Am avut între vecini unul, pe nume Eron, de neam din Alexandria, un tânăr isteţ, înzestrat cu multă înţelegere, cu viaţa curată. Acesta, la fel, după multe osteneli, atins de mândrie, refuza supunerea şi se socotea mare faţă de părinţi. El defăima şi pe fericitul Evagrie[53], spunându-i: "Cei ce se supun învăţăturii tale, aceia rătăcesc. Pentru că nu trebuie să se asculte de alţi învăţători afară de Hristos". Se folosea în chip rău în scopul nebuniei lui şi de mărturia Scripturii şi spunea că El însuşi a zis: "Nu vă numiţi învăţător pe pământ" (Matei 23, 8). Acesta, de asemenea, s-a întunecat atât de mult, că mai târziu a fost prins în lanţuri, nevrând să se apropie nici de Sfintele Taine.

Dar adevărul îmi este scump. Era covârşitor de înfrânat în vieţuire, precum povestesc mulţi, trăiţi în apropierea lui. De multe ori mânca la răstimpuri de trei luni, îndestulându-se cu împărtăşirea cu Sfintele Taine şi cu ierburi ce răsăreau din pământ. L-am cunoscut şi eu din experienţă, împreună cu fericitul Albaniu, când am mers în Schit. Schitul era departe de noi, ca la patruzeci de stadii. În aceste patruzeci de stadii, noi am mâncat de două ori, iar de trei ori

53. E de cugetat că Paladie, deşi ţinea la Evagrie, nu-l dezaprobă aici pe acest monah, pentru că nu admitea opiniile origeniste ale lui Evagrie.

am băut apă, câtă vreme acela n-a gustat nimic şi, mergând pe jos, rostea din amintire cincisprezece psalmi, apoi psalmul cel mare şi, după aceea, Epistola către Evrei, şi apoi pe Isaia şi o parte din Ieremia, apoi Evanghelia lui Luca şi Pildele. Şi făcând acestea, noi nu izbuteam să ne ţinem de el în mers.

În timpul din urmă însă, acesta, mânat ca de foc, nu a mai putut să şadă în chilia lui. Ci plecând la Alexandria cu un bun rost, a scos, cum se spune, cui pe cui. Căci a căzut de bunăvoie într-o nepăsare totală, ca să afle la urmă mântuirea fără voie. Fiindcă s-a dus la teatru şi l-a hipodrom şi a petrecut o parte din timp în bodegi. Astfel, umflându-se de mâncare şi bând vin pe săturate, a căzut în mocirla poftei de femei. Şi cum se gândea să păcătuiască, întâlnindu-se cu o actriţă, a convenit cu ea în cele ce-l atrăgeau pe el. Întâmplându-se acestea, i-a apărut o rană la părţile de ruşine şi s-a îmbolnăvit în curs de şase luni aşa de tare, că acele părţi au intrat în putreziciune şi le-a pierdut. Însănătoşindu-se pe urmă, fără acele organe şi întorcându-se la o cugetare dumnezeiască, a revenit, mărturisind toate acestea părinţilor. Dar nemaiapucând să împlinească nevoinţa trebuitoare, a murit după puţine zile.

27. Despre Ptolomeu

Un altul, pe nume Ptolomeu, a trăit o viaţă anevoie sau cu neputinţă de povestit. A locuit dincolo de Schit, în aşa-zisa Scara. În acest loc astfel numit nu poate vieţui nimeni pentru că fântâna fraţilor se află la optsprezece stadii depărtare. Deci acela îşi aduna în multe urcioare de pământ roua, în luna decembrie şi în ianuarie – căci în acele părţi cade roua de multe ori –, adunată de pe pietre în bureţi. Şi aşa a reuşit să trăiască acolo cincisprezece ani.

Dar trăind străin de învăţăturile şi întâlnirea cu bărbaţi cuvioşi şi cu folosul de la ei, ca şi de împărtăşirea continuă

cu Sfintele Taine, s-a îndepărtat atât de mult de la linia dreaptă a cunoașterii, că zicea că lucrurile acelea nu sunt de nici un preț. Înălțându-se prin mândrie ca nici unul până azi în Egipt și predându-se pe sine cu totul lăcomiei pântecelui și lăcomiei de vin, nu s-a mai întâlnit cu nimeni.

Și această nenorocire i-a venit lui Ptolomeu din mândria lui nerațională, precum s-a scris: "Cei ce nu au o cârmuire cad ca frunzele" (Pilde 11, 14).

28. Despre fecioara căzută

Am cunoscut, iarăși, în Ierusalim o fecioară care șase ani a purtat un sac și a trăit închisă, neprimind nimic din cele ce-i puteau pricinui vreo plăcere. La urmă, prinsă de o mândrie covârșitoare, sfârși prin a cădea. Și deschizând fereastra, a primit pe cel ce o servea și s-a împerecheat cu el, deoarece nu și-a făcut nevoința potrivit voinței și iubirii lui Dumnezeu, ci pentru a se arăta pe scena omenească, ceea ce izvorăște din voința putredă de slava deșartă. Căci stăpânită de gândurile ei, a fost dusă la disprețuirea altora, neavând ca păzitoare înfrânarea.

29. Despre Ilie

Un nevoitor, Ilie, a fost foarte iubitor de feciorie. Căci sunt suflete care își mărturisesc scopul urmărit în viață printr-o virtute. Acesta, având milă de acel fel de biete femei nevoiașe, a zidit în cetatea Atribe, unde avea ceva bunuri materiale, o mare mănăstire și le-a adunat în ea pe toate acele femei ce nu aveau un loc de refugiu. Având după aceea grijă de ele, le-a dat toată odihna, grădini și cele de trebuință vieții și cerute de viață. Dar acestea, venite din feluri diferite de viață, duceau lupte continui între ele. Și deoarece trebuia ca el să le asculte și să le împace, căci adunase vreo trei sute, s-a aflat în trebuința de-a trăi în

mijlocul lor doi ani. Fiind de-o vârstă tânără, căci era de vreo treizeci sau patruzeci de ani, se văzu ispitit de plăcere. De aceea, plecând din mănăstire, a umblat postind prin pustie două zile, rugându-se: "Doamne, sau omoară-mă, ca să nu le văd pe acestea necăjite, sau ia-mi patima, ca să mă ingrijesc în chip drept de ele". Făcându-se seară, a adormit în pustie, şi venind la el trei îngeri, cum a povestit el însuşi, l-au prins şi i-au zis: "De ce ai ieşit din mănăstirea femeilor?". El le-a povestit pricina: "Fiindcă m-am temut ca nu cumva să le fac rău şi lor, şi mie". Îi spuseră lui: "Dacă deci te vom izbăvi de patimă, te vei duce şi te vei ingriji de ele?". El se învoi cu aceasta. Îi cerură să facă un jurământ. Iar jurământul cerut a spus că a fost acesta: "Jură-te nouă aşa: În numele Celui ce are grijă de mine, voi avea grijă de ele". Şi s-a jurat lor. Apoi l-au prins unul de mâini, iar altul de picioare, şi al treilea, luând un cuţit, i-a tăiat cele două semne ale bărbăţiei, nu în realitate, ci în închipuire[54]. Deci se afla ca într-un extaz, cum ar zice cineva, dar avea simţirea vindecării. Apoi l-au întrebat: "Ai simţit că ţi-a venit un folos?". Le spuse: "Am fost foarte uşurat şi sunt convins că am fost eliberat de patimă". I-au spus lui: "Du-te deci"[55]. Şi întorcându-se după cinci zile, a intrat în mănăstirea ce-l plângea şi a rămas de atunci într-o chilie laterală, din care, fiind mai aproape, le îndruma neîncetat pe femei, pe cât depindea de el.

Şi a trăit alţi patruzeci de ani, asigurând pe părinţi: "În mintea mea nu se iveşte vreo patimă". Aceasta a fost harisma acelui sfânt care s-a îngrijit astfel de mănăstire.

54. A fost un act de intensă trăire a unei înălţări duhovniceşti peste sentimentele omului obişnuit. A fost o înălţare efectuată nu numai prin puterile omeneşti, ci prin cele îngereşti, imprimate de simţirea prezenţei îngerilor lipsiţi de trupuri.

55. Prin toate exemplele din urmă, autorul arată unde duce lipsa dreptei socoteli, sau exagerarea în fapte de înfrânare, fără întemeierea pe gândul la Dumnezeu.

30. Despre Dorotel

Lui îi urmează Dorotei, bărbat prea încercat, care a îmbătrânit într-o viaţă virtuoasă şi lucrătoare. Neputând să rămână în mănăstire, s-a închis într-o chilie mai de sus, ce avea o fereastră prin care privea mănăstirea femeilor. Această fereastră când o închidea, când o deschidea. Şedea deci neîncetat la fereastră, căutând să le îndemne la pace. Şi aşa a îmbătrânit, în acea chilie de sus, fără să urce nici femeile la el, nici el neputând să coboare la ele. Căci nu era o scară de la el la mănăstire.

31. Despre Piamun

Piamun era o fecioară care şi-a trăit anii vieţii cu mama sa, mâncând tot la două zile, seara, şi torcând lână. Era învrednicită de darul înainte-vederii.

De pildă, s-a întâmplat odată în Egipt ca un sat să se lupte (cu un altul) pentru împărţirea apei şi să se ajungă până la ucideri şi pustiiri. Satul mai puternic a atacat satul fecioarei şi o mulţime de bărbaţi au venit cu suliţe şi săbii să-l pustiiască[56].

Cu acest prilej, un înger i s-a arătat ei, descoperindu-i atacul acelora. Deci chemând pe bătrânii satului, le-a spus: "Ieşiţi şi întâmpinaţi pe cei ce vin din satul acela împotriva noastră şi, ca să nu pieriţi şi voi împreună cu satul, cereţi-le să părăsească duşmănia lor". Dar temându-se bătrânii, au căzut la picioarele ei, rugând-o şi spunându-i: "Noi nu îndrăznim să ieşim înaintea lor, căci le cunoaştem beţia şi nebunia lor. De ai milă de satul tău şi de casa ta, ieşi tu şi-i întâmpină".

Ea neînvoindu-se cu aceasta, s-a suit în cămara ei şi a stat toată noaptea în rugăciune, plecându-şi genunchii şi

56. Distribuirea apei prin irigare era de mare importanţă în Egipt. E vorba de apa Nilului (aut. şi *op. cit.*, p. 356).

cerând lui Dumnezeu: "Doamne, Cel ce judeci pământul şi Căruia nu-i place nimic din cele nedrepte, primind această rugăciune, trimite puterea Ta şi-i opreşte pe aceia în locul unde îi va ajunge".

Şi pe la ceasul întâi (pe la unu noaptea), aceia aflându-se la trei stadii depărtare, nu s-au mai putut mişca din acel loc. Şi li s-a descoperit şi lor că piedica le-a venit de la rugăciunea fecioarei. De aceea, trimiţând în sat, au cerut pace, spunându-le: "Mulţumiţi lui Dumnezeu şi rugăciunilor Fiamunei, care ne-a împiedicat pe noi".

32. Pahomie şi tabenisioţii

Tabenisi[57] este un loc în Tebaida, în care s-a nevoit un anume Pahomie[58], unul dintre bărbaţii care au trăit o viaţă dreaptă şi de aceea a fost învrednicit de darul proorociei şi de vederi îngereşti. Era iubitor de oameni şi iubitor de fraţi la culme. Şezând el în peşteră, i s-a arătat odată un înger, care-i zise: "Ai izbutit să împlineşti cele privitoare la tine. Deci degeaba mai şezi în peşteră. Vino şi, ieşind, adună pe toţi monahii tineri şi şezi cu ei şi rânduieşte-le să viţuiască după chipul ce ţi-l dau". Şi i-a dat o tablă de aramă în care erau scrise acestea:

"Vei îngădui fiecăruia să mănânce şi să bea după puterea lui. Şi le vei cere fapte pe măsura puterilor celor ce mănâncă. Nu-i împiedica nici să postească, nici să mănânce. Astfel, încredinţează faptele tari celor mai tari şi care mănâncă mult, şi cele mai slabe, celor mai slabi şi mai nevoitori. Clădeşte chilii diferite în curte şi să locuiască într-o chilie câte trei. Iar masa tuturor va avea loc într-o singură

57. Regiune la nord de Teba, pe ţărmul drept al Nilului (aut. şi *op. cit.*, p. 357).

58. Pahomie este fondatorul vieţii monahale chinoviale. Pe la 320 a întemeiat mănăstirea de obşte la Tabenisi, apoi şi alte mănăstiri, cărora le-a fost conducător (aut. şi *op. cit.*, p. 357).

încăpere. Nu vor dormi întinşi, ci pe scaune puţin aplecate, şi pe ele se vor aşeza strâjacele (saltelele) pe care se vor întinde cei ce dorm. Noaptea vor purta cămăşi încinse de in. Fiecare dintre ei să aibă o manta făcută din piele de capră şi să nu mănânce fără ea. Când merg însă la cumineca-tură, sâmbăta şi duminica, să-şi dezlege cingătoarele, să-şi dezbrace mantaua de piele, dar să intre având culion". Acest culion li s-a poruncit să-l facă fără piele, ca cel al copiilor, întipărind pe el semnul crucii din purpură. A mai poruncit să fie douăzeci şi patru de obşti de monahi şi fiecărei cete din ele i-a rânduit să se deosebească printr-o literă a alfabetului grec: alfa, beta, gama, delta şi următoarele. Când proiestosul tuturor se interesa de această mulţime atât de mare, întreba pe orice proiestos (care conducea o obşte sau alta, *n.n.*): "Cum se află ceata alfa?"; "Cum se află ceata beta?". Sau: "Salută pe ro". Ele se deosebeau printr-o literă proprie. "Pe cei mai simpli şi mai nevinovaţi îi vei rândui la litera I, iar celor mai dificili şi mai suciţi le vei atribui litera X". Şi aşa, potrivit cu preferinţele şi cu purtările şi cu vieţuirile, i-a atribuit fiecărui grup litera corespunzătoare. Dar numai cei duhovniceşti cunoşteau semnificaţia literelor.

Pe tablă se mai scria: "Un străin din altă mănăstire, care are altă regulă, să nu mănânce şi să nu bea împreună cu monahii dintr-o mănăstire, şi să nu intre într-o altă mănăstire decât dacă se află într-o călătorie". Iar pe cel ce intră ca să rămână cu ei, să nu-l primească în partea cea mai de taină vreme de trei ani; şi, numai după ce a împlinit lucruri mai practice, să intre în aceea după trei ani. "Iar când mănâncă, să-şi acopere capetele cu culionul, ca să nu vadă frate pe frate mestecând. Să nu vorbească în vreme ce mănâncă, nici să nu-şi aţintească privirea în altă parte decât la blid sau la masă". Le-a rânduit să rostească în cursul zilei întregi douăsprezece rugăciuni, şi seara, la lumânare, douăsprezece, şi peste noapte douăsprezece, şi la ora nouă (la

trei după masă), trei, iar când mănâncă obștea, rânduia ca, înainte de orice rugăciune, să se cânte psalmi.

Răspunzând Pahomie îngerului că rânduiește rugăciuni puține, i-a spus îngerul: "Le-am cerut acestea ca să ajungă și cei mici să împlinească rânduiala și să nu se întristeze. Dar cei desăvârșiți n-au nevoie de legi. Căci își închină prin ei înșiși în chiliile lor toată viața contemplării lui Dumnezeu[59]. Am stabilit aceste legi pe seama acelora care nu au o minte cunoscătoare, ca, dacă își implinesc datoria vieții monahale, să simtă în ei o seninătate".

Mănăstirile ce și-au însușit acest mod de viețuire au fost multe, având vreo șapte mii de bărbați. Prima și cea mai mare mănăstire era aceea în care locuia Pahomie. Din ea s-au născut și celelalte mănăstiri. Ea avea o mie trei sute de bărbați. Între aceștia se afla și bunul Aftonie, devenit prietenul meu sincer, care este acum ajutorul stareților mănăstirii. Nebănuit de nici o pată, pe el îl trimiteau în Alexandria ca să vândă lucrurile lor și să le cumpere cele de trebuință. Celelalte mănăstiri aveau de la două la trei sute de bărbați. Între ele am aflat, mergând la Panopol[60], o mănăstire cu trei sute de viețuitori. (În această mănăstire am văzut cincisprezece croitori, șapte lucrători în aramă, patru zidari, doisprezece transportori cu cămile, cincisprezece frânghieri). Lucrau orice meșteșug, iar din cele ce le prisoseau se foloseau și mănăstirile de monahii și paznicii lor.

Hrăneau în ele și porci. Iar eu criticând acest lucru, spuneau: "Am primit din tradiție să fie hrăniți, ca să nu se piardă buruienile prisositoare, fiind aruncate". Porcii se tăiau și carnea se vindea, iar părțile mai slabe se consumau de bol-

59. Cei desăvârșiți în viața duhovnicească n-au nevoie de o astfel de rânduială: câte rugăciuni să facă. Ei nu se pot opri niciodată din bucuria de-a se gândi la Dumnezeu.

60. Panopol – cetatea Acmin, pe partea dreaptă a Nilului, în Egiptul superior (aut. cit., *op. cit.*, p. 361).

navi şi de bătrâni, pentru că ţinutul era sărac şi cu multă populaţie. Căci vecinătatea lor era locuită de neamul viermilor.

Monahii rânduiţi pentru trebuinţele zilnice se sculau de dimineaţă, unii ducându-se la bucătărie, alţii la mese (la trapeze). Pe acestea le pregăteau până la ora rânduită, punând pe mese pâini, legume felurite, untdelemn, brânză de vaci (şi părţile mai slabe ale cărnii) şi verdeţuri. Şi erau unii care intrau să mănânce la ora şase (douăsprezece), alţii la şapte, alţii de la şapte la opt, alţii seara târziu, alţii la două zile, precum îşi cunoştea fiecare literă ceasul el. Aşa erau şi lucrările lor: unul lucra pământul, altul grădina, altul făcea lucruri de aramă, altul pregătea pâini, altul zidărie, altul croitorie; unul împletea coşuri mari, altul cosea haine de piele, altul lucra acoperişuri, altul se ocupa cu copierea de scrieri, altul împletea veşminte moi. Şi toţi învăţau pe de rost toate Scripturile.

33. Despre mănăstirea de femei[61]

Pe lângă acestea, mai era o mănăstire de femei, locuită de patru sute de monahii, având aceeaşi rânduială, aceeaşi vieţuire, deosebindu-se doar prin îmbrăcăminte. Şi femeile se aflau dincolo de râu, iar cele de bărbaţi, pe ţărmul opus. Când se săvârşea o fecioară, surorile care o înmormântau, purtând-o, o puneau lângă malul râului. Iar fraţii trecând cu o barcă, o aduceau – cu frunze de palmieri şi cu ramuri de măslini şi în cântări – dincoace, înmormântând-o în mormintele lor[62]. Dar în afară de preot şi de diacon, nimeni nu

61. În ţinutul Tabenisi se aflau trei mănăstiri de femei. Una era condusă de Maria, sora lui Pahomie. Două dintre ele au fost întemeiate de Pahomie. O a treia, de Teodor (aut. şi *op. cit.*, p. 362).

62. Odată ce trupul e mort, nu mai e pericol de ispită între bărbaţi şi femei. El pot fi cu sufletele, sau cu trupurile înviate la un loc.

trecea dincolo, la mănăstirea de femei. Şi aceasta, numai duminica.

În această mănăstire de femei s-a întâmplat odată lucrul următor: Un croitor din lume, trecând din neştiinţă, a cerut de lucru. Şi ieşind o tânără – căci locul este pustiu – s-a întâlnit cu el fără voie şi i-a răspuns: "Noi avem croitorii noştri". Alta, văzând întâlnirea, şi după un timp îndelungat ivindu-se o ceartă între ele, împinsă de diavol, din multă răutate şi aprinsă de mânie, a defăimat-o în faţa obştii. Acestei răutăţi i s-au adăugat şi alte câteva. Aceea cuprinsă de durere din pricina bănuielii de o faptă pe care nici prin minte nu i-a trecut să o facă şi nesuportând-o, s-a aruncat pe ascuns în râu şi a murit. Iar cea care a bârfit-o, recunoscând că a bârfit-o şi a săvârşit această faptă urâtă din răutate, s-a înecat şi ea, neacoperind fapta sa. Venind preotul, celelalte surori i-au destăinuit fapta. Acesta a rânduit ca pentru nici una să nu se săvârşească slujba de pomenire[63], iar pentru cele ce nu se puteau linişti, pentru că ştiuseră de bârfeală şi au crezut cele spuse, a poruncit să nu fie împărtăşite şapte ani[64].

34. Despre fecioara care fătărea (simula) nebunia

În această mănăstire era o altă fecioară, care fătărea (simula) nebunia şi făcea pe îndrăcita. Celelalte o disprețuiau atât de mult, că nu voiau nici să mănânce cu ea, care făcea aceasta cu voia. De aceea, rămânând în bucătărie, făcea acolo toate serviciile şi era, cum se spune, ştergarul mănăstirii, împlinind cu fapta ceea ce s-a scris: "De se socoteşte cineva înţelept între voi în veacul acesta, să se facă nebun ca să fie înţelept" (1 Cor. 3, 18). Aceasta, având o

63. Celor dintâi nu li se slujeşte înmormântarea pentru că s-au lăsat cuprinşi de deznădejde şi nu s-au mărturisit duhovnicului.

64. Erau şi acestea vinovate, căci n-au spus duhovnicului bârfirea auzită.

zdreanță pe cap, în vreme ce toate celelalte erau impodobite cu culion, își făcea astfel rânduiala. Pe ea n-a văzut-o nici una dintre cele patru sute mâncând în anii vieții ei; ea nu s-a așezat la masă, nici n-a luat vreo bucată de pâine, ci se mulțumea să șteargă fărâmiturile de pe mese și să spele murdăria de pe ele. Nu ocăra niciodată pe cineva, nu cârtea, nu grăia puțin sau mult, chiar de era lovită sau batjocorită, sau ocărâtă, sau înjurlată.

Deci s-a arătat un înger sfântului Pitirim, pustnicului preaîncercat din muntele Porfiriti, și i-a spus: "De ce socotești că ești foarte evlavios șezând în acest loc? Voiești să vezi o femeie mai evlavioasă ca tine? Du-te în mănăstirea femeilor tabenisiote și vei afla acolo pe una purtând o diademă pe cap. Ea este mai bună ca tine. Căci luptând cu atâta mulțime, niciodată nu și-a despărțiti inima de Dumnezeu. Iar tu, șezând aici, hoinărești cu mintea prin cetăți". Și cel ce nu ieșise niciodată s-a dus până la mănăstirea aceea de femei și rugă pe învățători să-i ingăduie să intre în mănăstirea femeilor. Iar aceia au cutezat să-l lase să intre, ca pe unul ce era vestit și bătrân.

Și intrând, a cerut să le vadă pe toate. Dar aceea nu s-a arătat. La sfârșit le spuse: "Aduceți-le pe toate. Căci mai lipsește una". Îi spuseră lui: "Avem una nebună în bucătărie". (Căci așa numeau pe cele bolnave la minte). Le zise: "Aduceți-mi-o și pe aceea. Lăsați-mă să o văd". Au plecat să o cheme. Dar ea n-a ascultat, poate simțind ce se petrece sau poate fiindcă nu i se descoperise. "Sfântul Pitirim voiește să te vadă". Căci era vestit. Intrând ea, i-a văzut (acela) zdreanța pe frunte și, căzând la picioarele ei, i-a spus: "Binecuvintează-mă tu!". Toate s-au uimit și-i spuseră: "Avva, nu răbda ocara! E nebună!". Le spuse Pitirim tuturor: "Voi sunteți nebune. Aceasta este și maica mea, și a voastră. (Așa erau numite femeile duhovnicești). Și mă rog să fiu găsit vrednic de ea în ziua judecății". Auzind ele acestea, i-au căzut la picioare și și-au mărturisit toate greșelile lor

diferite: una de-a fi aruncat cu apă în spatele aceleia, alta de-a o fi lovit cu pumnii, alta de-a fi suflat nasul asupra ei. Şi toate şi-au arătat batjocurile lor deosebite[65]. Iar el, după ce s-a rugat pentru ele, a plecat. Iar ea, după puţine zile, nesuportând slava şi cinstirea surorilor şi simţindu-se împovărată de laude, a ieşit din mănăstire şi nimeni n-a ştiut unde s-a dus sau cum a sfârşit.

35. Despre Ioan din Licopole[66]

A fost în oraşul Licopole cineva cu numele Ioan, care a învăţat din copilărie zidăria, având un frate zugrav. Mai târziu, ajuns la vârsta de douăzeci şi cinci de ani, s-a lepădat de lume şi, trecând cinci ani prin diferite mănăstiri, s-a retras după aceea în muntele din apropierea cetăţii Lico. Acolo şi-a clădit trei încăperi şi, intrând, s-a închis înăuntru. O încăpere îi slujea pentru trebuinţele trupului, într-una lucra şi mânca, iar în a treia se ruga. Petrecând închis astfel treizeci de ani şi primind printr-o fereastră de la cei ce-l servea cele de trebuinţă, s-a învrednicit de darul proorocirilor. Între acestea au fost şi prevestirile trimise împăratului Teodosie despre tiranul Maxim, pe care îl va birui şi apoi se va întoarce din ţara Galilor[67]. De asemenea, i-a binevestit despre tiranul Eugeniu[68].

Aflându-ne noi în pustiul Nitriei, am încercat, eu şi cei din jurul fericitului Evagrie, să aflăm amănunte despre vir-

65. O povestire asemănătoare se dă şi în Patericul egiptean (Cozia, 1930, p. 55) în legătură cu Avva Daniil.

66. Ioan de Licopole pare să se fi născut pe la 305 şi s-a săvârşit după patruzeci de ani de claustrare. Licopole e o cetate pe partea apuseană a Nilului, în Egiptul superior. Azi se numeşte Asiut (aut. şi *op. cit.*, p. 364).

67. Teodosie l-a învins la 388 pe Maxim, care pusese stăpânire pe Italia. Astfel şi-a readus Italia sub propria stăpânire (aut. şi *op. cit.*, p. 365).

68. Eugeniu, retor păgân, a fost susţinut ca uzurpator de francul Arbogaste în 392. În 394 a fost biruit de Teodosie.

tutea bărbatului. Spunea deci fericitul Evagrie: "Cu plăcere am aflat, de la cel ce știa să cerce mintea și cuvântul, cum e bărbatul. Căci dacă eu însumi nu pot să-l văd pe el, dar pot auzi exact despre viețuirea lui din povestirea altuia, nu mă duc până în munte". Auzind eu acestea și nespunând nimănui, m-am odihnit o zi, iar a doua zi am închis chilia mea și, lăsându-mă în seama lui Dumnezeu, m-am ostenit până în Tebaida. Și am ajuns după optsprezece zile, făcând o parte din drum cu piciorul, altă parte plutind pe râu. Era un drum obositor, care-i îmbolnăvește pe mulți. Dar l-am suportat. Ajungând deci, am aflat închisă încăperea de la intrare. Căci frații au clădit mai târziu o sală de intrare foarte mare, în care încap vreo sută de oameni, pe care o închid până sâmbăta și o deschid duminica. Aflând eu motivul pentru care era închisă, m-am odihnit până sâmbătă. Ajungând la ceasul al doilea duminică, la 7 dimineața, l-am întâlnit șezând la fereastră, de unde părea să mulțumească pe cel ce ședeau acolo. Salutându-mă, îmi zise prin tâlmaci[69]: "De unde ești și pentru ce ai venit? Căci bănuiesc că ești din grupul lui Evagrie"[70]. I-am răspuns: "Sunt străin, provenit din Galatia". Dar i-am mărturisit și că sunt din ceata lui Evagrie. În vreme ce vorbeam noi, a intrat căpetenia țării, pe nume Alipie[71], spre care îndreptându-se, Ioan a întrerupt convorbirea cu mine. M-am retras deci puțin, lăsând loc convorbirii lor, stând mai departe. Lungindu-se mult convorbirea lor, plictisindu-mă, am început să murmur împotriva călugărului, că, disprețuindu-mă pe mine, îl cinstea pe acela.

69. Pustnicii și monahii din Egipt erau de origine copți și mulți nu știau limba greacă.

70. La începutul sec. V, când s-a scris *Lavsaiconul*, Evagrie, discipolul lui Origen, încă nu era condamnat de Biserică, după cum nu era condamnat încă nici Origen. Aceasta s-a întâmplat numai la Sinodul V Ecumenic, din anul 553.

71. E vorba probabil de Faltonius Probus Alipius, vicarul Africii în 378 și prefectul Romei în 391 (aut. și *op. cit.*, p. 365).

Nemulţumit, mă gândeam să plec, cugetând rău împotriva lui. Chemând el pe tălmaci, pe nume Teodor, i-a spus: "Du-te şi spune fratelui aceluia: "Nu te descuraja. Îndată ce voi da drumul căpeteniei, voi vorbi cu tine". M-am hotărât să am răbdare, văzându-l ca pe un om duhovnicesc. Şi ieşind căpetenia, m-a chemat pe mine şi mi-a zis: "Pentru ce te-ai supărat pe mine? Ce-ai găsit vrednic de osândă gândind acelea ce nu-mi sunt proprii nici mie şi nu ţi se cuvin nici ţie? Sau nu ştii că s-a scris: "Nu au nevoie cei sănătoşi de doctor, ci cei bolnavi" (Luca 5, 31)? Pe tine te am când voiesc, şi tu pe mine la fel. Şi dacă nu te voi mângâia eu, te vor mângâia alţi fraţi şi alţi părinţi. Dar acesta este predat diavolului prin lucrurile lumeşti şi având o oră de răsuflare, ca o slugă ce scapă de stăpân, a venit să se folosească. Deci nu se cuvenea ca părăsindu-l pe el să stau cu tine, odată ce tu te preocupi neîncetat de mântuire".

I-am cerut deci să se roage pentru mine, socotind că este un om duhovnicesc. Iar el bucurându-se, m-a bătut dulce cu mâna dreaptă pe obrazul stâng şi mi-a zis: "Multe necazuri ai avut şi multe războaie ai răbdat ieşind din pustie. Şi mult te-ai mai temut. Dar ai învins. De fapt demonul te tulbură încă prin ispite părute evlavioase şi binecuvântate. Căci eşti apăsat de dorinţa tatălui şi de dorinţa îndrumării fratelui şi a surorii spre viaţa monahală. Dar îţi dau o veste bună: amândoi s-au mântuit. Căci s-au lepădat de lume. Iar tatăl tău are încă mulţi ani de trăit. Rămâi deci în pustie şi să nu voieşti să pleci pentru acestea în ţara ta. Căci s-a scris: "Nimeni când pune mâna pe plug, de se întoarce la cele dinapoi, nu este potrivit pentru Împărăţia lui Dumnezeu" (Luca 9, 62)". Folosindu-mă deci şi întărit mult de aceste cuvinte, am mulţumit lui Dumnezeu văzând desfiinţate pricinile tulburării mele.

Atunci iarăşi îmi spuse cu bucurie: "Voieşti să ajungi episcop?". I-am spus: "Sunt". Şi mă întrebă: "Unde?". I-am răspuns: "În bucătării, în prăvălii, la mese, la vase. Le suprave-

ghez; şi dacă vinul e oţeţit, îl dau deoparte, iar pe cel bun îl las de băut. La fel supraveghez blidul şi, dacă lipseşte sarea sau ceva ce-i dă gust, caut să-i dau gust, şi aşa rămâne ceea ce este în el. Aceasta este episcopia (supravegherea) mea. Căci m-a "hirotonit" lăcomia de mâncare". Îmi spuse acela, zâmbind: "Lasă glumele, vei fi hirotonit episcop şi te vei osteni mult şi vei avea multe necazuri. Căci de fugi de necazuri, să nu ieşi din pustie, fiindcă în pustie nimeni nu te va hirotoni episcop".

Plecând deci de la el, am venit în pustie, la locul obişnuit, şi am istorisit acestea fericiţilor părinţi care, plutind pe mare, după două luni au venit şi s-au întâlnit cu el. Iar eu i-am uitat cuvintele. Căci după trei ani m-am îmbolnăvit de splină şi stomac. Şi am fost trimis de acolo la Alexandria. Din Alexandria, la sfatul doctorilor, am plecat în Palestina pentru aer[72]. Căci are aer mai potrivit pentru constituţia mea. Din Palestina am plecat în Bitinia. Şi acolo, nu ştiu cum, sau din râvna omenească, sau din bunăvoire de sus, – Dumnezeu ştie –, m-am învredicit de hirotonie, suferind greutăţile de care a avut parte fericitul Ioan[73]. Şi unsprezece luni, ascuns într-o chilie întunecoasă, mă gândeam la fericitul acela, care îmi prevestise cele ce sufeream. Şi aceasta mi-a povestit-o ca să mă îndemne prin povestire la răbdarea pustiei, spunând: "Patruzeci de ani în chilia aceasta n-am văzut obraz de femeie, nici chip de ban, n-am văzut pe cineva mestecând, nici nu m-a văzut cineva mâncând sau bând".

72. Paladie, autorul acestei scrieri, l-a vizitat probabil pe Ioan din Licopole puţin înainte de-a fi murit acesta, între 391-392. După un timp petrecut la Alexandria, a plecat în Palestina, pe la 398-400 (aut. şi *op. cit.*, p. 366).

73. E vorba despre Sf. Ioan Gură de Aur, care a ajuns patriarh la Constantinopol în 398, a fost trimis în exil de un sinod în 403, la îndemnul curţii imperiale, şi, readus, a fost trimis iarăşi în exil, în 407, murind în acelaşi an pe drumul exilului.

Acela nu a vorbit prea mult nici cu roaba lui Dumnezeu Poimenia, care a ținut să-l viziteze și căreia i-a făcut cunoscute unele taine. A îndemnat-o ca, pogorând la Tebaida, să nu se abată spre Alexandria, "fiindcă ai să cazi în ispite". Dar ea, fie nesocotind, fie uitând acest sfat, s-a îndreptat spre cetatea Alexandriei. Iar pe drum, aproape de Nicopole[74], corabia s-a oprit în pustie pentru odihnă. Coborându-se deci slujitorii ei, din pricina unei dezordini au intrat în luptă cu localnicii, oameni neînțelegători. Aceștia i-au tăiat un deget unui famen, iar pe altul l-au omorât, l-au aruncat în râu pe preasfințitul episcop Dionisie, necunoscându-l, iar pe ea însăși au supus-o la batjocuri și amenințări; și pe toți ceilalți slujitori i-au rănit.

36. Despre Poseidon

Cele privitoare la Poseidon Tebeul sunt multe și greu de povestit. Nu știu dacă le-am mai întâlnit la vreun altul. E greu de spus cât era de blând, de nevoitor și câtă nevinovăție avea în el. Am viețuit alături de el un an în Bethleem, când se afla dincolo de Pimeniu[75]. Și am văzut multe virtuți ale lui. Între altele, el însuși mi-a povestit într-o zi: "Când am locuit un an în ținutul Porfirita[76], n-am întâlnit nici un om tot anul, n-am auzit vorbindu-se, n-am atins pâine. M-am ținut în viață numai cu crengi de finic și cu ierburile sălba-

74. Nicopole, aflat la jumătatea drumului între Memfis și Alexandria. Unii o identifică pe Poimenia cu o rudenie a împăratului Teodosie cel Mare, care a întemeiat Biserica Înălțării de lângă Ierusalim (aut. și *op. cit.*, p. 366).

75. Pimeniu era, după tradiție, locul unde s-au arătat îngerii păstorilor la Nașterea lui Hristos. Epifanie vorbește de o mănăstire cu acest nume, care ar putea fi mănăstirea unde ar fi locuit Casian un anumit timp (aut. și *op. cit.*, p. 366).

76. Porfirita, munte în pustie, situat între Nil și Marea Roșie. În el viețuiau mulți pustnici (aut. și *op. cit.*, p. 363).

tice ce le aflam. Lipsindu-mi de la o vreme și această hrană, am ieșit din peșteră ca să vin în lume. Și umblând toată ziua, de-abia m-am depărtat de peșteră două stadii. Privind în jur, am văzut un călăreț cu chip de ostaș, având pe cap un acoperământ în formă de tiară. Și socotind că este războinic, m-am întors spre peșteră, și am aflat un coș de struguri și de smochine proaspăt culese pe care, luându-le cu bucurie, am reintrat în peșteră, având-le ca mângâiere spre mâncare două luni".

A făcut și această minune în Bethleem: O femeie însărcinată avea un duh necurat și când a fost să nască, a avut greutate, fiind tulburată de diavol. Femeia fiind astfel chinuită, bărbatul ei a venit și l-a rugat pe sfântul acela să-l vină în ajutor. Când am intrat și noi să ne rugăm, el stând și rugându-se, după a doua îngenunchere a scos duhul. Ridicându-se deci, ne-a spus: "Rugați-vă, căci acum a ieșit duhul cel necurat. Dar trebuie să apară un semn ca să ne convingem de aceasta". Ieșind deci duhul, a surpat tot zidul curții din temelie. Femeia nu vorbea de șase ani. După ce a ieșit duhul, a născut și a vorbit.

Am cunoscut și proorocia următoare a acestui bărbat. Un preot, pe nume Ieronim, locuia în locurile acelea, împodobit cu știința și cu priceperea cuvintelor latinești. Dar era stăpânit de atâta pizmă, că-și ascundea sub ea această virtute a cuvintelor. Poseidon vieţuind cu el mai multe zile, mi-a spus la ureche: "Paula, care se îngrijește de el după propria dorință, va muri înainte, și astfel va fi eliberat de pizmă, precum socotesc". "Dar datorită acestui om, nu va locui vreun bărbat sfânt în aceste locuri, ci pizma lui va ajunge până la fratele său". Și, de fapt, așa s-a și întâmplat. Căci a alungat pe fericitul Oxiperantie, italianul, și pe Petru, un egiptean, și pe Simeon, bărbați minunați, pe care i-am lăudat odată.

Acest Poseidon mi-a povestit că n-a cunoscut pâinea de patruzeci de ani și nu și-a amintit de răul cuiva mai mult de o jumătate de zi.

37. Despre Serapion

Era un altul, un anume Serapion, care se numea şi Sindoniu (Pânzarul) pentru că nu se îmbrăca niciodată decât în haină de pânză, nevoindu-se în multă sărăcie. Dar fiind foarte învăţat, ajunsese să ştie pe de rost toate Scripturile. Şi marea sărăcie şi preocuparea cu Scripturile nu l-au lăsat să rămână liniştit într-o chilie, nu pentru că era cucerit de materie, ci pentru că a dobândit această virtute, să străbată lumea. Aceasta îi era proprie prin fire, căci sunt firi deosebite, deşi nu fiinţe deosebite.

Povesteau deci părinţii că luând cu sine un nevoitor ca însoţitor al "jocului" său, s-a vândut pe sine unor actori păgâni într-un oarecare oraş, pe douăzeci de monede, sigilând monedele[77], păzindu-le astfel la sine. Şi atât a rămas la actori şi le-a slujit atâta vreme, până ce i-a făcut şi pe ei creştini şi i-a despărţit de teatru. Afară de pâine şi de apă nu lua nimic, nici nu-şi odihnea gura din învăţarea Scripturilor. După multă vreme, primul s-a pocăit actorul, apoi actriţa, apoi toată trupa lor. Se spunea că până ce nu l-au cunoscut, le spăla picioarele amândurora. Deci amândoi botezându-se, au părăsit teatrul şi s-au întors la o viaţă cuviincioasă şi evlavioasă[78]. Se bucurau mult de acest bărbat şi i-au spus: "Frate, voim să te eliberăm, fiindcă şi tu ne-ai eliberat pe noi de o urâtă robie". Iar el le-a spus: "Deoarece Dumnezeu a lucrat şi s-a mântuit sufletul vostru, vă voi spune vouă taina gândului meu. Îndurându-mă eu de sufletul vostru, fiind nevoitor liber, de neam egiptean, m-am vândut pe mine vouă pentru ca să vă mântuiesc. Iar fiindcă aceasta a făcut-o Dumnezeu şi v-a mântuit sufletul vostru prin smerenia mea, luaţi-vă aurul vostru, ca să plec şi să

77. Sigilarea monedelor era o practică în antichitate, ca şi sigilarea obiectelor preţioase ţinute în casă (aut. şi *op. cit.*, p. 368).

78. În Biserica primară actorii ce deveneau creştini trebuiau să se lase de meseria de actori (aut. şi *op. cit.*, p. 358).

ajut şi pe alţii". Aceia însă rugându-l mult pe el, l-au asigurat, zicând: "Te vom avea ca tată şi stăpân; rămâi numai cu noi". Dar n-au reuşit să-l convingă. Atunci îi spuseră: "Dă-aurul săracilor, căci s-a făcut arvună a mântuirii noastre. Dar vino să ne vezi măcar o dată pe an".

În călătoriile lui următoare, a ajuns în Grecia şi, petrecând trei zile în Atena, nu s-a învrednicit de pâine de la cineva. Şi nu avea cu sine nici ban, nici traistă, nici vreo haină de piele, nimic din acestea. Începând din a patra zi, a flămânzit tare. Căci foamea fără voie e cumplită, fiind însoţită de neîncredere. Şi ducându-se în agora oraşului, unde erau adunaţi fruntaşii locului, a început să se plângă cu putere, bătând din palme şi strigând: "Bărbaţi atenieni, ajutaţi-mă!". Şi alergând toţi, filosofii şi căpeteniile oraşului îl ziseră: "Ce ai? De unde eşti? Şi de ce suferi?". Le-a zis: "Sunt egiptean de neam. Şi de când am plecat din patria mea, am căzut în mâinile a trei cămătari. De doi m-am scăpat, nemaiputând cere ceva de la mine. Dar de unul nu am scăpat". Interesându-se aceia de aceşti cămătari, l-au întrebat: "Unde sunt şi cine sunt? Cine e cel ce te necăjeşte? Arată-ni-l, ca să te ajutăm". El le spuse: "M-au tulburat din tinereţe iubirea de arginţi, lăcomia pântecelui şi curvia. De două, anume de iubirea de arginţi şi de curvie, am scăpat. Nu mă mai tulbură. Dar de lăcomia pântecelui nu pot scăpa. Căci e a patra zi de când nu mănânc, şi stomacul stăruie în a mă tulbura şi îmi cere datoria obişnuită, fără de care nu pot trăi". Atunci unii dintre filosofi socotind că joacă teatru, l-au dat o monedă. Primind-o el, a dat-o unei brutării şi, primind o pâine, a plecat îndată ieşind din cetate. Şi nu s-a mai întors în ea. Atunci au cunoscut filosofii că era un om cu adevărat virtuos şi, dând negustorului de pâini preţul pâinii, au luat moneda. Iar acela venind în locurile din apropierea Spartei, a auzit că una dintre căpeteniile cetăţii este maniheu, împreună cu toată casa lui, fiind în toate celelalte privinţe un om virtuos. Se vându acestuia iarăşi, potrivit primei fapte.

Şi în curs de doi ani îl despărţi de erezie şi-l aduse liber în Biserică. Iubindu-l aceia, ca urmare nu l-au mai socotit slugă, ci l-au avut ca frate adevărat sau ca părinte şi L-au slăvit pe Dumnezeu.

El s-a îmbarcat odată într-o corabie, ca unul ce trebuia să călătorească spre Roma. Corăbierii bănuind că a adus cu sine preţul, sau că are cu sine costul în aur, l-au primit fără să i-l ceară, socotind fiecare că un altul a luat bagajele de la el. După ce au plecat şi au ajuns la cincizeci de stadii de Alexandria, pasagerii au început pe la apusul soarelui să mănânce, corăbierii mâncând înainte. Atunci l-au văzut pe el că nu mănâncă în prima zi, şi au crezut că face aceasta tulburat de plutire. Dar s-a întâmplat la fel şi a doua zi, şi a treia, şi a patra zi. În a cincea zi l-au văzut iarăşi că şade liniştit în vreme ce toţi mănâncă. Şi i-au zis: "De ce nu mănânci?". Le-a răspuns că nu are ce. Atunci s-au întrebat unul pe altul: "Cine l-a luat bagajele şi preţul de călătorie?". Şi când au aflat că nimeni, au început să-l certe şi să-l întrebe: "Cum ai intrat fără să plăteşti? De unde ai să ne dai preţul? Sau cu ce al să te hrăneşti?". Le-a spus: "Nu am nimic. Luaţi-mă şi mă aruncaţi unde m-aţi aflat". Dar aceia n-ar fi întrerupt călătoria lor nici pentru o sută de monede de aur, ci au continuat să-şi urmărească scopul lor. Aşa a rămas el în corabie; şi l-au hrănit pe el până la Roma. Sosind deci în Roma, s-a interesat cine este mare nevoitor sau mare nevoitoare în cetate. Între alţii, s-a întâlnit cu un anume Domninus, ucenic al lui Origen. (Chiar numai atingerea de) patul lui, după moarte, îi vindeca pe cei bolnavi[79]. Întâlnindu-se cu el şi folosindu-se de el – căci era un om înaintat în virtute şi în conştiinţă – şi întrebându-l cine altul mai este nevoitor, sau nevoitoare, a aflat de o fecioară care se liniştea (isihastă), care nu se întâlnea cu nimeni. Şi aflând unde vie-

79. Reamintim că Origen încă nu era condamnat de Biserică în sec. IV, când se petreceau cele istorisite în această carte.

ţuieşte, s-a dus şi a spus bătrânei care o slujea: "Spune fecioarei că am nevoie să o întâlnesc, căci Dumnezeu m-a trimis". Rămânând deci două sau trei zile, s-a întâlnit pe urmă cu ea şi-i spuse: "Spune fecioarei că am nevoie să o întâlnesc, căci Dumnezeu m-a trimis". Rămânând deci două sau trei zile, s-a întâlnit pe urmă cu aceea şi-i spuse: "Unde şezi?". Ea-i spuse: "Nu şed, ci călătoresc". O întrebă: "Unde călătoreşti?!". Îi răspunse: "Spre Dumnezeu". O întrebă: "Trăieşti sau ai murit?". Îi răspunse: "Cred în numele lui Dumnezeu că am murit. Căci cel ce trăieşte în trup nu poate face această călătorie". I-a spus ei: "Ca să mă convingi că ai murit, fă ceea ce fac eu". Îi zise ea: "Porunceşte-mi să fac lucruri cu putinţă, şi le voi face". El i-a răspuns: "Celui mort toate îi sunt cu putinţă, afară de lipsa evlaviei". Deci îi spuse ei: "Ieşi şi vino în public". Ea a răspuns: "De douăzeci şi cinci de ani n-am ieşit în public; şi pentru ce să ies?". I-a spus ei: "Dacă ai murit lumii şi lumea a murit ţie, este acelaşi lucru a ieşi în public şi a nu ieşi. Deci ieşi". Atunci ea a ieşit. Şi după ce a ieşit afară şi a venit până la o biserică oarecare, i-a spus ei în biserică: "De voieşti să mă convingi că ai murit şi nu mai trăieşti plăcând oamenilor, fă ceea ce fac eu, şi voi şti că ai murit. Dezbrăcându-te cu mine de toate veşmintele tale, pune-le pe umeri şi treci prin mijlocul cetăţii, şi eu voi merge înaintea ta în acelaşi chip". Ea i-a răspuns: "Voi sminti pe mulţi cu arătarea aceasta lipsită de ruşine şi vor spune: 'Şi-a ieşit din minţi şi este îndrăcită'". El i-a răspuns ei: "Şi ce-ţi pasă de vor zice: şi-a ieşit din minţi şi e îndrăcită? Căci tu eşti moartă pentru ei". Atunci ea i-a spus: "De voieşti tu să fac altceva, voi face. Dar la acest lucru nu doresc să ajung". La aceasta, el i-a răspuns: "Vezi deci că încă nu te poţi socoti mare, ţinându-te că ai ajuns mai evlavioasă ca toţi şi ai murit lumii? Eu sunt mai mort şi arăt prin faptă că am murit lumii. Căci fac aceasta fără pătimire şi fără să mă ruşinez". Şi părăsind-o pe ea în smerită cugetare şi frângându-i mândria, a plecat.

Dar sunt şi alte multe lucruri minunate pe care le-a făcut el, lucruri care arătau nepătimirea lui. Şi a sfârşit în vârstă de şaizeci de ani, înmormântat în Roma.

38. Despre Evagrie[80]

Cele privitoare la Evagrie, diaconul vrednic de pomenire, omul care a dus o viaţă asemenea celei a Apostolilor, nu e drept să le trecem sub tăcere, ci trebuie să le predăm scrisului, spre zidirea cititorilor şi spre slava Mântuitorului nostru. De aceea, am socotit să înfăţişez de la început cum a ajuns la cunoaşterea scopului său şi cum, nevoindu-se pentru el cu vrednicie, a sfârşit la cincizeci şi patru de ani în pustie, precum s-a scris.

"Ajungând curând la desăvârşire, dreptul a apucat ani îndelungaţi" (Înţ. Sol. 4, 13).

El era după neam din Pont, din cetatea Iberilor, fiu al unui horepiscop. A fost hirotesit citeţ de către Sfântul Vasile, episcopul Bisericii din Cezareea. După moartea Sf. Vasile, prea înţeleptul şi atotnepătimitorul şi strălucitul în învăţătură, episcopul Grigorie de Nazianz, preţuind destoinicia lui, îl hirotoni diacon. Pe urmă, în marele Sinod din Constantinopol, îl dăruieşte fericitului episcop din acel oraş, Nectarie, dată fiind forţa lui deosebită în respingerea tuturor ereziilor. Şi a înflorit în marea cetate prin vigoarea argumentelor lui împotriva a toată erezia.

80. Evagrie (mort la 399) s-a bucurat de o mare autoritate pentru scrierile lui duhovniceşti, înainte de a fi condamnat ca origenist de Sinodul V Ecumenic, la anul 553. Dar aceste scrieri – exceptând învăţătura despre preexistenţa sufletului şi apocatastază – s-au bucurat şi după aceea de multă preţuire (a se vedea *Filocalia rom.*, vol. I, p. 35-38). Capitolul despre Evagrie lipseşte în câteva dintre manuscrisele vechi. Aceasta s-a întâmplat când numele lui Evagrie a început să fie asociat cu cel al lui Origen (aut. şi *op. cit.*, p. 371).

Deşi era foarte cinstit de toată cetatea, i s-a întâmplat să fie tulburat de pofta unui chip de femeie, cum ne-a povestit el însuşi mai târziu, când şi-a eliberat cugetarea. Femeia, care s-a îndrăgostit şi ea de el, era de rang nobil. Evagrie, temându-se de Dumnezeu şi ruşinându-se de consţiinţa lui şi punând în faţa ochilor mărimea urâciunii şi perfida batjocură din partea ereziilor, s-a rugat lui Dumnezeu să-l întărească, cerându-l să-l împiedice de la păcat. Femeia fiind aproape şi ispitindu-l, voind el să plece, nu reuşea fiind ţinut în lanţurile slujirii ei. Dar nu după multă vreme, rugăciunea lui ajungând la culme, înainte de experienţa păcatului, i s-a arătat o vedere îngerească în chipul unor ostaşi ai guvernatorului; şi a fost răpit şi dus ca la o judecătorie şi închis în ceea ce se cheamă o temniţă; şi i-au legat gâtul şi mâinile în lanţuri de fier de nedezlegat, fără ca cei veniţi la el să-l spună pricina. El însă ştia prin conştiinţă pentru ce suferea aceasta şi aştepta să vină bărbatul acelei femei. În vreme ce era foarte tulburat, o altă judecată se săvârşea, şi alţi bărbaţi erau supuşi altor judecăţi pentru unele vini, arătând vina lui ca foarte mare. Dar iată că îngerul care i-a prricinuit vederea a luat înfăţişarea unui prieten bun şi i-a spus lui, care se găsea legat într-un şir de patruzeci de alţi condamnaţi: "Pentru ce eşti ţinut aici, cinsitite diacon?". Îi răspunse: "Ca să spun adevărul, nu ştiu, dar bănuiesc că fostul guvernator a lucrat împotriva mea, stăpânit de o gelozie neraţională. Şi mă tem că judecătorul, câştigat cu bani, mă va supune pedepsei". Celălalt îi spuse: "De vrei să asculţi de prietenul tău, nu-ţi este de folos să vieţuieşti în această cetate". Îi spuse Evagrie: "Dacă Dumnezeu voieşte să mă scape de această nenorocire, iar tu mă vezi voind să rămân mai departe în Constantinopol, află că merit să suport această pedeapsă". Îi spuse acela: "Îţi aduc Evanghelia şi jură pe ea că vei pleca din cetatea aceasta şi te vei îngriji de sufletul tău. Şi eu te voi scăpa de această primejdie". I-a adus deci Evanghelia şi Evagrie a jurat pe ea. "Mai mult de

o zi, cât îmi trebuie să aduc în corabie hainele mele, nu voi mai rămâne aici". Făcând acest jurământ, reveni din vedenia ce-a avut-o peste noapte. Şi sculându-se, a cugetat: "Deşi jurământul s-a produs în vedenia (din vis), dar l-am făcut". Adunând deci toate ale lui în corabie, veni la Ierusalim.

Acolo a fost primit de fericita Melania romana. Dar diavolul a împietrit din nou inima lui ca pe a lui Faraon. Căci fiind tânăr şi în plină fierbinţeală a vârstei, a căzut iarăşi în îndoiala inimii, fără să spună nimănui nimic. Şi iarăşi a schimbat hainele, şi slava deşartă a pătruns în inima lui. Însă Dumnezeu, Care împiedică pieirea noastră, a tuturor, i-a adus o febră şi deodată a căzut într-o boală îndelungată de şase luni, care i-a slăbit trupul, cel care îl împiedica în planurile bune. Doctorii aflaţi în nedumerire şi neaflând leacul tămăduirii, fericita Melania îi zise: "Nu-mi place, fiule, boala ta îndelungată. Spune-mi cele ce le gândeşti. Căci nu e străină de Dumnezeu boala aceasta a ta". Atunci i-a mărturisit ei toată starea lui. Iar ea îi spuse: "Dă-mi cuvântul tău înaintea Domnului că îţi vei face ca scop viaţa de monah. Şi deşi sunt păcătoasă, mă rog să ţi se dea un nou timp de viaţă". El se învoi. Şi în puţine zile s-a însănătoşit. Şi sculându-se, a fost îmbrăcat iarăşi în alte haine de ea însăşi[81] şi a ieşit plecând la muntele Nitriei din Egipt.

După ce a locuit doi ani în acest munte, în al treilea (an) a trecut în pustie. Trăind în aşa numitele Chilii palisprezece ani, mânca o litră (un sfert de kilogram) de pâine pe zi şi în trei luni, (doar) o şesime de litru de ulei; el, care venise de la o viaţă plăcută, rafinată şi îmbelşugată!

Rostea o sută de rugăciuni, văzând valoarea omului legată de cele ce mănâncă. Subţia astfel modul vieţuirii. Curăţindu-şi astfel deplin mintea în cursul a cincisprezece ani, s-a învrednicit de darul (de harisma) cunoştinţei, a înţelepciunii şi a deosebirii duhurilor. Ca urmare, compuse trei

81. A fost îmbrăcat iarăşi în haine de monah (aut. şi *op. cit.*, p. 374).

cărți sfinte pentru monahi, numite *Antiretice* (cărți de combatere pentru monahi)[81 bis], care descriu modul de combatere a demonilor.

Îl tulbura greu demonul curviei, cum ne-a povestit el însuși. Toată noaptea stătea gol într-o cadă cu apă, în vremea iernii[82], încât îi îngheța trupul. Alteori îl tulbura demonul hulei, și paisprezece zile nu intra sub un acoperiș, precum ne-a povestit el însuși, încât trupul lui s-a umplut de un miros greu, ca al animalelor. I se înfățișau peste zi trei demoni în chipul unor clerici, discutând despre credință. Unul se declara arian, altul eunomian și, iarăși, altul apolinarist. Pe toți îi biruia cu înțelepciunea lui prin puține cuvinte. Iarăși într-o zi, pierzându-se cheia bisericii, făcând semnul crucii pe ușa ei și împingând-o, aceasta se deschise, chemând numele lui Hristos.

Atâta era bântuit de demoni și atâta era încercat de ei, cât nu se poate spune. Unui ucenic al său îi spuse cele ce i se vor întâmpla lui timp de optsprezece ani, proorocindu-i-le toate după chipul lor. Mai spunea: "De când am venit în pustie, nu m-am atins de vreo portocală, nici de vreo altă legumă verde, nici de fructe, nici de struguri, nici de carne, nici de baie". La urmă, în anul al șaisprezecelea al vieții fără mâncare fiartă, trupul lui având trebuință, din pricina slăbiciunii stomacului, de mâncăruri trecute prin foc, nu s-a atins de pâine, sau de vreun suc, sau de legume uscate doi ani, dar s-a folosit de legume până a murit, după ce s-a împărtășit la Crăciun în biserică.

Când s-a apropiat de moarte, ne spuse: "De trei ani nu mai sunt tulburat de vreo poftă a trupului, după atâta viață și osteneală și luptă și rugăciune neîntreruptă".

81 bis. După Paladie, autorul acestei scrieri, opera lui Evagrie constă în trei cărți; în realitate ele sunt opt (aut. și *op. cit.*, p. 374).

82. Iarna în Egipt nu este, desigur, ca în România. Chiar în sudul Greciei ninge foarte rar și puțin.

Când i s-a vestit moartea tatălui, a zis celui ce i-a vestit-o: "Încetează cu blasfemia! Tatăl meu este nemuritor".

39. Despre Pior

Pior, un tânăr egiptean, lepădând lumea, a ieşit din casa părintească şi a făgăduit lui Dumnezeu, dintr-o râvnă covârşitoare, să nu mai vadă pe careva din cei ai săi. După cincizeci de ani, sora lui, bătrână acum, socoti că îşi iese din sine dacă nu-l vede. Dar neputând veni în pustia întinsă, l-a rugat pe episcopul locului să scrie părinţilor din pustie să-l trimită să o vadă. Luat cu sila, s-a hotărât să ia cu sine un însoţitor. Şi ajuns la casa ei, i-a spus aceluia să-l vestească: "A sosit fratele tău". Stând deci afară şi simţind din zgomotul uşii că i-a venit în întâmpinare bătrâna, închizând ochii a strigat către ea: "Tu, cutare, eu sunt Pior, fratele tău, eu sunt. Priveşte-mă cât vrei". Văzându-l aceea şi slăvind pe Dumnezeu, şi nereuşind să-l convingă să intre în casă, s-a întors în casa ei. Iar el făcând o rugăciune în prag, s-a întors iarăşi în pustie.

Se povesteşte această minune a lui, că săpând în locul unde locuia, a aflat o apă foarte amară. Şi a rămas acolo până a murit, folosindu-se de amărăciunea apei ca să arate răbdarea lui. Dar mulţi dintre monahi silindu-se să rămână după moartea lui în chilia sa, n-au putut să rămână nici măcar un an. Căci locul este înspăimântător şi lipsit de mângâiere.

Moise Libianul, bărbat foarte blând şi iubitor, s-a învrednicit de darul vindecărilor. El mi-a povestit: "Când eram tânăr în mănăstire, am săpat o groapă foarte mare, largă de douăzeci de picioare. Din ea, optzeci de bărbaţi au scos trei zile pământul, trecând cu un cot adâncimea normală. Şi n-am aflat apă. Întristaţi foarte, ne gândeam să părăsim lucrarea. Atunci venind Pior din pustia cea mare, la al şaselea ceas al căldurii, bătrân îmbrăcat în haina lui de piele,

ne-a salutat şi a spus după salut: "De ce v-aţi descurajat, puţin credincioşilor? Căci v-am văzut descurajaţi de ieri". Şi coborând pe scară în groapa fântânii, făcu o rugăciune cu ei. Apoi luând sapa, spuse lovind de trei ori: "Dumnezeul sfinţilor patriarhi, să nu faci nefolositoare osteneala robilor Tăi, ci trimite-le lor apa trebuincioasă". Şi îndată a ţâşnit apa, încât i-a stropit pe toţi. Deci rugându-se iarăşi, a ieşit. Silindu-l ei să mănânce, n-a primit, spunând: "Lucrul pentru care am fost trimis s-a împlinit. Pentru altceva n-am fost trimis"[83].

40. Despre Efrem

Cele privitoare la Efrem, diaconul Bisericii din Edesa, se cunosc, desigur. Căci a fost unul dintre cei vrednici să fie pomeniţi de cei cuvioşi. Acesta, străbătând cum se cuvine urcuşul duhovnicesc şi neabătându-se de la calea cea dreaptă, s-a învrednicit de darul cunoştinţei naturale, căreia îi urmează teologia şi fericirea din urmă (cunoaşterea lui Dumnezeu). Nevoindu-se deci pururea în viaţa liniştită şi zidind pe cei ce îl întâmpinau, mulţi ani, la urmă a ieşit din chilie din pricina următoare: Cunoscând o mare foamete cetatea Edesei şi îndurându-se de ţinutul agricol ce mergea spre pieire, s-a dus la oamenii avuţi (în cele materiale) şi le-a spus: "De ce nu aveţi milă de firea omenească ce se stinge, ci păstraţi bogăţia spre osânda voastră?". Cugetând aceştia, i-au răspuns: "Nu avem în cine să ne încredem pentru a sluji celor ce flămânzesc. Căci toţi negustoresc lucrurile". Le-a spus el: "Ce mă socotiţi că sunt?" (Căci se bucura de o mare preţuire la toţi, nu în chip mincinos, ci cu adevărat). Îi spuseră: "Te ştim pe tine omul lui Dumnezeu".

83. Pior a murit pe la 360. Pare a fi fost ucenicul lui Antonie (aut. şi *op. cit.*, p. 375). A se vedea despre el şi în *Patericul egiptean*, trad. rom., ed. 1930, p. 198-199.

Atunci le-a zis: "Credeţi în mine. Iată, mă fac chivernisitorul (îngrijitorul) lor în numele vostru". Şi luând banii şi folosind contribuţia lor, a tocmit ca la trei sute de paturi şi s-a îngrijit de cei îmbolnăviţi de foame, înmormântând pe cei morţi, iar pe cei ce aveau nădejde de viaţă doctoricindu-i. Simplu, tuturor celor ce veneau mânaţi de foame le dădea adăpost şi ajutor zilnic din cele ce i se dădeau lui. Împlinindu-se anul şi urmând belşugul, şi plecând toţi acasă, nemaiavând el ce să facă, a reintrat în chilia lui şi a adormit întru Domnul după un an.

Dumnezeu i-a dat prilejul acesta ca o cunună pentru viaţa lui viitoare. A lăsat după el şi scrieri, dintre care cele mai multe sunt vrednice de studiu[84].

41. Despre unele femei sfinte

E necesar să amintim în această carte şi de unele femei tari în virtute, cărora Dumnezeu le-a dăruit puterea unor lupte egale cu ale bărbaţilor, ca să nu mai aducă drept scuză, pentru ceea ce nu fac celelalte, că femeile sunt mai slabe în practicarea virtuţilor.

Am văzut multe dintre acestea, am întâlnit multe femei de caracter impunător, fecioare sau văduve.

Între ele a fost şi Paula romana, maica lui Toxotin, femeie cu o vieţuire duhovnicească de mare noblеţe. Ei i-a fost piedică un oarecare Ieronim din Dalmaţia. Căci putând ea să se înalţe mai presus de toate, fiind foarte dăruită, acela a împiedicat-o prin pizma lui, atrăgând-o spre un scop al său. Ea avea o fiică, Eustochia, care se nevoieşte şi acum în Bethleem. Nu m-am întâlnit cu ea, dar se spune că este foarte înaintată în virtuţi, având în jurul ei cincizeci de fecioare.

84. Efrem Sirul este unul dintre cei mai mari scriitori ai Bisericii siriene (306-373). Scrierile lui (poezii, predici şi comentarii la Scriptură) au fost traduse în latină, greacă, armeană (aut. şi *op. cit.*, p. 376).

Am cunoscut-o şi pe Veneria, soţia comitelui Valovicu, care şi-a împărţit bine povara cămilei ei şi s-a eliberat de rănile pricinuite de materie, şi pe Teodora, a tribunului, ce a înaintat în sărăcia ei aşa de mult, că a trebuit să primească milostenie şi să moară astfel în mănăstirea lui Isicha de lângă mare.

Am cunoscut-o pe cea cu numele Osia, femeie în toate vrednică de veneraţie; şi pe sora ei Adolia, care, deşi n-a vieţuit cu vrednicia acelela, s-a nevoit cu o vrednicie pe măsura ei.

Am cunoscut-o şi pe Vasianila, soţia generalului Candidian, care s-a nevoit cu râvnă şi evlavie în virtute şi care poartă şi acum o luptă puternică; pe Fotina, fecioară cuvioasă cu totul, fiica preotului Teoctist din Laodiceea.

M-am întâlnit în Antiohia şi cu diaconiţa Sabiniana, femeie preavenerată şi trăitoare în comuniune cu Dumnezeu, nepoată a episcopului Ioan (din Constantinopol).

Am văzut-o şi pe buna fecioară Asela, care a îmbătrânit într-o mănăstire din Roma, foarte blândă şi răbdătoare în comunitate. Acolo am mai văzut bărbaţi şi femei de puţin timp catehizaţi.

Am văzut-o şi pe Avita, vrednică de Dumnezeu, împreună cu bărbatul ei Apronian şi cu fiica lor Eunomia. Ei se sileau să placă lui Dumnezeu atât de mult, încât s-au strămutat la viaţa virtuoasă şi înfrânată, învrednicindu-se să adoarmă în acestea în Hristos, eliberaţi de tot păcatul şi ajunşi la toată cunoştinţa, după ce au părăsit viaţa lor de aici într-o bună amintire.

42. Despre Iulian

Am auzit despre un oarecare Iulian din părţile Edesei, bărbat foarte nevoitor, care şi-a topit trupul în chip covârşitor, rămânând numai oasele şi pielea. El s-a învrednicit la sfârşitul vieţii sale de cinstea darului tămăduitor[85].

85. Este vorba de Iulian Pustnicul, a cărui viaţă a fost scrisă de Efrem Sirul. A trăit pe la 355, în vecinătatea Edesei (aut. şi *op. cit.*, p. 378).

43. Despre Adoliu

Am cunoscut iarăşi pe cineva la Ierusalim, cu numele Adoliu, de neam din Tars, care, venind în Ierusalim, a străbătut un drum netocit, pe care nu l-au străbătut mulţi, alegându-şi o vieţuire străină. Şi-a însuşit o nevoinţă mai presus de oameni, încât şi demonii, tremurând de asprimea vieţii lui, nu îndrăzneau să se apropie de el.

Datorită unei covârşitoare înfrânări şi privegheri, era socotit că nu este om, ci o nălucire. În timpul Patruzecimii (Postului mare), mânca o singură dată la cinci zile, iar restul timpului mânca tot la două zile. Dar darul lui era acesta: de seara până când frăţia se aduna la casele de rugăciune, cânta şi se ruga neclintit în Muntele Măslinilor, de unde S-a înălţat Iisus, fie că era nor, fie că ploua, fie că era vreme îngheţată. Când venea timpul închinat trezviei, ciocănea la toate chiliile, adunându-i pe cei de acolo la casele de rugăciune, şi în fiecare casă cânta împreună cu ei unul sau două antifoane, rugându-se laolaltă. Şi apoi pleca, înainte de-a se face ziuă, la chilia lui într-o astfel de stare de oboseală, că adeseori îl dezbrăcau fraţii lui şi-i strângeau veşmintele şi-l îmbrăcau cu altele. Şi aşa, după ce se odihnea până la ora psalmilor, se dăruia cântării lor până seara.

Aceasta a fost virtutea lui Adoliu din Tars, care s-a desăvârşit în Ierusalim şi a adormit acolo.

44. Despre Inochentie

Cele privitoare la fericitul Inochentie, preotul din Muntele Măslinilor, le-ai auzit de la mulţi, dar le vei auzi nu mai puţin şi de la mine, care am vieţuit trei ani în preajma lui.

Era un om de o covârşitoare simplitate. Deşi era unul dintre demnitarii vestiţi în palatul împăratului Constantin, la începutul domniei lui, s-a lepădat de toate, începând cu căsătoria, din care avea şi un fiu, numit Pavel, ce făcea par-

te din garda imperială. Deoarece Pavel păcătuise împotriva fiicei unui preot, Inochentie luă asupra sa blestemul fiului său, implorând pe Dumnezeu cu aceste cuvinte: "Doamne, dă-i lui un astfel de duh, ca trupul lui să nu mai aibă prilej să păcătuiască". A socotit că e mai bine ca el să lupte cu demonul decât cu neînfrânarea. Aceasta s-a şi întâmplat. El se afla acum în Muntele Măslinilor, încins în lanţuri şi luptând ca duhul pentru curăţia sa.

Cât despre Inochentie, voi părea că născocesc poveşti spunând adevărul: el fura deseori de la fraţi, spre a da celor lipsiţi. S-a făcut covârşitor de lipsit de răutate şi de simplu şi s-a învrednicit de darul biruinţei împotriva demonilor. De pildă, i s-a adus odată, în văzul meu, un tânăr stăpânit aşa de mult de un duh şi de pareză, că eu, văzându-l, am voit în mod deschis să resping pe mama celui adus, fiindcă nu mai nădăjduiam într-o vindecare. Dar s-a întâmplat între timp ca bătrânul să o vadă stând de faţă şi plângând îndurerată de negrăita nenorocire a fiului ei. Lăcrimând deci bunul bătrân (călugărul) şi făcându-i-se milă, l-a luat pe tânăr, a intrat în martiriul lui (în paraclisul lui), pe care singur l-a zidit şi în care se aflau moaştele Sfântului Ioan Botezătorul[86]. Şi după ce s-a rugat pentru el, de la ceasul al treilea până la al nouălea (de la 9 dim. la 3 p.m.), l-a predat pe tânăr mamei lui, în aceeaşi zi, după ce i-a vindecat pareza şi a alungat demonul. Şi paralizia lui fusese aşa de cumplită, că, scrâşnind, tânărul scuipa chiar în spatele lui. Aşa era de contorsionat.

O bătrână pierzând o oaie, a venit la el plângând. Şi urmând ei, i-a zis: "Arată-mi locul unde ai pierdut-o". Şi ea l-a dus spre locurile numite Lazariu[87]. Stând el aici, se ruga.

86. Martiriul – biserică închinată unui Sfânt, aici, întru pomenirea lui Ioan Botezătorul.

87. E vorba de biserica lui Lazăr din Betania, la vreo două mile de Ierusalim, clădită în amintirea învierii lui Lazăr (aut. şi *op. cit.*, p. 379).

Tinerii ce furaseră, ajungând acolo mai înainte, au tăiat oaia. În vreme ce el se ruga, nici unul n-a venit să mărturisească. Dar carnea oii fiind ascunsă într-o vie, un corb zburând, a venit acolo şi, luând o bucată din ea, a adus-o la picioarele lui şi a zburat iarăşi. Fericitul a aflat astfel victima. Ca urmare, tinerii căzând la picioarele lui, au mărturisit că au tăiat-o, apoi au dat preţul ei.

45. Despre Filorom

M-am întâlnit în Galatia şi am vieţuit un timp îndelungat cu preotul Filorom, bărbat foarte evlavios şi stăruitor în nevoinţă. S-a născut dintr-o mamă sclavă şi un tată liber. Arăta atâta noblеţe în vieţuire după pilda lui Hristos, încât şi cei nobili de neam îi respectau viaţa şi virtutea. S-a lepădat de lume în zilele împărăţiei lui Iulian, cel cu nume de rea faimă, căruia i s-a opus cu îndrăzneală. Împăratul a poruncit să fie ras şi tuns de nişte slujitori ai lui. El a stăruit în viaţa aleasă şi a mulţumit (lui Dumnezeu) pentru cele suferite, cum ne-a povestit el însuşi.

La începutul acestei vieţuiri purta război împotriva desfrânării şi a lăcomiei pântecelui. A luptat cu patimile acestea închizându-se faţă de lume, încingându-se în lanţuri şi reţinându-se de la pâinea de grâu şi de la toate cele fierte sau coapte în foc. Stăruind în acestea optsprezece ani, a ajuns să cânte lui Hristos cântarea biruinţei.

Războit de duhurile răutăţii în felurite chipuri, a rămas într-o mănăstire patruzeci de ani. Povestea despre sine astfel: "Treizeci şi doi de ani nu m-am atins de fructe". Războindu-l frica de patimi, spre a le birui s-a închis pe sine într-un mormânt vreme de şase ani. Grijă mare a avut de el fericitul Vasile, episcopul, căruia îi plăceau asprimea şi seriozitatea lui. Până acum el n-a părăsit condeiul şi caietul pentru a scrie, ajungând la al optzecilea an. Şi spunea: "De

când am fost botezat și m-am născut din nou și până în ziua de azi, n-am mâncat pâine străină în dar, ci numai din ostenelile mele".

Cum ne-am încredințat, în numele lui Dumnezeu, a dat celor neputincioși două sute cincizeci de monede și n-a nedreptățit pe nimeni. S-a dus pe jos într-o călătorie până la Roma, unde s-a rugat în martiriul fericitului Petru (în biserica din mănăstirea lui Petru). A ajuns și până în Alexandria, rugându-se în martiriul lui Marcu (în biserica ridicată întru pomenirea Sf. Marcu)[88]. Apoi a venit a doua oară în Ierusalim, mergând pe picioarele lui și cu cheltuială proprie. Și spunea: "Nu-mi amintesc să mă fi despărțit vreodată cu mintea de Dumnezeul meu".

46. Despre Melania cea Bătrână

De trei ori fericita Melania era după neam spaniolă sau romană[89]. Era fiica unui consul, Marcelinus, și soția unui bărbat cu o slujbă înaltă, pe care nu-l cunosc bine. Rămânând văduvă la douăzeci și doi de ani, s-a învrednicit de iubirea lui Dumnezeu. Și fără să spună nimănui nimic – că ar fi fost împiedicată –, în timpul lui Valens[90], care era atunci împărat, s-a îngrijit să fie numit un tutore pentru fiul ei, iar ea, luând toate bunurile mobile ale ei și punându-le într-o corabie, plecă spre Alexandria, însoțită de câțiva slujitori și de câteva femei slujitoare. Acolo vânzând bunurile materiale și schimbându-le în monede de aur, a intrat în muntele

88. Biserică situată într-un cartier periferic, pe litoralul de răsărit al Alexandriei (aut. și *op. cit.*, p. 380).

89. Melania, văduva unui consul din Roma, pare să fi fost, după mamă, spaniolă. Plecând în Egipt, după ce s-a întâlnit cu unii pustnici de acolo, a întemeiat o mănăstire de fecioare în Muntele Măslinilor din Ierusalim.

90. Valens, împărat anticreștin, între 374 și 378 (*op. cit.*, p. 381).

Nitria, întâlnindu-se cu părinții din jurul[91] lui Pamvo[92] și Arsisie, Serapion cel Mare și Pafnutie Schitiotul și Isidor, episcopul mărturisitor al Ermopolei, și Dioscur. Și a rămas la ei o jumătate de an, străbătând pustia și vizitându-i pe toți sfinții.

După aceasta, prefectul de Alexandria exilând pe Isidor[93] și Pisimiu, pe Adelfiu[94], pe Pafnutie și Pamvo și, pe lângă ei, și pe Amoniu[95], zis Parote, și doisprezece episcopi și preoți din Palestina, în apropiere de Neocezareea, Melania le urmă, slujindu-i cu avutul ei. Deoarece, precum se spunea, slujitorii lor sclavi erau împiedicați să-i urmeze (căci m-am întâlnit cu Pisimiu, cu Isidor, Pafnutie și Amoniu), ea, luând pe cap un acoperământ de sclavă, le aducea lor seara cele de trebuință. Aflând consulul Palestinei aceasta, voind să-și umple punga sa, hotărî să o aresteze. Și prinzând-o, o aruncă în închisoare, necunoscându-i rangul. Ea-i spuse însă: 'Eu am fost fiica lui cutare și soția lui cutare. Dar sunt roaba lui Hristos. Să nu disprețuiești smerenia

91. Expresia 'din jurul' a fost folosită de textul grecesc, în timp ce traducerea italiană spune: 'Se întâlni cu părinți din deșert, oameni ca Pamvo etc'.

92. Pamvo (circa 320-390), ucenic al lui Antonie și al lui Amun, apărător al învățăturii Sinodului din Niceea. Sf. Atanasie l-a chemat la Alexandria, probabil pentru a-i combate pe arieni (aut. și *op. cit.*, p. 323). (A se vedea și *Patericul egiptean*, trad. rom., ed. 1930, p. 193-197).

93. Isidor e fără îndoială episcopul de Ermopole, care a urmat lui Dioscur și a fost exilat cu el în anul 474 (aut. și *op. cit.*, p. 323).

94. Epifanie de Salamina citează într-o epistolă între episcopii exilați la Neocezareea pe Isidor, Pisimiu și Adelfiu (aut. și *op. cit.*, p. 483).

95. Amoniu de aici credem că este Ammon. Iar acesta este, se pare, același cu Amun, după aut. și *op. cit.*, p. 319, deși Patericul egiptean (ed. rom. cit.) îi deosebește. Este unul dintre pionierii monahismului primar din pustia egipteană. E amintit și de Sfântul Atanasie. A trăit în pustiul Nitriei douăzeci și doi de ani. S-a săvârșit la vârsta de 62 de ani, înainte de Sfântul Antonie, deși era ucenic al lui. Monahismul din Nitria a început pe la 320-330 (*Patericul egiptean*, trad. rom., ed. 1930, p. 31-34 și 36-37).

chipului meu. Căci mă pot înălța, dacă voiesc, și nu poți să mă arestezi, nici să iei bunurile mele. Deci ca să nu cazi în fapte neîngăduite din neștiință, de aceea ți-am făcut această declarație". Aflând judecătorul aceasta, s-a scuzat și i s-a închinat el și a poruncit să fie lăsată să se întâlnească în chip neîmpiedicat cu sfinții.

După eliberarea acestora din exil, ea a întemeiat o mănăstire în Ierusalim și a viețuit acolo douăzeci și șapte de ani, însoțită de cincizeci de fecioare. Cu ea a slujit și preanobilul, de aceeași calitate în purtări și preaenergicul Rufin din cetatea Aquileii, din Italia, învrednicit mai târziu de darul preoției, om decât care nu s-a aflat altul mai înțelept și mai cuviincios între bărbați[96]. Primind amândoi în cei douăzeci și șapte de ani pe cei ce veneau în Ierusalim pentru rugăciuni, episcopi, monahi și fecioare, îi susțineau pe toți pe cheltuiala lor. Au biruit și schisma lui Paulin[97], compusă din vreo patru sute de monahi, și au adus în Biserică, convingându-l, pe tot ereticul pnevmatomah[98]. Și cinsteau pe clericii locali cu daruri și cu alimente. Așa au viețuit, nesmintind pe nimeni.

47. Despre Cronie și Pafnutie[99]

Un anume Cronie, din satul numit Finichi, a pornit din satul său apropiat de pustie, făcând cincizeci de mii de pași numărați pentru piciorul drept, și acolo rugându-se, a săpat

96. Rufin, scriitor bisericesc latin, a trăit între 345-410.

97. Acest Paulin este probabil Paulinian, fratele lui Irolam, hirotonit preot de Epifanie din Salamina, fără autorizarea episcopului Ioan din Ierusalim. Acest fapt a provocat o schismă între monahii de care se vorbește aici (aut. și *op. cit.*, p. 382-383).

98. Pnevmatomahii de sub conducerea lui Macedonie negau dumnezeirea Duhului Sfânt. El au fost condamnați la Sinodul II Ecumenic din 381.

99. Despre acest Pafnutie se vorbește în *Patericul egiptean* (ed. rom. 1930, p. 201-202). Pe el l-a vizitat Casian în anul 395, când avea 90 de ani *(Ibid.)*.

o fântână. Şi aflând cea mai bună apă ţâşnind din acea fântână, şi-a zidit sieşi acolo o mică chilie. Şi din ziua în care s-a stabilit acolo, în acel loc pustiu, s-a rugat lui Dumnezeu să nu se mai întoarcă în vreun loc lumesc. Iar trecând puţini ani, s-a învrednicit să fie făcut preot al unei frăţietăţi de vreo două sute de bărbaţi, adunaţi în jurul lui. Aceasta este povestită ca virtutea nevoinţei lui, că, slujind la altar, n-a ieşit din pustie şaizeci de ani şi n-a mâncat pâine ce nu-i venea din lucrul mâinilor sale.

Cu el vieţuia şi un anume Iacob din vecinătate, supranumit şi Şchiopul; şi era acela un om cu foarte multe cunoştinţe. Amândoi erau cunoscuţi şi fericitului Antonie. Într-o zi se alătură lor şi Pafnutie, numit şi Chebala, care avea darul cunoştinţei dumnezeieştilor Scripturi, a Vechiului şi Noului Testament, pe care le explica fără cunoştinţa scrisului. Şi era atât de smerit, că ascundea virtutea lui prooroceacă. Se mai spune că optzeci de ani n-a avut mai mult de două haine.

Întâlnindu-ne cu aceştia, eu şi fericiţii Evagrie şi Albanie căutarăm să aflăm pricina pentru care unii fraţi au căzut sau au greşit faţă de vieţuirea datorată. Căci s-a întâmplat în zilele acelea că nevoitorul Heremon a murit şezând şi a fost aflat mort în scaun, ţinând lucrul în mână. S-a mai întâmplat ca şi un alt frate, săpând o fântână, să fie îngropat în ea, şi altul, coborând la Schit, să moară din lipsă de apă. Pe lângă aceştia, Ştefan a căzut într-o nebunie urâtă. Apoi, cele privitoare la Eucarpie, la Eron din Alexandria şi cele privitoare la Valens Palestinianul şi la Ptolomeu, egipteanul din Schit. Am întrebat deci care e cauza pentru care din oamenii care au vieţuit astfel în pustie au fost unii care au fost amăgiţi, iar alţii, căzuţi în neînfrânare.

Pafnutie, prea înţeleptul Pafnutie, ne-a dat răspunsul acesta: "Toate cele întâmplate au venit din bunăvoirea lui Dumnezeu şi din îngăduirea Lui. Deci câte se întâmplă potrivit virtuţii, se întâmplă spre slava lui Dumnezeu şi din

bunăvoirea lui Dumnezeu; iar cele ce sunt vătămătoare și primejdioase și sub forța împrejurărilor și dintr-o cădere morală, acestea se produc cu îngăduința lui Dumnezeu. Iar îngăduința își are rațiunea ei. Căci e cu neputință ca cel ce cugetă drept și viețuiește drept să cadă în greșelile de rușine și în rătăcirile demonilor. Deci cei ce urmăresc un scop urât, și suferă de boala de a plăcea oamenilor și de mândria gândurilor, dând impresia că ei cultivă virtutea, aceștia cad în greșeli, Dumnezeu lăsându-i în acestea spre folosul lor, ca, simțind din schimbarea lor părăsirea lui Dumnezeu, să se îndrepteze fie în intenție, fie în făptuirea lor. Căci uneori păcătuiește intenția, când se naște dintr-un scop rău. Alteori fapta, când nu se săvârșește într-un chip sau în modul care se cuvine. Așa se întâmplă că și omul neînfrânat face milostenie unei tinere, cu un scop rău, urmărind o țintă urâtă. Fapta bună o face cineva când dă ajutor unei orfane, care e dăruită numai nevoinței. Alteori unul face milostenie cu un scop bun celor bolnavi și bătrâni sau sărăciți, dar o face cu zgârcenie și murmurând în sine. Atunci scopul e drept, dar fapta nu e pe măsura scopului. Căci cel ce face milostenie trebuie să o facă cu seninătate și fără zgârcenie".

Mai spunea și aceasta: "În multe suflete se află daruri alese: în unele, o cugetare nobilă, în altele, o pornire spre nevoință. Dar când nu se împlinește spre bine, nici fapta, nici cugetarea nobilă, și nu I se atribuie lui Dumnezeu calitățile privilegiate, adică Dătătorului bunătăților, ci voinței și talentului și vredniciei proprii, cei ce fac aceasta, fiind părăsiți și lăsați în lucrări sau patimi urâte și în rușine, sunt împinși prin umilire și rușine pe neobservate în mândrie, socotită virtute. Căci cel împins de mândrie, lăudându-se cu frumusețea cuvintelor, nu-I atribuie lui Dumnezeu rațiunea din ele, nici darul cunoștinței, ci nevoinței sau firii lui, și cade sub stăpânirea vrăjmașului. Dumnezeu depărtează pe îngerul providenței de la el. Și îngerul depărtându-se de la cel ce se laudă cu inteligența, acela cade prin mândrie în

neînfrânare. Şi odată ce nu mai este martor al înfrânării, cele spuse de el nu mai sunt crezute. Şi ca urmare, cei evlavioşi nu mai primesc învăţătura unei astfel de guri, ca fiind una ce este izvorul răutăţii. Şi aşa se împlineşte ceea ce s-a scris: "Spus-a Dumnezeu celui păcătos: Pentru ce grăieşti dreptăţile Mele şi îţi însuşeşti testamentul Meu prin gura ta?" (Ps. 49, 17). De fapt, sufletele celor pătimaşi se aseamănă cu adevărat cu izvoare diferite: cei lacomi la pântece şi iubitori de vin, cu izvoarele bolbocitoare, cei iubitori de arginţi şi lacomi de avuţie, cu izvoarele ce rânesc; cei invidioşi şi mândri şi vicleni în cunoştinţă, cu izvoarele ce hrănesc şerpii. În aceştia, cuvântul e un mijloc fără putere şi nu atinge pe nimeni în chip plăcut, din pricina moralei amare ce îl însoţeşte. De aceea David cere trei lucruri: "Bunătatea, cumînţenia şi cunoştinţa", căci fără bunătate, cunoştinţa este nefolositoare. Şi dacă omul descris de noi se îndreptează, lepădând pricina părăsirii, adică mândria, şi regăseşte smerita cugetare şi-şi cunoaşte măsurile sale, nemaifudulindu-se faţă de cineva şi mulţumind lui Dumnezeu, se întoarce la el cunoştinţa cu mărturia îngerească. Dar cuvintele duhovniceşti care nu sunt întovărăşite de viaţa cuviincioasă şi înfrânată, acelea sunt spice uscate în vânt, ce au forma spicelor, dar au pierdut seva hrănitoare. Deci toată căderea, fie prin limbă, fie prin simţire, fie prin faptă, fie prin tot trupul, are în ea o părăsire pe măsura mândriei. Dar Dumnezeu îi cruţă pe cei părăsiţi. Însă deşi, odată cu neînfrânarea lor, Domnul mărturiseşte prin adevărul cuvintelor darul ce li s-a dat, mândria lor le aduce, împreună cu necurăţia, şi pe demonii care îi fac să cadă".

Dar şi acestea ni le spuneau bărbaţii aceia: "Când vezi pe cineva cu o viaţă coruptă, şi cu cuvânt inteligent, gândeşte-te la demonul care, după Sfânta Scriptură, grăia lui Hristos şi la mărturia care spune: "Iar şarpele este cel mai inteligent (viclean) dintre toate fiarele de pe pământ"

(Fac. 3, 1). Dar inteligența îi este mai mult spre pagubă decât spre vreo virtute, întrucât nu-l ajută.

Omul credincios și bun trebuie să cugete cele ce le dă Dumnezeu; să vorbească cele ce le cugetă și să facă cele ce le grăiește.

Căci dacă nu concordă cu adevărul cuvintelor o viață înrudită, acest adevăr este, după noi, o pâine fără sare, care nu se va mânca nicidecum, sau, mâncată, va duce pe cei ce o mănâncă la neputință. "Se va mânca, zice, o pâine fără sare? Și este vreun gust în cuvintele deșarte, neîmplinite prin mărturia faptelor?" (Iov 6, 6).

Deci una din cauzele părăsirilor dumnezeiești este ca să se arate virtutea ascunsă, ca cea a lui Iov, când Dumnezeu vorbește cu el și-i spune: "Nu respinge judecata Mea și nu socoti că Eu Mă ocup de tine în alt scop decât ca să te arăți drept (Iov 40, 8). Căci tu Mi-ai fost cunoscut Mie, Care văd cele ascunse; dar deoarece ai fost necunoscut de oameni, care cugetau că Mă slujești de dragul bogăției, am adus schimbarea, ți-am pierdut bogăția, ca să le arăt lor purtarea ta mulțumitoare"[100].

Altă cauză este înlăturarea mândriei, ca în cazul lui Pavel. Căci Pavel a fost părăsit, fiind lăsat în diferite greutăți, bătăi și necazuri. Căci zicea: "Mi s-a dat un ghimpe în trup, un înger al Satanei, să mă bată, ca să nu mă trufesc" (2 Cor. 12, 7); ca nu cumva împreună cu minunile venindu-i și odihna și succesele și cinstea, să-l ducă la mândria diavolească. A fost părăsit și slăbănogul prin păcat, cum zice Iisus: "Iată, te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești" (Ioan 5, 14). A fost părăsit și Iuda, care a ales arginții în locul Cuvântului; de aceea s-a și spânzurat. A fost părăsit și Esau și a căzut în neînfrânare, alegând plăcerea ne-

100. Dumnezeu știe de mai înainte că Iov nu va cădea din credință, deci nu pentru el îl cearcă pe Iov, ci pentru a-l învăța pe oameni că Iov, chiar supus încercărilor, rămâne credincios, ca să facă și ei la fel.

curăției în locul binecuvântării părintești. Pe toate acestea chibzuindu-le Pavel, spune despre unii: "Deoarece n-au încercat să aibă pe Dumnezeu întru cunoștință, Dumnezeu i-a predat pe ei unei minți fără judecată, ca să facă cele ce nu se cuvin" (Rom. 1, 25). Iar despre alții, care socoteau că au cunoștința lui Dumnezeu, într-o cugetare coruptă, zice: "Deoarece cunoscând pe Dumnezeu, nu L-au slăvit ca pe Dumnezeu, sau nu l-au mulțumit, Dumnezeu i-a predat pe ei patimilor de necinste" (Rom. 1, 21). Din acestea putem să cunoaștem deci că este cu neputință să cadă cineva în neînfrânare dacă nu e părăsit de pronia lui Dumnezeu".

48. Despre Elpidie

În jurul Ierihonului erau niște peșteri, pe care le-au săpat odinioară amoreii, ca să scape de Isus al lui Navi, cel care i-a alungat acolo pe cei de alt neam, după ce i-a biruit. În una din ele, în muntele Duca, a venit să locuiască Elpidie din Capadocia, care mai târziu a fost învrednicit să fie făcut preot. El aparținuse mănăstirii lui Timotei, horepiscop al Capadociei, bărbat de mare vrednicie. Acolo a dovedit atâta înfrânare în nevoința lui, că i-a întrecut pe toți. Trăind (acolo) douăzeci de ani, mânca numai sâmbetele și duminicile, iar nopțile stătea treaz și psalmodia. Ca o regină a albinelor, locuia în mijlocul mulțimii fraților. Eu însumi am locuit împreună cu el. Așa a făcut din munte o cetate în care se puteau vedea felurite moduri de viețuire.

Pe Elpidie, cântând odată noaptea și noi cântând împreună cu el, l-a mușcat un scorpion. Călcându-l pe acesta, nu și-a schimbat chipul stării sale, nesocotind durerea pricinuită de scorpion. Un frate oarecare ținea într-o zi în mână o bucată de mlădiță de vie. Luând-o el, în vreme ce ședea pe coasta muntelui, a sădit-o spre a crește, deși nu era timpul potrivit. Aceasta a crescut așa de mult, făcându-se vie, încât a acoperit biserica. Împreună cu el se desăvârșeau și un

anume Enesie, bărbat vrednic de cinstire, şi Eustatie, fratele lui. Atâta a propăşit în nepătimire, înduhovnicindu-şi trupul, că soarele strălucea prin oasele lui. Se povesteşte, de către ucenicii săi râvnitori, că niciodată nu se întorcea cu faţa spre apus, prin faptul că muntele acoperea, cu înălţimea lui, uşa peşterii. Nici soarele nu l-a văzut după ora şase (douăsprezece) trecut peste zenit către apus, nici stelele, ce răsăreau spre apus serile, douăzeci şi cinci de ani. Şi n-a coborât din peştera muntelui de când a intrat în ea până a fost înmormântat.

49. Despre Sisinie

Elpidie a avut şi un ucenic, pe nume Sisinie, provenit dintr-o familie de sclavi, dar ajuns liber prin credinţă, fiind de neam capadocian. Căci trebuie să notăm şi aceasta spre slava lui Hristos, Care ne-a înnobilat pe noi, sau ne-a adus la adevărata noblețe[101].

După ce a vieţuit lângă Elpidie şase sau şapte ani, mai apoi s-a închis pe sine într-un mormânt; şi a petrecut trei ani în acel mormânt numai în rugăciuni, neşezând nici noaptea, nici ziua, nelăsându-se jos şi neieşind afară. S-a învrednicit de darul împotrivirii faţă de demoni.

Acum, reîntorcându-se în patria lui, s-a învrednicit de preoţie, adunând în jur o comunitate de bărbaţi şi alta de femei. Prin vieţuirea lui evlavioasă şi prin înfrânarea lui a depărtat de la bărbăţia lui orice poftă, şi femeile şi-au stăpânit feminitatea lor (în faţa lui), încât a împlinit ceea ce s-a scris: "În Hristos Iisus nu este nici bărbat, nici femeie" (Gal. 3, 28). Era şi iubitor de oaspeţi, deşi era sărac, spre ruşinarea bogaţilor ce nu dau pâine altora.

---

101. În păgânism, oamenii se împărţeau în sclavi şi cetăţeni liberi, care erau asimilaţi nobililor. Hristos i-a adus pe toţi la libertate sau la adevărata noblețe.

50. Despre Gadana

Am cunoscut un bătrân palestinian, pe nume Gadana, care a vieţuit în afara oricărui acoperiş, în locurile din jurul Iordanului. Unii locuitori de acolo au pornit, din fanatism, împotriva lui, de lângă Marea Moartă, cu spada scoasă. Şi s-a întâmplat lucrul acesta: când a ridicat unul spada şi voia să-l taie, mâna celui ce scosese arma s-a uscat, şi spada a căzut din dreapta lui.

51. Despre Ilie

Ilie era iarăşi un monah din aceleaşi locuri. Locuia şi el într-o peşteră, ducând o viaţă atotcuvioasă şi cu totul nobilă. Într-una din zile venind mai mulţi fraţi la el – căci locul era de trecere –, se afla fără pâine.

Şi iată ce ne-a spus: "Descurajat de aceasta, am intrat în chilie; şi am aflat trei pâini. Şi mâncând ei, care erau în număr de douăzeci, din ele, a rămas una, pe care am folosit-o douăzeci şi cinci de zile".

52. Despre Sava

Un oarecare, pe nume Sava, trăitor în lume, de neam din Ierihon şi având soţie, a devenit atât de iubitor de monahi, că nopţile cerceta chiliile şi pustia şi punea lângă oricare din ele o cantitate îndestulătoare de legume verzi, deoarece nevoitorii de lângă Iordan nu mâncau pâine.

Într-o zi îl întâmpină un leu, care îl luă şi-l duse la o depărtare ca de un stadiu, apoi l-a întors şi l-a aruncat. Şi luând asinul lui, plecă.

53. Despre Avramie

Era un anume Avramie, egiptean de neam.

El ducea o viaţă foarte aspră şi sălbatică în pustie. Rănit la minte de o închipuire nemotivată, venind în biserică, în-

cepu să-i certe pe preoţi, zicând: "Am fost hirotonit preot de Hristos în această noapte. Deci primiţi-mă să slujesc".

Părinţii l-au îndepărtat din pustie, l-au îndemnat la o viaţă mai puţin nevoitoare şi mai puţin aspră. Prin aceasta l-au vindecat de mândrie, aducându-l la cunoştinţa propriei slăbiciuni, pe el, de care îşi băteau joc demonii.

54. Iarăşi despre Sfânta Melania

Despre minunata şi sfânta Melania am vorbit mai înainte prea superficial. Voiesc acum să mai vorbesc şi despre urmaşii ei.

Câte bunuri materiale a cheltuit ea din râvnă dumnezeiască, de care era aprinsă ca de un foc, nu-mi este propriu doar mie să povestesc, ci şi celor ce locuiesc în Persia. De faptele ei bune n-a fost lipsit nimeni, ci se bucurau toţi: şi răsăritul, şi apusul, şi nordul, şi sudul. Treizeci şi şapte de ani vieţuind despărţită de lume, a ajutat cu bunurile ei biserici şi mănăstiri, şi străini şi oameni din închisori, venindu-i aceste bunuri şi de la rudenii, şi chiar de la fiul şi de la epitropii ei. Stăruind atâta vreme în viaţa înstrăinată de lume, nu s-a folosit nici de o palmă de pământ, nu s-a lăsat atrasă de dorul fiului ei. Datorită rugăciunilor ei, tânărul ajunse la cel mai înalt grad de educaţie şi de purtare şi la o căsătorie strălucită, şi părtaş de onorurile lumeşti, având şi doi copii. Deci după mulţi ani auzind ea despre starea unei nepoate, că s-a căsătorit şi totuşi voieşte să se despartă de lume, temându-se ca nu cumva cei căsătoriţi să fie atraşi de vreo învăţătură greşită, sau de vreo erezie, sau de o rea vieţuire, bătrâna de şaizeci de ani s-a urcat într-o corabie şi, plutind de la Cezareea, după douăzeci de zile a ajuns la Roma. Şi acolo întâlnind pe preafericitul şi vrednicul de cinstire Apronianos, l-a catehizat şi l-a făcut creştin, convingându-l şi pe el să se înfrâneze şi pe soţia lui, nepoata ei, numită

Avita[102]. Întărind şi pe nepoata ei Melania, împreună cu bărbatul ei Pianos, şi catehizând şi pe Albina, nora ei, soţia fiului său, i-a pregătit pe toţi să-şi vândă averile lor şi i-a scos din Roma şi i-a dus la portul evlavios şi senin al vieţii[103]. Şi pentru aceasta a luptat, ca şi cu nişte fiare, cu senatorii şi cu nobilele lor soţii, care o împiedicau de a înstrăina de lume pe cei din celelalte ramuri ale familiei.

Ea le spunea: "Copii, înainte cu patru sute de ani, s-a arătat că e ceasul din urmă" (1 Ioan 2, 18). Pentru ce întârziaţi în deşertăciunea vieţii? Temeţi-vă ca nu cumva să vină zilele lui Antihrist şi să nu folosiţi (cum se cuvine) bogaţia voastră şi bunurile strămoşeşti".

Şi pe toţi cei amintiţi eliberându-i, i-a dus spre viaţa monahală. Şi pe Pulplicula, fiul ei mai tânăr, catehizându-l, l-a dus în Sicilia[104]. Şi toate celelalte ale ei le-a vândut, şi, luând preţul lor, a venit la Ierusalim; şi împărţind toate bunurile ei în timpul a patruzeci de zile, a adormit în nobilă bătrâneţe şi adâncă blândeţe, lăsând o mănăstire în Ierusalim şi toate cele de cheltuială pentru ea[105].

Iar după ce au părăsit toţi aceştia Roma, o furtună barbară prezisă şi în proorocii[106], s-a abătut asupra acestei cetăţi, şi n-a mai lăsat să dureze nici statuile de marmură din agora, ci pe toate le-a dărâmat cu o nebunie barbară, predându-le pierzaniei. Şi Roma cea înfrumuseţată de o mie şi două sute de ani, a devenit astfel o ruină[107]. Şi astfel cei ce au fost catehizaţi şi cei ce s-au opus catehizării, toţi au

102. Să se înfrăneze de la legătura conjugală. Avita era o nepoată de la vreun frate. Melania, pomenită mai jos, pare a fi nepoată de la fiul ei.

103. Portul de unde se pleacă spre viaţa cea nouă, adică mănăstirea.

104. Pare ca Melania să fi avut trei copii: doi băieţi şi o fată. Dar se poate ca unul să fie al Melaniei celei tinere, nepoata bătrânei *(Ibidem)*.

105. Melania cea Bătrână s-a săvârşit probabil la anul 409, la 36 de ani după prima plecare a ei din Roma (aut. şi *op. cit.*, p. 388).

106. Este vorba, după *op. cit.*, de oracolele Sibiline.

107. E vorba de atacul goţilor asupra Romei, în anul 410 *(Ibid.)*.

slăvit pe Dumnezeu pentru schimbarea lucrurilor, căci i-a convins pe cei necredincioşi că toţi ceilalţi fiind duşi în prinsoare, ei singuri au scăpat, făcându-se arderi de tot lui Dumnezeu, prin râvna Melaniei.

55. Despre călătoria de la Aelia în Egipt

Ni s-a întâmplat odată să călătorim de la Aelia[108] în Egipt, însoţiţi de fericita Silvania, fecioara, sora soţiei lui Rufin[109], prefectul Romei.

Între cei aflaţi cu noi era şi Iovin, atunci diacon, iar acum episcop al Bisericii din Ascalon[110]. Era un om evlavios şi cult. Prinzându-ne o arşiţă mare când am ajuns la Pelusiu[111], Iovin a luat un vas de spălat şi ne-a spălat mâinile şi picioarele, luând în pumni apă foarte rece. După ce ne-a spălat, ne-a şters cu o bucată de piele aruncată pe pământ. Adresându-i-se aceea, ca o mamă înţeleaptă unui fiu bun, i-a zâmbit cu simplitate, zicând: "Cum îndrăzneşti, având o vârstă a sângelui încă fierbinte, să mângâi astfel trupurile, nesimţind primejdiile ce se nasc din ele? Îndrăzneşte, îndrăzneşte, că am vârsta de şaizeci de ani. Afară de vârful mâinilor, nu s-au atins de apă nici piciorul meu, nici vederea mea şi nici unul dintre mădularele mele, măcar că am fost cuprinsă de diferite boli. Silită de doctori, n-am consimţit să dau trupului meu ceea ce se obişnuieşte. Nu l-am odihnit pe vreun pat, n-am călătorit în vreo lectică".

A fost foarte învăţată şi iubit Scriptura. A schimbat în zile nopţile, parcurgând toate scripturile vechilor tâlcuitori.

108. Numele dat de romani Ierusalimului după revolta lui Bar-Kochba, din 132-135 (aut. şi *op. cit.*, p. 389).

109. Rufin, ministru al împăratului Teodosie cel Mare *(ibid.)*.

110. Iovin a fost hirotonit episcop al Ascalonului din Palestina în 415. Ascalon era o cetate în Palestina, pe ţărmul Mediteranei, aproape de Gaza *(Ibid.)*.

111. Cetate pe ţărmul ramurii celei mai de răsărit a Nilului (aut. şi *op. cit.*, p. 389).

între care trei mii de pagini din Origen, douăzeci şi cinci de mii din Grigorie de Nazianz, Ştefan Pierliu, Vasilie şi alţii la fel de cunoscuţi[112]. Şi nu le-a parcurs în mod simplu şi la întâmplare, ci fiecare carte a citit-o cu osteneală de şapte sau de opt ori. De aceea a şi putut să se elibereze de cunoştinţa cu nume fals (gnoza 'ştiinţei mincinoase' – 1 Tim. 6, 20). Şi înaripată de harul Scripturilor, cu bune nădejdi, să se facă o pasăre duhovnicească ce s-a înălţat spre Hristos.

56. Despre Olimpia

Melaniei i-a urmat, privind-o cu veneraţie, preacuvioasa şi prearâvnitoarea Olimpia. Aceasta era fiică a comitelui Seleuc şi nepoată a prefectului Albaniu, logodnica de puţine zile a lui Nebridiu, prefect al cetăţii, dar nedevenită soţie a nimănui. Căci se spune că a adormit fecioară, dar a convieţuit cu Cuvântul adevărului. Aceasta, risipind toate averile ei, le-a dăruit săracilor. Purtând nu puţine lupte pentru adevăr, a catehizat multe femei şi vorbea cu respect preoţilor, îi cinstea pe episcopi şi s-a învrednicit de mărturisirea adevărului. Locuitorii Constantinopolului văd viaţa ei între mărturisitori. Căci a sfârşit şi a plecat la Domnul luptând pentru Dumnezeu.

57. Despre Candida şi Ghelasia

Olimpiei i-a urmat, prvind-o ca în oglindă, fericita Candida, fiica generalului Traian[113]. A vieţuit cu vrednicie şi s-a înălţat la culmea evlaviei, cinstind Bisericile şi pe epis-

112. Numerele credem că sunt date în sensul de 'pagini nenumărate'. Ştefan Pierliu, autor necunoscut, poate fi unul dintre reprezentanţii unei 'cunoştinţe cu nume fals'. Aşa au putut fi văzute de Melania şi multe din paginile lui Origen.

113. Traian, general sub împăratul Valens. Este destinatarul a două epistole ale Sf. Vasile cel Mare, de la 373. Pe la 370, a devenit duce al Egiptului. A fost ucis în bătălia de la Adrianopole (aut. şi *op. cit.*, p. 190).

copii[114]. Şi-a catehizat propria fiică şi a prezentat-o lui Hristos ca fecioară sau ca un dar al credinţei sale, urmând (darului) fiicei sale, mai târziu, prin înfrânare şi dăruirea avuţiilor sale. Am cunoscut-o ostenindu-se toată noaptea, muncind cu mâinile pentru mortificarea trupului. Căci spunea: "Neajungând postul, îmi dau ca ajutor privegherea obositoare, ca să desfiinţez pofta neînfrânată a lui Esau" (Evr. 12, 16 şi Fac. 25, 25-34). Se înfrâna cu totul de la (a mânca) făpturile ce au sânge şi viaţă. Dar în timpul sărbătorilor mânca peşte şi legume cu untdelemn. Altfel, se mulţumea cu pâine amestecată cu oţet.

În râvna ei, o avea alături, purtând cu evlavie jugul fecioriei, pe preacuvioasa Ghelasia, fiica unui tribun. Despre virtutea ei se povesteşte că niciodată soarele n-a apus peste supărarea ei, nici împotriva vreunui sclav, nici împotriva vreunei slujnice, nici împotriva altcuiva.

58. Despre cei din Antinoe[115]

Am petrecut în Antinoe a Tebaidei patru ani. În acest timp am cunoscut mănăstirile de acolo. În jurul cetăţii se aflau cam două sute de bărbaţi, trăind din lucrul mâinilor lor şi nevoindu-se la culme. Între aceştia erau şi pustnici (anahoreţi), care s-au închis pe ei în peşteri stâncoase. Între ei, şi un anume Solomon, bărbat foarte blând, înfrânat şi cu darul răbdării. El spunea că s-a nevoit cincisprezece ani în peşteră, mulţumindu-se cu lucrul mâinilor şi învăţând Scripturile.

114. Se spune şi despre Antonie cel Mare că îl respecta pe episcopul Atanasie *(Ibidem)*.

115. Antinoe, cetate pe ţărmul răsăritean al Nilului, în Tebaida, o sută de km la nord de Licopole. Se presupune că petrecerea lui Paladie la Antinoe a avut loc între 406 şi 412-413, în timpul exilului său în Egiptul superior (aut. şi *op. cit.*, p. clt.).

Într-o altă peşteră vieţuia preotul Dorotei, înzestrat cu o bunătate covârşitoare. Trăind o viaţă nepătată, s-a învrednicit de preoţie şi săvârşea Liturghia pentru fraţii cei din peşteri. Acestuia i-a trimis odată Melania cea Tânără, nepoata Melaniei celei mari, despre care voi vorbi mai târziu, cinci sute de monede, rugându-l să slujească fraţilor de acolo. Dar el luând numai trei, pe celelalte le-a trimis lui Diocle, pustnicul, bărbat foarte înţelept, despre care zicea: "Este mai înţelept ca mine fratele Diocle şi el poate să le folosească fără pagubă, cunoscând pe cei ce trebuie să fie ajutaţi în chip binecuvântat. Mie mi-ajung aceştia".

Acest Diocle, începând de la gramatică, mai târziu s-a dăruit pe sine filosofiei. Cu timpul atrăgându-l harul, în anul al douăzeci şi optulea al vârstei sale, a părăsit studiile umaniste (enciclopedice), dăruindu-se lui Hristos. Şi el trăia de treizeci şi cinci de ani în peşteri. Ne spuse nouă: "Când mintea se desparte de gândirea la Dumnezeu, omul devine sau demon, sau animal". Şi noi, cerându-i să explice cum se întâmplă ceea ce a spus, a răspuns: "Mintea despărţindu-se de gândirea la Dumnezeu, cade în mod necesar în poftă şi mânie". Şi pofta spunea că e animalică, iar mânia, drăcească. Iar eu întrebându-l: "Cum e cu putinţă să fie mintea omenească neîncetat cu Dumnezeu?", acela mi-a răspuns: "În orice gând sau faptă evlavioasă şi dumnezeiască s-ar afla mintea, ea este cu Dumnezeu".

Aproape de acesta trăia şi un anume Capiton, venit dintre tâlhari. Acesta a vieţuit cincisprezece ani în peşterile aflate la patru stadii de cetatea Antinoe. N-a ieşit din peşteră nici până la râul Nil, spunând că nu poate să se vadă în mulţime, deoarece vrăjmaşul lucrează încă împotriva lui.

Împreună cu acesta, am văzut şi pe alt pustnic (anahoret), trăitor şi el într-o peşteră. Acesta când era să fie făcut jucăria vreunei pişcături a slavei deşarte, prin niscai visuri, lua în râs pe cei amăgiţi, "păscând vânturile" (Pilde 9, 12).

Avea înfrânarea trupului pentru bătrâneţe şi pentru trup, dar şi pentru teama şi pentru slava deşartă. Dar cugetarea îi era atinsă de neînfrânarea slavei deşarte[116].

59. Despre Amma[116bis] Talida şi Taor

În această cetate Antinoe sunt douăsprezece mănăstiri de femei. În una din ele am întâlnit-o pe Talida, bătrână ce străbătuse optzeci de ani în nevoinţă, cum mi-a povestit însăşi şi mi-au povestit şi vecinele ei. Împreună cu ea locuiau şaizeci de tinere, care o iubeau aşa de mult, că nu se folosea vreo cheie pentru poarta din afară a mănăstirii, ca în altele, ci ele erau ţinute înlăuntru de dragostea ei.

Bătrâna ajunsese la atâta nepătimire că, intrând eu şi aşezându-mă la ea, a venit şi s-a aşezat lângă mine şi şi-a pus mâinile pe umerii mei cu o sinceritate covârşitoare.

În această mănăstire se afla o fecioară, ucenică a aceleia, cu numele Taor. Ea era de treizeci de ani în mănăstire şi n-a voit niciodată să-şi ia vreo haină, sau vreo camilavcă[117], sau vreo încălţăminte nouă, spunând: "N-am trebuinţă de ea, ca să nu fiu silită să ies". În vreme ce toate celelalte mergeau duminica la biserică pentru Împărtăşanie, ea rămânea îmbrăcată, în încăperea ei, şezând fără încetare la lucrul ei. Şi avea o faţă atât de armonioasă, încât şi omul cel mai aspru s-ar fi simţit cucerit de frumuseţea ei, dacă ea n-ar fi avut ca paznică deplina înfrânare, împingând prin cuviinţa ei spre ruşine şi înfrânare ochiul neînfrânat.

116. De notat că slava deşartă putea fi un motiv pentru înfrânare (aut. şi *op. cit.*, p. 191). Se înfrâna de dragul slavei deşarte. Deci era stăpân pe patimile trupeşti, dar cugetarea gusta cu o anumită plăcere slava deşartă.

116 bis. Amma: maică spirituală. Corespunde lui Avva (aut. şi *op. cit.*, p. 392).

117. Maforion: camilavca ce acoperă, ca şi azi, capul şi spatele monahului sau monahiei (aut. şi *op. cit.*, p. 392).

60. Despre o altă fecioară şi despre martirul Colutu

O altă fecioară locuia în vecinătatea mea. Dar faţa ei n-am văzut-o. Căci niciodată n-a ieşit, cum se spunea, de când s-a lepădat de lume.

După ce împlinise şaizeci de ani în nevoinţă, împreună cu mama sa, ajunsese la timpul strămutării din viaţă. Şi prezentându-i-se martirul locului, cu numele Colutu, i-a spus: "Astăzi vei pleca la Stăpânul şi vei vedea pe toţi sfinţii. Venind deci, ospătează-te cu noi în biserica închinată mie".

Sculându-se deci dimineaţa şi îmbrăcându-se şi luând în coşul ei pâine şi untdelemn şi puţine legume, a ieşit după atâţia ani şi, mergând în martiriu (în biserica închinată martirului), s-a rugat. Şi fiind timpul zilei în care nimeni nu se afla înlăuntru, şezând l-a invocat pe martir, zicând: "Binecuvintează mâncărurile mele, Sfinte Colute, şi însoţeşte-mă în călătoria mea cu rugăciunile tale". Mâncând deci şi rugându-se iarăşi, a venit pe la apusul soarelui în casă. Şi dând maicii sale scrierea lui Clement, *Stromate*[118], i-a spus: "Dă aceasta episcopului din exil şi spune-i: "Roagă-te pentru mine, căci plec la drum"[119].

Şi s-a sfârşit în aceeaşi noapte, fără febră, fără vreo durere de cap, aşezându-se singura în groapă[120].

118. "Stromatheus" a fost numit multă vreme Clement din Alexandria (150-215), după scrierea lui principală: *Stromate* (Covoare). Aşa e numit de Ioan Moshu în *Limonar*, de Sf. Maxim în *Ambigua*, de Anastasie Sinaitul. Casiodor spune: "Clemens Alexandrinus, presbyter, qui et Stromatheus vocatur". Scrierea despre proorocul Amos nu e cunoscută. Probabil că e vorba de o referire a lui Clement în *Hypotyposeis* la toate scrierile Scripturii (aut. şi *op. cit.*, p. 393). Vedem din această relatare că era obicelul să se mănânce ceva în biserică odată cu pomenirea unor sfinţi. De aici a rămas în Biserica Ortodoxă până azi obicelul ca, după săvârşirea unui parastas pentru morţi, să se dea celor din sfântul lăcaş câte ceva de mâncare. E de atunci credinţa că se realizează prin aceasta o comuniune cu cei adormiţi.

119. Episcopul din exil pare a fi Paladie însuşi, autorul acestei scrieri *(ibid.)*.

120. Probabil îşi făcuse mormânt în chilia sa.

61. Despre Melania cea Tânără[120bis]

Deoarece am făgăduit mai înainte să vorbim despre urmaşa Melaniei, îmi fac acum în mod necesar datoria. Căci n-ar fi drept să se arunce în uitare, din pricina tinereţii ei după trup, marea ei virtute, cu duhul ei, care întrec mult pe ale celor înaintate în vârstă şi în râvnă. Părinţii au silit-o să se mărite cu unul din bărbaţii fruntaşi ai Romei. Dar ea era îndemnată mereu de cele ce se povesteau despre bunica sa în aşa măsură, că n-a mai putut rămâne aservită căsătoriei. Născându-i-se doi băieţi şi murind amândoi, s-a umplut de atâta neplăcere pentru căsătorie, că a spus bărbatului ei, Pianin[121], fiul lui Sever, prefect al Romei: "De voieşti să te nevoieşti împreună cu mine în înfrânare, te ştiu ca stăpânul şi domnul vieţii mele. Dar dacă îţi pare lucrul acesta greu, ca unul ce eşti tânăr, ia toate lucrurile mele, dar lasă-mi trupul, ca să împlinesc dorinţa mea cea voită de Dumnezeu, făcându-mă moştenitoare râvnei bunicii mele, al cărei nume îl port. Căci dacă Dumnezeu ar fi voit să creştem copii, nu ne-ar fi luat fără vreme pe cei născuţi".

După ce ei au luptat sub jugul căsătoriei, la urmă Dumnezeu îndurându-Se de tânăr, i-a sădit şi lui râvna lepădării de lume, încât s-a împlinit cu ei ceea ce s-a scris: "Ce ştii, femeie, de-ţi vei mântui bărbatul?" (1 Cor. 7, 16). După ce s-a măritat deci la treisprezece ani şi a convieţuit cu bărba-

120 bis. În realitate e vorba despre nepoata Melaniei celei Bătrâne. Viaţa Melaniei celei Tinere s-a păstrat într-o versiune greacă şi latină, mult deosebite între ele. Textul latin e publicat în "Analecta Bollandiana", VIII, 1889, p. 16-63. Textul grec şi latin e publicat de cardinalul Rampolla de Tindoro, în Roma, 1905: *Santa Maria Giuniore Senatrice Romana* (aut. şi *op. cit.*).

121. Fer. Augustin a trimis o scrisoare lui Pianin, Albina şi Melania, care se aflau la Tagaste în vremea invaziei Romei de către Alaric. Tiamin l-a întâlnit pe Augustin în Hiponia, unde populaţia a cerut să fie hirotonit preot (aut. şi *op. cit.*, p. 394).

tul şapte ani, în al douăzecilea an s-a lepădat de lume. Şi mai întâi a dăruit toate podoabele (giuvaierurile) sale altarului. E ceea ce a făcut şi Olimpia. Celelalte obiecte preţioase le-a împărţit bisericilor. Argintul şi aurul le-a încredinţat unui preot, Paul, monah din Dalmaţia. Pe mare a trimis în răsărit, în Egipt şi în Tebaida, zece mii de monede, în Antiohia şi în ţinuturile apropiate, alte zeci de mii, în Palestina, cincisprezece mii, în bisericile din insule şi celor din exil, alte zeci de mii. Bisericilor din apus le-a dăruit de asemenea sume egale. Toate acestea şi de patru ori mai multe ca acestea le-a răpit pentru Dumnezeu din gura leului Alaric[122], prin credinţa ei. A eliberat opt mii de sclavi, care voiau; pe ceilalţi, care nu voiau ci au ales să rămână robi, i-a cedat fratelui ei, primind pentru fiecare trei monede. Iar bunurile ce le avea în Spania, în Aquitania, în Taracona şi Galia, le-a vândut. Şi-a lăsat sieşi numai cele din Sicilia, Campania şi Africa, spre a le dărui mănăstirilor. Aceasta a fost înţelepciunea ei privitoare la povara bogăţiilor.

Iar nevoinţa ei a fost aceasta: mânca numai la două zile o dată, iar la început, o dată la cinci zile. Şi-a impus să împartă cu sclavele ei, pe care le-a făcut împreună nevoitoare, orice lucrare. O avea cu ea şi pe mama ei, Albina[123], care se nevoieşte la fel şi şi-a împărţit de asemenea bunurile ei. Ele locuiesc la ţară (în pământurile lor), când în Sicilia, când în Campania, cu cincisprezece fameni (eunuci) şi cu şaizeci de fecioare, libere şi sclave. La fel Pianin, bărbatul ei, cu treizeci de monahi, citind şi ocupându-se cu grădinăritul şi căutând întâlniri cuvioase. Nu puţin ne-au cinstit şi pe noi, care am venit mai mulţi la Roma pentru fericitul episcop Ioan. Ne-au odihnit prin găzduire şi cu cheltuieli

122. Alaric, şeful vizigoţilor, care a cucerit Roma la 410.

123. Soţia lui Publicola, fiul Melaniei celei Bătrâne (aut. şi *op. cit.*, p. 396).

din belşug, rodindu-şi cu multă bucurie viaţa veşnică prin faptele dăruite lui Dumnezeu, ale vieţii lor desăvârşite[124].

62. Despre Panmachiu[125]

O rudenie a acestora, cu numele Panmachiu, fost proconsul, lepădându-se la fel de lume, a dus o viaţă deplin îmbunătăţită, împărţind toată bogăţia lui în parte până era în viaţă, iar cealaltă parte lăsând-o la moarte săracilor. Asemenea a făcut şi un anume Macarie, fost vicar împărătesc, şi Constanţiu, devenit sfetnic al prefecţilor din Italia. Au fost oameni vestiţi şi de înaltă spiritualitate, înălţaţi la culmile iubirii de Dumnezeu. Cred că mai sunt încă în trup, nevoindu-se în viaţa cea mai îmbunătăţită.

63. Despre fecioara care a primit pe Fericitul Atanasie

În Alexandria am cunoscut pe fecioara care avea vreo şaptezeci de ani când am întâlnit-o. Dar tot clerul dădea mărturie că, fiind de douăzeci de ani şi foarte frumoasă, trebuia să fie ocolită pentru această frumuseţe, ca să nu fie bănuită că îi pricinuieşte cuiva vreo ispită. Când deci s-a întâmplat ca arienii să uneltească împotriva lui Atanasie, episcopul Alexandriei, prin Eusebie, întâistătător pe vremea împăratului Constantin[126], acuzându-l în mod mincinos de cele neîngăduite, acela voind să scape de condam-

124. La 405, Paladie s-a dus la Roma pentru a pleda cauza lui Ioan Gură de Aur, episcopul Constantinopolului. Melania a murit în decembrie 439, în mănăstirea din Ierusalim, pe care o întemeiase (aut. şi *op. cit.*, p. 496).

125. Senator roman. A fost ginerele Sfintei Paula. După moartea soţiei, Paulina, s-a făcut monah şi a întemeiat la Porto, lângă Roma, un mare spital. A murit în anul 409 (aut. şi *op. cit.*, p. 396).

126. Acest preposit al împăratului Constantin era un paznic al dormitorului aceluia (aut. şi *op. cit.*, p. 397).

narea unei judecăți necinstite, nu s-a încrezut în nimeni altul, nici în vreo rudenie, nici în vreun prieten, nici în vreun cleric, nici în altcineva, ci când erau să intre trimișii prefectului în reședința episcopală ca să-l caute, luându-și haina și mantaua în mijlocul nopții, fugi la această fecioară. Aceasta, surprinsă de această faptă, s-a speriat. El îi zise: 'Deoarece sunt căutat de arieni și sunt pârât de lucruri neîngăduite, ca să nu fiu silit să primesc vreo părere necuvenită și să împing la păcat pe cei ce voiesc să mă pedepsească, m-am gândit să fug. Iar Dumnezeu mi-a descoperit în această noapte, spunându-mi: Nu poți scăpa decât la aceea'. Cuprinsă de mare bucurie, fecioara aruncând toată îndoiala, se făcu toată a Domnului. Și a ascuns pe acel preasfânt șase ani, cât a trăit Constantin, spălându-i picioarele și slujindu-i în toate celelalte. Și îngrijind de toate trebuințele lui, îi aducea și-i dădea cărțile ce-i trebuiau[127].

Și nici un om din toată Alexandria n-a cunoscut în cei șase ani unde se află fericitul Atanasie. Când s-a anunțat moartea lui Constantin și a venit la auzul lui, îmbrăcându-se cu grijă, s-a aflat iarăși noaptea în biserică, uimindu-se toți și văzându-l ca pe un înviat din morți. Spuse deci prietenilor adevărați ai lui: 'N-am fugit la voi, ca să puteți nega sub jurământ că n-am făcut-o. Deci pentru că mă temeam să nu fiu căutat la voi, m-am refugiat la cineva care nu putea trezi nici o bănuială. M-am gândit astfel la două lucruri: la mântuirea ei – căci i-am fost de folos ei, și la slava voastră'.

127. Sfântul Atanasie cel Mare a fost exilat de cinci ori. Sinoadele convocate de împăratul Constantin la Arles (353) și Milano (355) l-au condamnat pe Sf. Atanasie la un exil care a durat din febr. 356 până în febr. 362. El s-a refugiat atunci la monahii din pustia Egiptului. Paladie afirmă că în acești ani Sf. Atanasie a stat la această fecioară. Dar e probabil că fecioara l-a ajutat să fugă în pustie, ținându-l puțin timp la ea (aut. și *op. cit.*, p. 396-397). Eusebie a complotat ca acele sinoade și altele să-l condamne pe Sfântul Atanasie. El a fost ucis în 361 de Iulian Apostatul *(Ibid.)*.

64. Despre Iuliana

Iuliana, o altă fecioară din Cezareea Capadociei, era socotită foarte învățată și credincioasă. Ea l-a găzduit la sine doi ani pe Origen, care a fugit de revolta elenilor, ținându-l pe cheltuiala ei și slujindu-i. Am aflat notate într-o carte foarte veche, în care era scris de mâna lui Origen: "Această carte am avut-o la Iuliana, fecioara din Cezareea, când am fost ascuns la ea". Și ea spunea că a primit această carte de la Symach, tălmăcitorul evreilor[128].

65. Despre Ipolit

Într-o altă carte foarte veche, atribuită lui Ipolit, cunoscătorul Apostolilor, am aflat relatându-se că o foarte frumoasă fecioară se afla în cetatea Corintului, nevoindu-se în feciorie. Era epoca prigonitorilor, și aceștia o părâră la judecătorul elen (păgân) că hulea tot timpul pe împărați și batjocorea idolii. Pe de altă parte, cei ce făceau negustorie cu ea îi lăudau frumusețea. Împătimit de femei, judecătorul primi cu plăcere pâra, îndreptându-și ca un cavaler urechile spre ea. Și deoarece folosindu-se de toată uneltirea n-a reușit să o câștige, înfuriat pe ea, n-a supus-o pedepsei și chinuirii, ci a aruncat-o într-o casă de prostituție și a poruncit celui ce stăpânea peste acelea: "Primește-o pe aceasta și-mi vei aduce în fiecare zi trei monede câștigate pentru ea". Iar acela voind să dobândească aurul ce i se va da pentru ea, o pradă celor ce o voiau.

128. Se pare că nu e vorba de fuga lui Origen de prigoana lui Maximin Tracul, ci de o fugă mult anterioară, în timpul unei revolte a elenilor din Alexandria împotriva împăratului Caracala, la anul 215 (aut. și *op. cit.*, p. cit.). Se vede aici simpatia lui Paladie, autorul acestei scrieri, pentru Origen, odată ce a fost ucenic al lui Evagrie. Dăm acest capitol ca simplă informație istorică. Symach a fost traducătorul evreu al scrierilor Vechiului Testament. A trăit la sfârșitul sec. II.

Când au aflat profitorii de femei acestea, au venit la acea casă a pierzaniei şi, dând ceea ce li se cerea, au intrat cu ea în vorbă spre a o amăgi. Dar ea respingându-i pe aceia, le spunea: "Am o rană într-o parte ascunsă a trupului, care răspândeşte un miros de nesuportat şi mă tem să nu mă urâţi pentru aceasta. Daţi-mi deci puţine zile, şi atunci veţi putea să mă aveţi în dar".

Iar în acele zile se îndrepta cu cererile ei către Dumnezeu. Şi Domnul văzând voinţa ei de curăţie, insuflă pe un slujitor al împărăţiei, care era tânăr şi frumos şi bun la suflet şi la chip, sădindu-i râvna fierbinte pentru moarte.

Prefăcându-se că e stăpânit de neînfrânare, într-o seară târziu se duse la cel ce întreţinea acele femei şi-i dădu lui cinci monede şi-i spuse: "Îngăduie-mi să rămân această noapte cu ea". Intrând deci în odaia ascunsă a fecioarei, i-a spus: "Scoală-te şi te salvează". Şi dezbrăcând-o şi îmbrăcând-o cu hainele sale, cu cămaşă, cu o manta şi cu toate hainele bărbăteşti, îi spuse: "Acoperă-ţi capul cu marginea mantalei şi ieşi". Pecetluindu-se cu semnul crucii şi ieşind ea, s-a salvat, fără să cunoască stricăciunea şi necurăţia. În ziua următoare, s-a cunoscut această faptă. Slujitorul s-a predat şi a fost aruncat fiarelor, ca să fie ruşinat şi în aceasta demonul, că tânărul s-a făcut un mucenic îndoit: atât pentru sine, cât şi pentru fericita aceea[129].

66. Despre Verus

În cetatea Ancyra[130], din Galatia, l-am întâlnit pe un bărbat ilustru, Verus, care era comite şi cu care am trăit o lungă prietenie, ca şi cu nobila lui soţie, Vosporia.

129. În primele trei secole creştinii supuşi prigoanelor erau adeseori predaţi fiarelor sălbatice. Se redă aici sub numele lui Ipolit, scriitor creştin din Roma, de la începutul sec. III, un astfel de caz. Se spune despre Ipolit că era "cunoscător al Apostolilor", în sensul că le cunoştea opera, ca unul ce a scris lucrarea *Tradiţia Apostolică*.

130. Ankara de azi, din Turcia.

Ei s-au întărit atât de mult în buna lor nădejde, că sustrăgeau şi cele cuvenite copiilor, privind prin fapte numai spre cele viitoare. Căci cheltuiau veniturile pământurilor lor cu cei flămânzi, deşi aveau două fiice şi patru fii, cărora nu le dădeau nici un ban, făcând excepţie numai cu fetele, ca să le mărite. Le spuneau: "După moartea noastră, toate vor fi ale voastre". Iar roadele proprietăţilor lor le aduceau în bisericile din oraşe şi sate şi le împărţeau acolo[131].

Un semn al virtuţii lor mai era şi acesta: când apărea o foamete şi atingea viaţa oamenilor, aduceau pe eretici la ortodoxie dăruind în multe sate grânele lor spre hrană săracilor.

Altă formă a virtuţii lor era că, însuşindu-şi un chip foarte cuviincios şi umilit, purtau haine pentru care cheltuiau foarte puţin şi se întreţineau cu o hrană foarte simplă, nevoindu-se să împlinească prin înfrânare voia lui Dumnezeu. De aceea, fugind de oraş, trăiau mai mult la ţară, ferindu-se de înrâurirea cetăţii, care i-ar fi putut abate prin influenţa lui.

67. Despre Magna[132]

În această cetate, Ancyra, trăiesc şi alte fecioare, ca la două mii, sau şi mai multe, precum şi femei cu o viaţă strălucită. Între ele se distinge în evlavie Magna, o femeie aleasă, pe care nu ştiu cum s-o numesc: fecioară sau văduvă? Căci măritată cu sila de mama ei cu un bărbat, reuşi să-l domine în aşa fel, că a rămas fecioară. După puţin timp el murind, ea s-a predat întreagă lui Dumnezeu, îngrijindu-se cu seriozitate de casele ei şi trăind viaţa cea mai nevoitoare

131. E un obicei păstrat în Biserica Ortodoxă până azi. Cât de fidelă a rămas Ortodoxia tradiţiei de la început a Bisericii!

132. Probabil este aceeaşi persoană căreia Nil Sinaitul (sau Nil din Ancyra) i-a adresat scrierea sa: "Despre sărăcia de bună voie" (P.G. 79, 968-1068) (aut. şi *op. cit.*, p. 107).

şi mai înfrânată. În întâlnirile cu oamenii se purta astfel, că şi episcopii o venerau pentru evlavia ei covârşitoare. Ea dăruia cele ce întreceau trebuinţele ei spitalelor, sărăcilor, episcopilor care călătoreau[133]. Nu înceta să lucreze pentru aceia pe ascuns ea însăşi sau prin slugile preacredincioase, nici nu stătea nopţile departe de biserici.

68. Despre monahul cel milostiv

De asemenea, am aflat în această cetate un monah care n-a voit să primească hirotonia şi care ajunsese la viaţa monahală după un scurt timp petrecut în armată. Avea douăzeci de ani de când trăia această viaţă întru nevoinţă. Vieţuia aproape de episcopul cetăţii. Era atât de iubitor de oameni şi de milostiv, încât şi nopţile umbla ca să miluiască pe cei ce aveau nevoie. Nu nesocotea nici închisoarea, nici spitalul, nici pe sărac, nici pe bogat, ci pe toţi îi ajuta. Unora le spunea cuvinte de mângâiere, fiindcă se aflau nemângâiaţi, pe alţii îi ocrotea, pe alţii îi împăca, altora le împlinea trebuinţele trupeşti şi le dăruia îmbrăcăminte.

Ceea ce se întâmplă în toate oraşele mari, se întâmplă şi în acesta: în pridvorul bisericii zace o mulţime de invalizi, cerând hrana de fiecare zi, unii fiind necăsătoriţi, alţii căsătoriţi. Într-o zi s-a întâmplat, în mijlocul nopţii, să nască în pridvorul bisericii soţia unuia, fiind vreme de iarnă. Strigând ea de durere, el a auzit şi, lăsând rugăciunile lui obişnuite, a ieşit şi a văzut-o. Şi neaflând pe nimeni, a luat locul moaşei, nescârbindu-se de chipul dezgustător ce-l arată în urma naşterii cele ce nasc. Căci mila l-a făcut nesimţitor faţă de aceasta.

133. Urmând pilda Apostolilor, episcopii pe atunci se aflau continuu în călătorii misionare. Nu aşteptau să vină oamenii la ei, ci se duceau ei la oameni, nu ca să fie primiţi cu onoruri, ci ca să-i ajute, să le vorbească despre Hristos.

Hainele lui nu valorau un obol[134], iar hrana nu-l costa nici ea mai mult. N-avea răbdare să se aplece peste carte, căci iubirea de oameni nu-i dădea timp să citească. Dacă un frate îi dăruia o carte, o vindea îndată și spunea celor ce o cumpărau: "Cum pot convinge pe învățătorul[135] meu că am învățat meșteșugul lui, dacă nu-l vând pe el însuși, sau chiar și acest meșteșug, pentru a-l învăța?".

69. Despre fecioara căzută care s-a pocăit

O fecioară nevoitoare, viețuind cu altele două, s-a nevoit nouă sau zece ani. Ispitită de un oarecare cântăreț, a căzut și, luând în pântece, a născut. Dar ajungând la o ură mare față de cel ce a ispitit-o, s-a simțit străpunsă în adâncul sufletului și a trăit o așa de mare pocăință, că se hotărî la atâta înfrânare, încât era pe cale să se omoare prin înfometare. Dar rugându-se, imploră pe Dumnezeu, zicând: "Dumnezeule mare, Cel ce porți relele întregii zidiri și nu voiești moartea și pleirea celor ce au păcătuit, de voiești să mă mântuiasc, arată-mi minunile Tale în această stare și adună rodul păcatului meu, pe care l-am născut, ca să nu mă mai folosesc de el ca de o frânghie, sau să mă dau morții". Rugându-se astfel, fu ascultată. Căci cel născut muri nu după multă vreme. Din ziua aceea nu s-a mai întâlnit cu cel ce o robise, ci dându-se unui post extrem, a slujit treizeci de ani celor bolnave și slăbănogite, câștigând îndurarea lui Dumnezeu în așa fel că descoperi unui preot sfânt spunându-i: "Viețuirea aceasta mi-a bineplăcut mai mult prin pocăință decât prin feciorie".

Acestea le-am scris ca să nu disprețuim pe cei ce se pocăiesc cu adevărat.

---

134. "Nici un obol". Expresie proverbială: "de nici o valoare". În Grecia antică un obol reprezenta a șasea parte dintr-o drahmă (aut. și *op. cit.*, p. 399).

135. Prin "învățător" pare a înțelege meșteșugul însuși.

70. Despre citeţul defăimat

Fiica unui preot din Cezareea Palestinei, o fecioară căzută în păcat, fu îndemnată de omul care a corupt-o să defăimeze pe un citeţ din cetate[136]. Rămânând însărcinată, întrebată de tatăl ei, ea l-a acuzat pe citeţ. Preotul îl părî cu îndrăzneală episcopului. Iar episcopul a adunat consiliul preoţilor şi făcu să fie chemat citeţul. Consiliul dezbătu cauza. Întrebat de episcop, citeţul n-a recunoscut. Căci cum era să recunoască ceea ce n-a făcut? Episcopul indignându-se, i-a spus cu asprime: "Nu recunoşti, ticălosule şi netrebnicule, tu, cel pline de necurăţie?". Citeţul i-a răspuns: "Am spus ceea ce este, că n-am făcut acest lucru. Sunt nevinovat chiar şi cu gândul faţă de ea. Dar dacă vrei să asculţi ceea ce nu e, atunci eu am făcut". Spunând el aceasta, episcopul l-a depus pe citeţ. Acesta venind la episcop, îl rugă, spunându-i: "Ei bine, dacă am păcătuit, porunceşte să mi se dea aceea de soţie. Şi astfel nu mai sunt nici eu citeţ, nici ea fecioară". Episcopul porunci să fie dată aceea citeţului, gândind că tânărul se simte legat de ea şi nu poate rupe legătura între ei. Luând-o deci pe ea tânărul de la episcop şi de la preot, o încredinţă unei mănăstiri de femei şi rugă pe diaconiţa comunităţii să o primească pe ea până la naştere. După scurtă vreme a venit ziua naşterii. A sosit ceasul critic, veniră gemete, dureri, vederi ale iadului. Şi pruncul nu ieşea. A trecut prima zi, a doua, a treia, a şaptea. Femeia, cunoscând în durerile ei iadul, nu mânca, nu bea, nu dormea, ci striga zicând: "Vai, nenorocita de mine, sunt în primejdie, ca una ce am defăimat pe acest citeţ". Monahiile plecând, spuseră tatălui ei. Tatăl, temându-se că va fi osândit ca unul ce a defăimat, stătu liniştit încă două zile. Fata lui nici nu muri, nici nu născu. Şi cum monahiile nu puteau su-

136. Numele lui era Eustatie, cum se vede mai jos. Era citeţ al bisericii.

porta strigătele ei, alergară şi vestiră episcopului: "Cutare se mărturiseşte strigând de mai multe zile că a defăimat pe citeţ". Episcopul trimise atunci la citeţ nişte diaconi şi-i spuseră: "Roagă-te să nască aceea care te-a defăimat". Acela nu răspunse diaconilor, căci n-a mai deschis uşa din ziua în care a intrat, şi se ruga lui Dumnezeu. Tatăl se duse şi el iarăşi la episcop.

Se făcu rugăciune în biserică, şi nici aşa n-a născut. Atunci sculându-se episcopul, plecă la citeţ şi, după ce a bătut la uşă, a intrat la el şi-i spuse: "Eustatie, scoală-te, dezleagă ce ai legat". Citeţul plecându-şi îndată genunchiul împreună cu episcopul, femeia născu. Rugăciunea acestuia şi stăruinţele lui în rugăciune au avut puterea să descopere defălmarea şi să îndrepteze pe defăimătoare.

Aceasta, ca să învăţăm şi să stăruim în rugăciuni şi să le cunoaştem puterea.

71. Despre fratele care vieţuia împreună cu povestitorul

Voi mai spune cuvinte despre fratele ce a vieţuit cu mine din tinereţe până astăzi, şi voi isprăvi scrierea.

Pe acesta l-am cunoscut timp îndelungat nemâncând cu patimă şi nepostind cu patimă; învingând, precum socotesc, patima avuţiei şi, în cea mai mare parte, pe cea a slavei deşarte. Se mulţumea cu cele ce le avea, neînfrumuseţându-se cu haine, mulţumea când era dispreţuit, se primejduia pentru prietenii adevăraţi.

A înfruntat cercarea din partea demonilor de o mie de ori, ba şi mai mult, în aşa fel că într-o zi demonul îi spuse: "Învoieşte-te cu mine, ca să păcătuieşti măcar o dată, şi femeia pe care mi-o vei arăta, (pe aceea) ţi-o voi aduce".

Şi iarăşi, altă dată, după ce s-a luptat, precum mi-a spus, cu el paisprezece nopţi, lovindu-l şi trăgându-l de picior noaptea, i-a grăit, zicând: "Nu te închina lui Hristos, şi nu mă

voi mai apropia de tine". Iar el i-a răspuns, zicând: "Tocmai pentru aceasta mă închin şi-L voi slăvi şi mă voi închina Lui fără sfârşit, pentru că nu-ţi place ţie aceasta".

Străbătând o sută şase cetăţi, iar în cele mai multe şi trăind o vreme, n-a avut, din mila lui Dumnezeu, experienţa femeii nici în somn, ci numai a războiului cu demonii.

L-am cunoscut primind de trei ori de la înger mâncarea trebuitoare. Într-una din zile, aflându-se în pustia cea mai depărtată şi neavând nici o bucăţică de pâine, află trei pâini calde în haina lui. Altă dată află vin şi pâini.

Şi am aflat că o voce i-a spus: "Eşti lipsit. Du-te la cutare şi ia de la el pâine şi untdelemn". Mergând deci la acela la care fusese trimis, îl întrebă: "Tu eşti cutare?". Acela îi răspunse: "Da. Cineva ţi-a poruncit să iei treizeci de măsuri de grâu şi doisprezece litri de untdelemn".

Mă voi lăuda cu un astfel de om, cum era.

L-am cunoscut lăcrimând de multe ori pentru cei ce sufereau de sărăcie. Le dădea toate câte le avea, afară de trup.

L-am cunoscut plângând şi pentru cel ce a căzut în păcat. Mi-a spus odată: "L-am rugat pe Dumnezeu să nu sileaască pe nimeni, mai ales dintre cei bogaţi şi de seamă, să-mi dea ceva din cele de trebuinţă"[137].

Îmi ajunge că m-am învrednicit să amintesc de toţi aceştia, de care am scris.

Căci n-a fost fără voia lui Dumnezeu că ţi-a fost mişcat gândul să-mi poruncească să scriu această carte şi să înfăţişez în scris vieţile acestor sfinţi.

Iar tu, preacredincioasule rob al lui Hristos, venind în întâmpinarea lor cu bucurie, socoteşte vieţile şi ostenelile şi

137. Precum spune în introducerea acestei scrieri Christine Mohrmann, "fratele" de care se vorbeşte în acest capitol este Paladie însuşi, autorul scrierii.

atât de marea lor răbdare ca o dovadă îndestulătoare a învierii lor. Şi aceasta să te facă să le urmezi pilda cu râvnă, hrănindu-te cu nădejdea cea bună, privind zilele din faţă ca mai scurte decât cele dinapoi.

Roagă-te pentru mine, păzindu-te de ispite aşa cum ştiu că te-ai păzit din timpul consulatului lui Taţian până azi, când eşti rânduit mare dregător împărătesc (postelnic).

Căci cel pe care o astfel de vrednicie, unită cu avuţia şi atâta putere nu l-au făcut străin de frica de Dumnezeu, acela s-a dăruit lui Hristos, Care a auzit pe diavol zicându-I: "Toate acestea Ţi le voi da dacă vei cădea şi Te vei închina mie" (Matei 4, 9).

CUPRINS

Precuvântare 5
Introducere 7

ISTORIA LAUSIACĂ

1. Despre Isidor 18
2. Despre Dorotei 20
3. Despre Potamiena 21
4. Despre Didim 22
5. Despre Alexandra 23
6. Despre o fecioară bogată 24
7. Despre cei din Nitria 26
8. Despre Amun din Nitria 28
9. Despre Or 29
10. Despre Pamvo 30
11. Despre Amoniu 32
12. Despre Veniamin 33
13. Despre Apoloniu 34
14. Despre Paisie şi Isaia 34
15. Despre Macarie cel Tânăr 36
16. Despre Natanail 37
17. Despre Macarie Egipteanul 39
18. Despre Macarie Alexandrinul 42
19. Despre Moise Etiopianul 50
20. Despre Pavel 53
21. Despre Evloghie şi un invalid 54

22. Despre Pavel cel Simplu 58
23. Despre Pahon 62
24. Despre Ştefan Liblanul 64
25. Despre Valent 64
26. Despre Eron 66
27. Despre Ptolomeu 67
28. Despre fecioara căzută 68
29. Despre Ilie 68
30. Despre Dorotei 70
31. Despre Piamun 70
32. Pahomie şi tabenisioţii 71
33. Despre mănăstirea de femei 74
34. Despre fecioara care făţărea (simula) nebunia 75
35. Despre Ioan din Licopole 77
36. Despre Poseidon 81
37. Despre Serapion 83
38. Despre Evagrie 87
39. Despre Pior 91
40. Despre Efrem 92
41. Despre unele femei sfinte 93
42. Despre Iulian 94
43. Despre Adoliu 95
44. Despre Inochentie 95
45. Despre Filorom 97
46. Despre Melania cea Bătrână 98
47. Despre Cronie şi Pafnutie 100
48. Despre Elpidie 105
49. Despre Sisinie 106
50. Despre Gadana 107

51. Despre Ilie 107
52. Despre Sava 107
53. Despre Avramie 107
54. Iarăşi despre Sfânta Melania 108
55. Despre călătoria de la Aelia în Egipt 110
56. Despre Olimpia 111
57. Despre Candida şi Ghelasia 111
58. Despre cei din Antinoe 112
59. Despre Amma Talida şi Taor 114
60. Despre o altă fecioară
şi despre martirul Colutu 115
61. Despre Melania cea Tânără 116
62. Despre Panmachiu 118
63. Despre fecioara care a primit
pe Fericitul Atanasie 118
64. Despre Iuliana 120
65. Despre Ipolit 120
66. Despre Verus 121
67. Despre Magna 122
68. Despre monahul cel milostiv 123
69. Despre fecioara căzută care s-a pocăit 124
70. Despre citeţul defăimat 125
71. Despre fratele care vieţuia
împreună cu povestitorul 126

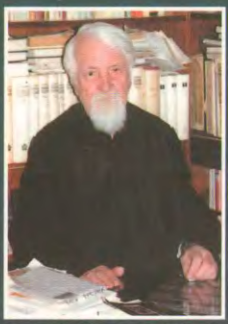

«În această scriere se pune preț tot așa de mare pe slujirea oamenilor, ca și pe slăbirea patimilor prin înfrânare. Prin ambele se urmăresc desființarea egoismului și sfințenia chiar prin eforturile cerute trupului, deci și o sfințire a trupului prin infrânare și prin slujirea neîncetată a altora, sau prin iubirea lor, prin care se caută ușurarea suferințelor trupești. Înfrânarea trupului de la plăceri și lucrarea altruistă a binelui prin el se unesc în sfințenia ce i-o pot aduce. Nu poate exercita cineva iubirea față de alții dacă nu se înfrânează. Căci iubirea e culmea tuturor virtuților; și ea se arată față de omul întreg.»

Preotul Profesor DUMITRU STĂNILOAE

« În acest munte al Nitriei a viețuit optzeci de ani un bărbat numit Veniamin, nevoindu-se la culme. El s-a învrednicit de darul vindecărilor. Oricine, peste care își punea mâna sau pe care îl ungea cu untdelemn după ce-l binecuvânta, se izbăvea de orice boală. Acest om, învrednicit de o astfel de harismă, înainte cu opt luni de moarte s-a îmbolnăvit de hidropică; și trupul lui s-a umflat așa de mult, că părea ca un alt fel de lov...

Neputând privi la suferința lui cumplită, ne-am întors privirea. Atunci ne-a spus acel fericit Veniamin: "Rugați-vă, fiilor, ca nu cumva să se îmbolnăvească de hidropică omul meu lăuntric. Căci cel din afară nu mă face nici să mă bucur, nici să pătimesc". De opt luni ședea necurmat într-un jeț care i-a fost făcut tot mai larg, nemaiputând sta pe pat din pricina celorlalte suferințe. Și totuși, în pătimirea aceasta îi tămăduia pe alții.»

PALADIE

Ilustrația copertei: *Sfântul Cuvios Antonie cel Mare.*
Icoană de la începutul secolului al XVI-lea, Muzeul din Zakynthos.

6 422839 000411